

Univerzita Karlova v Praze

1. lékařská fakulta

Studijní program: Specializace ve zdravotnictví

Studijní obor: Adiktologie

ID studijního oboru: N5345

Bc. Karolína Přádová

Analýza potřeb rekreačních uživatelů drog na Mělnicku

Analysis of need of recreational drug users in Melnik region

Diplomová práce

Vedoucí závěrečné práce: Mgr. Barbara Janíková

Praha, 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracovala samostatně a že jsem řádně uvedla a citovala všechny použité prameny a literaturu. Současně prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Souhlasím s trvalým uložením elektronické verze mé práce v databázi systému meziuniverzitního projektu Theses.cz za účelem soustavné kontroly podobnosti kvalifikačních prací.

V Praze, 16.7.2015

.....

Bc. Karolína Přádová

Identifikační záznam:

PŘÁDOVÁ, Karolína. *Analýza potřeb rekreačních uživatelů drog na Mělnicku* [Analysis of need of recreational drug users in Melnik region]. Praha. 2015, 92 s., 6 příl.,
Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova v Praze, 1. Lékařská fakulta, klinika
adiktologie. Vedoucí práce Mgr. Barbara Janíková.

ABSTRAKT DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno: Bc. Karolína Přádová

Obor: Adiktologie

Vedoucí práce: Mgr. Barbara Janíková

Počet stran: 92

Název diplomové práce:

Analýza potřeb rekreačních uživatelů drog na Mělnicku

Abstrakt:

Prevalence užívání drog se během celého života mezi návštěvníky tanečních akcí v ČR neustále zvyšuje (Petroš, Zábranský, 2003, Mravčík, Skařupová, Orliková, 2008). Zvyšuje se současně i přijatelnost užívání některých drog, zejména konopných (Blahut, 2014). Z výzkumu, který byl zaměřený na zjištění prevalence užívání drog u členů různých hudebních subkultur v okrese Mělník, vyplývá, že množství rekreačních uživatelů drog je na Mělnicku poměrně vysoké. Respondenti z 98% (194 respondentů) odpověděli, že alespoň jednou v životě rekreačně užili drogu (Přádová, 2013). Skupina rekreačních uživatelů drog je však oproti ostatním typům uživatelů drog značně opomíjena. Intervence jsou nedostatečné a pro velké procento rekreačních uživatelů nedostupné, či o nich uživatelé ani nevědí (Mravčík et al, 2008). Lidé mají tendence více užívat návykové látky v prostředí zábavy. Chybí však zpětná vazba od těchto uživatelů, která by napomohla k vytvoření vhodné a účinné intervence.

Cílem práce je zjistit a analyzovat potřeby skupiny rekreačních uživatelů drog na Mělnicku. Primárním cílem je odpovědět na základní otázky potřeb, představ a očekávání potencionálních uživatelů intervencí, odborníků z oblasti léčby a prevence a dalších subjektů dle vztahu k problematice. Pro analýzu dat byla použita kvalitativní metodologie, metoda polostrukturovaného interview. Účastníci jsou rozděleni do kategorií- rekreační uživatelé drog, provozovatelé podniků a jiných společenských zařízení, pracovníci

adiktologických služeb a zástupci správy města (protidrogová koordinátorka, zástupci městské a státní policie).

Z výsledků práce vyplývá, že většina dotazovaných považuje rekreační užívání drog v okrese za problém a uvítali by službu zaměřenou na tuto cílovou skupinu. Respondenti se ve většině shodují v preferenci mobilní formy zařízení, která by reagovala na aktuální situace a přizpůsobovala by se potřebám rekreačních uživatelů. Služba by měla poskytovat služby zejména informativního a harm reduction charakteru. Podrobnější informace o podobě služby jsou uvedeny v textu práce. V souvislosti s vytvořením intervence vyslovily zúčastněné strany zájem o vytvoření týmu, který by tyto strany propojoval a usnadňoval komunikaci. Dále se terénní adiktologická služba vyjádřila, že by měla zájem tuto cílovou skupinu obsáhnout. Výsledky práce mohou dát podklad pro zavedení zmíněných intervencí, či diskuze o nich.

Klíčová slova: Rekreační užívání drog, analýza potřeb, prevence, harm reduction

Title:

Analysis of need of recreational drug users in Melnik Region

Abstract

Prevalence of drug using among those dance events visitors in the country increases steadily throughout life (Petroš Zábranský, 2003 Mravčík, Škařupová, Orlíková, 2008). Increase is also the acceptability of the use of some drugs, especially cannabis (Blahut, 2014). The research which was designed to determinate the prevalence of drug using among members of different musical subcultures in the district of Melnik, that number of recreational drug users in the Mělník region relatively high. 98 % of respondents (194 respondents) said that at least once in their life used drugs recreationally (Přádova, 2013). A group of recreational users compared to other types of drug users is however greatly neglected. Interventions are insufficient for a large percentage of recreational users, unavailable or about it users do not even know (Mravčík et al, 2008). People tend to enjoy the addictive substances in a fun environment. There is however missing feedback from these users which would helpful to develop appropriate and effective interventions.

The aim is to identify and analyze the needs of recreational users on Mělník. The primary objective is to answer the basic questions of needs, wishes and expectations of

potential users of interventions, experts of treatment and prevention and other related entities according to the issue. For data analysis was used qualitative methodology, method of semistructured interview. Participants are divided into categories - recreational drug users, business and other social facilities operators, addiction services personnel and representatives of the city administration (Drug Coordinator, representatives of city and state police).

The results of this work show that the majority of respondents considered recreational drug use in the district like a problem and they would welcome a service aimed on this target group. Respondents in most agree on the preference forms of mobile devices which would respond to the current situation and adapt it to the needs of recreational drug users. The service should provide services mainly informative and harm reduction character. More information about the form of services are set in the work. In connection with the creation of the intervention the stakeholders expressed interested in creating a team which could these parties interconnect and facilitate communication. Further outreach addiction services stated that it would be interested to cover this target group. The results of work could give sources for implementation mentioned interventions as well for discussion about it.

Key words: recreational using of drugs, analysis of needs, prevention, harm reduction

Poděkování:

Ráda bych poděkovala Mgr. Barbaře Janíkové za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které přispěly k vytvoření této práce.

Dále děkuji všem, kdo jakkoliv přispěli ke vzniku práce, zejména respondentům, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

Děkuji své rodině, zejména svým rodičům, příteli, přátelům a všem, kteří mne během studia podporovali a pomáhali mi překonávat nelehké situace, které se během studia objevovaly. Děkuji!

1. Obsah

2.	Vysvětlení pojmů	11
3.	Úvod.....	12
4.	Teoretická část	13
4.1	Příčiny užívání drog.....	13
4.2	Stádia užívání drog.....	14
4.2.1	Abstinance	14
4.2.2	Experimentální užívání drog.....	14
4.2.3	Příležitostné/ rekreační užívání drog	15
4.2.4	Pravidelné užívání drog	16
4.2.5	Problémové užívání drog.....	17
4.2.6	Závislé užívání drog.....	18
4.3	Diagnostické kategorie dle Mezinárodní klasifikace nemocí.....	19
4.4	Systém léčby	20
5.	Epidemiologie rekreačních uživatelů drog.....	21
5.1	Rizika rekreačního užívání drog	23
5.2	Problematika poskytování služeb.....	23
5.3	Východiska intervencí pro rekreační uživatele drog.....	24
5.4	Prevence versus harm reduction.....	25
5.5	Spolupráce zúčastněných stran v problematice rekreačního užívání drog.....	25
5.6	Intervence ze strany organizátorů	27
5.6.1	Bezpečné prostředí.....	27
5.6.2	Opatření pro bezpečné prostředí	28
5.6.3	Omezení obchodu s ilegálními drogami	31
5.7	Intervence poskytované nízkoprahovými službami v místě konání akce	33
5.7.1	Zvyšování znalostí a dovedností zaměstnanců, provozovatelů, majitelů	33
5.7.2	Vzdělávání návštěvníků akcí	33
5.7.3	Chill out zóny a další služby.....	34
5.7.4	Příklad dobré praxe.....	35
5.8	Intervence ze strany policie a samosprávy.....	36
5.9	Doprava.....	38
5.10	Role médií a internetu	39
5.11	Představení regionu Mělnicko.....	40
6.	Praktická část	42
6.1	Východiska.....	42

6.2	Cíle výzkumu	43
6.3	Výzkumné otázky.....	43
6.4	Analýza potřeb	44
6.5	Volba metodologie a metody	45
6.6	Metoda získávání dat.....	46
6.6.1	Identifikace zdrojů dat	46
6.6.2	Nominační technika	47
6.6.3	Analýza dat	48
6.6.4	Etika.....	50
6.7	Popis výzkumného souboru	50
7.	Výsledky	54
7.1	Výsledky získané od rekreačních uživatelů drog.....	54
7.2	Výsledky získané od provozovatelů podniků.....	63
7.3	Výsledky získané od zástupců samosprávy, státní správy a adiktologické služby.....	68
7.4	Výzkumné otázky- odpovědi	71
8.	Diskuze.....	75
9.	Závěr	80
10.	Použitá literatura	81
11.	Přílohy.....	88

2. Vysvětlení pojmů

- Analýza potřeb: proces identifikace a zhodnocení potřeb u definované skupiny lidí (Titcomb, 2000).
- Harm reduction: přístup vedoucí ke snižování či minimalizaci poškození drogami u osob, které v současnosti drogy užívají a nemají motivaci přestat (Kalina et al, 2001). Mezinárodní asociace pro harm reduction (IHRA) jej definuje následovně: *„Jako harm reduction se označují koncepce, programy a činnosti směřující primárně k minimalizaci nepříznivých zdravotních, sociálních a ekonomických dopadů užívání legálních a nelegálních psychoaktivních látek, aniž by nutně docházelo ke snižování jejich spotřeby. Harm reduction je prospěšná pro uživatele drog, pro jejich rodiny a pro celou společnost.“* (IHRA, 2010, s. 1)

3. Úvod

Když člověk dospívá, často experimentuje, utváří si obraz o světě, snaží se do tohoto světa zapadnout a najít si v něm své místo. Někdy je toto hledání sebe sama spojeno i s experimentováním s návykovými látkami. Někdo látku užije jednou, zjistí, že o další užívání nemá zájem, jiný si naopak k některé droze vytvoří vztah. V dnešním světě jsou některé látky natolik dostupné, že je až nepravděpodobné, že by s nimi jedinec nepřišel do styku. V tomto případě můžeme hovořit například o alkoholu, či v dnešní společnosti stále více tolerované marihuaně. Česká republika je v souvislosti s množstvím užívání těchto látek v popředí. Lidí, kteří užívají návykové látky pro pobavení, či odreagování se, přibývá. S tím se zároveň zvyšuje i riziko, které s sebou toto užívání drog nese.

Problém rekreačního užívání začíná být znatelný, v zahraničí jsou vytvořeny pracovní skupiny, které se zabývají přímo touto problematikou. U nás je situace rozdílná. Intervence směřující k snížení poškození, jsou společností často označovány jako zbytečné, či dokonce podporující užívání. Testování tablet extáze, které ve světě slaví úspěchy, bylo v České republice odsouzeno k zániku. Pro poskytovatele dalších služeb zaměřených na rekreační uživatele nejsou dostupné žádné právně zakotvené standardy, které by jim v práci ulehčili. Naopak, pokud chce služba tyto služby poskytovat, jedná se o věčnou snahu získávat finance, obhajovat se před společností i některými státními pracovníky.

V práci se výzkumník snaží o poukázání na problematiku rekreačního užívání drog. Vychází z poznatků bakalářské práce, která byla zaměřena na zjištění prevalence užívání drog u členů různých hudebních subkultur v okrese Mělník a ze které vyplývá, že množství rekreačních uživatelů drog je na Mělnicku poměrně vysoké. V této práci se výzkumník snaží zjistit, jak by zúčastněné strany, včetně samotných rekreačních uživatelů, tuto službu vnímali, jak by měla vypadat a jestli je její zavedení vhodné.

4. Teoretická část

4.1 Příčiny užívání drog

Hlavní výhodou návykových látek je to, že alespoň z počátku jejich užívání přináší pocit rozkoše či slasti. Tyto prožitky patří k základním lidským potřebám a pro člověka je zprvu velmi lákavé, když mu droga tyto pocity přináší rychle a v podstatě bezpracně. Radimecký (2006) poukazuje na fakt, že člověk má již v útlém dětském věku tendence k přivolávání změny vědomí. Příkladem může být točení se dokola, navštěvování pouťových kolotočů, experimentování s hyperventilací či lechtání, které může přejít až do paralyzujícího záchvatu smíchu. I přesto, že tyto zážitky mohou někdy vést k nevolnosti, děti je i přes tento fakt znovu opakují. Během dospívání však člověk zjistí, že k podobné změně vědomí jde dojít i snadnější cestou, tedy užitím drogy. K užívání drog může vést i celá řada dalších subjektivních důvodů, může se jednat o touhu poznat spirituální stránku sebe sama, dojít k jednotě s přírodou a nadpřírozenem, či prozkoumat vlastní self, což je časté například u umělců, kteří následné zkušenosti s drogami přenáší do svých děl (Radimecký, 2006).

Dalšími možnými důvody pro užívání drog mohou být touhy po změně nálady, překonání určitých krizových situací, strachů či úzkostí. Užívání drog může být zároveň sebemedikací, jehož příkladem může být kouření konopí u nemocných ADHD (Downs, 2013). Některé drogy jsou zároveň dobrými společníky či prostředkem, jak získat přátele, i když jen na chvíli. Například kuřáci tvoří jakási přátelská společenství, stejně tak jako kuřáci marihuany, kteří společně sdílejí jointa. Drogy dále odbourávají zábrany, snižují rozpaky a nervozitu, například alkohol, který je dnešní společností tolerován, je mnohdy používán na „kuráž“. Dalším důvodem může být touha rebelství. Zejména v pubescenci má mladý člověk tendence vzpírat se autoritám a užívání drog je jedním z prostředků jak toho lze dosáhnout. Jiným důvodem může být touha po zařazení se do společnosti vrstevníků, či snaha získat uznání a obdiv, zejména v mladším věku (Radimecký, 2006).

Drogy mohou napomoci k zvýšení jak fyzického, tak psychického výkonu, mohou dodat potřebnou inspiraci pro například uměleckou tvorbu a dále dodat energii pro splnění náročných úkolů. Zvládají zvyšovat výkonnost člověka, což je efektní například u sportu. Udrží ho bdělým a snižují strach, což se osvědčuje zase v armádě. Jednoduše řečeno, je tolik možností, proč může člověk začít užívat drogy, že není možné vyjmenovat všechny.

Každý člověk je jedinečný, nikdo není stejný a každého může k užívání drog vést jiný důvod. Je potřeba vzít na vědomí i další důvody, které mohou k užívání drog směřovat, zejména výchova, ekonomický a sociální status, biologické předpoklady (potvrzeny u alkoholu) či kultura, ve které člověk vyrůstá (Radimecký, 2006).

4.2 Stádia užívání drog

Je jasné, že závislost nevzniká jednorázovým užitím drogy. Je nutné projít několika stádii, než je možné hovořit o závislosti. Dále je však také nutno podotknout, že ne každé stádium nutně vede do dalšího, je možné v určitém stádiu zůstat celý život, nebo naopak několika stádii projít během poměrně krátké doby.

4.2.1 Abstinence

Synonymem abstinence je zdrženlivost. V tomto smyslu se jedná o zdrženlivost od užívání návykových látek. K abstinenci může vést mnoho důvodů, mohou jimi být důvody zdravotní, osobní, sociální, náboženské, morální či právní. V předchozí kapitole je uvedeno mnoho důvodů vedoucích k užívání drog, stejné množství důvodů může vést i k abstinenci. Abstinentem může být člověk, který:

- drogu neužil nikdy, v tomto případě se hovoří o celoživotní abstinenci,
- drogu neužil v určitém období, zpravidla v rozmezí dvou, šesti či dvanácti měsíců. Zde se zejména pro vědecké účely používá termín *current abstainer* (současný abstinents),
- drogu užíval a přestal. V tomto případě můžeme hovořit o tzv. *ex-userovi*, tedy o bývalém uživateli drog, který již v řádu měsíců či let abstinguje. Hranice pro rozlišení současného abstinentsa a *ex-usera* není přesně stanovena (Kalina et al, 2001).

4.2.2 Experimentální užívání drog

Synonymem experimentu je pokus. Mluvíme tedy o provádění pokusů s drogami, zjednodušeně o jejich zkoušení. Experimentátorem je osoba, která občasně a nepravidelně užívá různé drogy a může, ale nemusí mít problémy v jiných oblastech (Kalina et al, 2001). V tomto stádiu jedinec drogy užívá pouze ve společnosti dalších lidí, většinou pouze v případě, jsou li mu nabídnuty a sám je nevyhledává (Zábranský, 2003). Přesná definice tohoto výrazu neexistuje. Kalina et al (2001) poukazuje na fakt, že používání termínu *experimentátor* je v odborné mluvě nevhodné právě kvůli nejasné definici a ohraničení tohoto termínu a doporučuje používat zavedené diagnostické kategorie.

Kučerová (2013) zastává názor, že i jednorázové užití drogy může být nebezpečné. Poukazuje na fakt, že i po jednom experimentu může u jedince propuknout akutní psychóza, či dojít k propuknutí schizofrenie.

4.2.3 Příležitostné/ rekreační užívání drog

Kalina (2001) uvádí, že pojem rekreační užívání vyvolává dojem, že se jedná o užívání pro zábavu a nebere v potaz například zvládnání negativních emočních stavů, proto doporučuje používat pojem příležitostné užívání. Příležitostné užívání je takové, které není častější než jednou za týden a nenaplnuje kritéria závislosti.

Pod pojmem příležitostné/ rekreační užívání se rozumí užívání drog v prostředí zábavy v nočních podnicích, během domácích párty a podobně. Jedná se o to, že účastníci drogu užívají za účelem pobavení se se skupinou přátel. Rekreačními uživateli jsou nejčastěji mladí, ve škole dobře prospívající lidé, s dobrým rodinným zázemím. K užití drogy svádí nejvíce její snadná dostupnost a touha „užít si“ (Petroš, Zábranský, 2003). Stejně periodikum uvádí, že snaha o snižování nabídky drog selhala a poukazuje na potřebu zavedení nových přístupů.

Užívání návykových látek v prostředí zábavy neustále stoupá. Co se týče konopných drog, jejich prevalence je mezi mladými lidmi okolo 90%, extáze nad 65%, LSD, lysohlávek a pervitinu okolo 50% (Seberžanová, Vacek, 2011). Užívání drog v prostředí zábavy je spojeno s konzumním životem mladých lidí. Míra užívání návykových látek je na tanečních akcích mnohem vyšší, než je tomu v obecné populaci.

Další výzkum poukazuje na naprostou převahu rekreačních uživatelů drog v prostředí zábavy nad jejich neuživateli. Výzkum probíhal v devíti nejoblíbenějších městech, do kterých směřují mladí lidé na rekreaci, a měl za cíl zjistit jejich víkendové vzorce chování v souvislosti s užíváním drog. Výzkumu se celkově zúčastnilo 2670 osob. Za neuživatele jakýchkoliv návykových látek se označilo 9,8 % respondentů, za uživatele legálních drog (alkohol, cigarety) se označilo 35,6 % tázaných a za občasné uživatele nelegálních drog 54,6 % z celkového počtu respondentů, což je více než polovina. Zároveň ze zmíněné skupiny uvedlo 74 % respondentů, že zároveň užívá i legální návykové látky, tedy zmíněný alkohol a cigarety (Calafat et al, 2007).

Fakt, že je rekreační užívání drog hojně rozšířeno po celém světě potvrzuje i další výzkum, z jehož výsledků vyplývá, že je rekreační užívání drog mezi mladými lidmi, ať již

uživatelé, či neuživatelé, značně normalizováno a to zejména v rámci festivalů a hudebních akcí. Díky tomuto zjištění autor poukazuje na důležitost intervencí poskytujících relevantní a podložené informace o drogách, jejich užívání a rizicích zejména na podobných akcích. Dalším předpokladem, proč je vhodné intervence směřovat do prostředí zábavy je ten, že se na těchto místech vyskytuje vysoké procento lidí, kteří jsou v kontaktu s dalšími uživateli drog (Wilson et al, 2014)

4.2.4 Pravidelné užívání drog

Jak název napovídá, jde o užívání, které je již pravidelné, dle MKN 10 se jedná o škodlivé užívání. Pro výzkumné účely je ve vyspělých zemích vnímáno jako pravidelné častěji než jedenkrát týdně. V tomto stádiu je částečně omezen životní styl. Droga je užívána častěji, ale daný jedinec popírá rizikovost tohoto chování. Obvykle zastává názor, že má užívání pod kontrolou a že s ním může kdykoliv skončit, ale zatím tak učinit nechce (Kalina et al, 2001).

Pravidelný uživatel rád tráví čas s ostatními uživateli, je sám aktivní ve vyhledávání drogy, a pokud ji sežene, rozdělí se s ostatními. Na člověku se mohou začínat projevovat důsledky užívání drog. Nejedná se však o psychické, či fyzické narušení, ale například o snížení pracovní aktivity, výkonnosti, či může docházet k vytrácení zodpovědnost (Kalina et al, 2001).

Järvinen a Ravn (2011) sestavili model rozdílů mezi rekreačními a pravidelnými uživateli drog (tab. 1). Z tabulky je patrné, že pravidelný uživatel zužuje svou sociální síť na další uživatele drog, s neuživateli tráví čas stále méně. Mění se i styl chování, z jednodenních párty se stávají několikadenní a i dostupnost drogy je jednodušší. Důležité je i zjištění, že zatímco rekreační uživatel drogy bere jako prostředek pro dosažení dalších věcí, pravidelný uživatel se spokojuje s intoxikací jako s konečným cílem. Z tohoto výzkumu, který byl proveden kvalitativní formou s mladými lidmi v Dánsku, se dále dozvídáme, že pokud pravidelní uživatelé hovoří o své budoucnosti, nehovoří o celkové abstinenci od drog, ale o navrácení do rekreačního vzorce užívání (Järvinen, Ravn, 2011).

Tab. 1 Rozdíly mezi rekreačním a pravidelným užíváním drog

Zkoumané proměnné	Rekreační užívání drog	Pravidelné užívání drog
Společnost, se kterou tráví čas nejčastěji	Uživatelé i neuživatelé drog	Uživatelé drog
Délka párty pod vlivem drogy	Jednodenní/ noční párty	Celo-víkendová párty
Intoxikace	Intoxikace jako prostředek k dosažení dalších věcí	Intoxikace jako cíl sám o sobě
Přístup k drogám	Dostane, či koupí	Dostane, koupí, či sám prodává
Efekt drogy	Dlouhodobý	Rozmanitý
Self prezentace uživatelů	Pod kontrolou	Střídání kontroly a ztráty kontroly

4.2.5 Problémové užívání drog

Problémové užívání drog je definováno jako injekční a/ nebo dlouhodobé a pravidelné užívání drog opiátového, amfetaminového či kokainového typu. Jedná se o užívání, které je nejzávažnější. Problémový uživatel je nejvíce ohrožen zdravotními následky a samotné užívání je pro něj společensky nejnákladnější. Počet problémových uživatelů drog je nemožné zjistit pomocí populačních průzkumů, populace problémových uživatelů drog je značně skrytá. Tito uživatelé se často nevyskytují v místě trvalého bydliště, neodpovídají na korespondenci a mají veliké obavy z výstupu z anonymity (Kalina et al 2008). Pro odhady prevalence problémového užívání drog se používají matematické metody a modelování, jejichž kombinací lze dosáhnout poměrně přesného výsledku.

Jak bylo zmíněno výše, problémové užívání je nejzávažnější formou užívání návykových látek. Je však potřeba zdůraznit, že mezi problémové uživatele se řadí i uživatelé společensky tolerované drogy- alkoholu. Problémové užívání alkoholu vykazuje cca 17-20% české populace, z nichž je cca 5-8% závislých, či vysoce ohrožených (Mravčík et al, 2014).

Co se týče nelegálních drog, je počet problémových uživatelů v České republice v roce 2013 odhadnut na 44,9 tisíc. Z tohoto počtu je 34,2 tis. uživatelů pervitinu, 3,5 tis. heroínu a 7,2 tis. uživatelů buprenorfinu. Od předchozího roku se počet problémových uživatelů zvýšil o 8,7 %. Počet uživatelů heroínu postupně klesá, naopak je tomu u uživatelů buprenorfinu, jejichž počet se zvyšuje. Obliba opiátů se tedy nesnižuje, pouze došlo k záměně užívané látky. Z celkového počtu problémových uživatelů drog je 42,7 tisíc uživatelů injekčních (Mravčík et al, 2014).

4.2.6 Závislé užívání drog

Do této kategorie spadají uživatelé, kteří splňují kritéria závislosti, kterými jak uvádí Kalina et al (2001) jsou:

- *„silná touha nebo pocit puzení užívat látku (craving),*
- *potíže v kontrole užívání látky, a to pokud jde o začátek a ukončení nebo množství látky,*
- *somatický odvykací stav, jestliže je látka užívána s úmyslem zmenšit jeho příznaky, což je zřejmé z typického odvykacího syndromu pro danou látku nebo z užívání stejné (nebo velice příbuzné) látky se záměrem zmenšit nebo odstranit odvykací příznaky,*
- *průkaz tolerance jako vyžadování vyšších dávek látky, aby se dosáhlo účinků, původně vyvolaných nižšími dávkami (jasné příznaky lze nalézt u jedinců závislých na alkoholu a opiátech, kteří mohou brát denně takové množství látky, který by zneschopnilo nebo i usmrtilo uživatele bez tolerance),*
- *postupné zanedbávání jiných potěšení nebo zájmů ve prospěch užívané psychoaktivní látky a zvýšené množství času k získání nebo užívání látky, nebo k zotavení z jejího účinku,*
- *pokračování v užívání přes jasný důkaz zjevně škodlivých následků: poškození jater nadměrným pitím (depresivní stavy, vyplývající z nadměrného užívání látek) nebo toxické poškození myšlení; je třeba snažit se určit, zda pacient byl nebo mohl být vyšetřen a zda mohly být zjištěny příčiny a rozsah poškození“ (Kalina et al, 2001).*

Autor dále uvádí, že pro diagnostikování závislosti je potřeba, aby byla přítomna minimálně tři kritéria z uvedených šesti v posledním roce (Kalina et al, 2001).

Závislý nemusí být člověk pouze na nelegálních návykových látkách a neznamená to, že je člověk vyloučen ze společnosti. Zmíněná kritéria závislosti splňují například i někteří společensky tolerovaní kuřáci. Dále také, v dnešní době hojně rozšířená, závislost na počítačových hrách či sociálních sítích. Jak je patrné, závislý člověk nemusí nutně být problémovým uživatelem.

4.3 Diagnostické kategorie dle Mezinárodní klasifikace nemocí

Závislosti a s nimi související poruchy či poškození jsou zařazeny do Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN- 10) pod pojmem duševní poruchy a poruchy chování vyvolané účinkem psychoaktivních látek a jsou opatřeny kódy F10. až F19., kdy F10. značí alkohol, F11. opioidy, F12. kanabinoidy, F13. sedativa a hypnotika, F14. kokain, F15. ostatní stimulantia, F16. halucinogeny, F17. halucinogeny, F18. rozpouštědla a F19. zahrnuje užívání jiných psychoaktivních látek, či více drog současně (Nešpor, 2002).

Mezinárodní klasifikace nemocí dále rozlišuje několik diagnostických kategorií, které jsou definovány následovně:

- Akutní intoxikace, kód F1X.0

Pod pojmem akutní intoxikace se rozumí přechodný stav po užití psychoaktivní látky, který způsobuje poruchy na úrovni vědomí, poznávání, vnímání, emotivity, chování, nebo jiných psychofyziologických funkcí a reakcí. Diagnostikování akutní intoxikace je možné, pouze pokud se současně nevyskytují vážnější nebo trvalejší problémy v souvislosti s užíváním návykových látek (Nešpor, 2002).

Akutní intoxikace je stav, který je možné diagnostikovat u rekreačních uživatelů drog.

- Škodlivé užívání, kód F1X.1

Jedná se o vzorec užívání, který poškozuje zdraví. Poškození může být tělesné, jehož příkladem může být například onemocnění hepatitidou následkem intravenózního užívání drog, nebo duševní, jehož příkladem mohou být například deprese objevující se sekundárně při těžkém pití (Nešpor, 2002).

- Syndrom závislosti, kód F1X.2

Při diagnostikování syndromu závislosti je potřeba, aby dotyčný splňoval kritéria závislosti, které jsou popsány v kapitole 3.6.

MKN- 10 umožňuje závislost blíže specifikovat pomocí kódu na druhém desetinném místě. F1X.20 značí současného abstinenta, F1X.21 je označení pro současného abstinenta v chráněném prostředí, F1X.22 je označení pro klienta v substituci, F1X.23 se používá pro klienty, kteří abstinují při léčbě blokujícími látkami (naltrexon, disulfiram), F1X.24 dále značí klienta, který v současnosti užívá, F1X.25 dále pro souvislého uživatele a F1X.26 se používá v případě epizodického užívání (Kalina et al, 2001).

- Další kategorie vyjmenují pouze jmenovitě, neboť se nejedná o hlavní téma diplomové práce.

Odvykací stav vymezuje kód F1X.3 a dále F1X.4 je označení pro odvykací stav s deliriem. Označení F1X. 5 se používá pro psychotické poruchy v souvislosti s užíváním návykových látek, F1X.6 pro amnestický syndrom, F1X.7 pro psychotickou poruchu reziduální a s pozdním nástupem, F1X.8 pro jiné duševní poruchy a poruchy chování a F1X.9 pro neurčené duševní poruchy a poruchy chování (WHO, ÚZIS ČR, 2014).

4.4 Systém léčby

Počet specializovaných služeb pro uživatele návykových látek a závislé v ČR je přibližně 250 zařízení. Nejrozsáhlejší skupinou léčených jsou uživatelé alkoholu (cca 60 % klientů). Mezi uživateli nealkoholových drog do léčby nejčastěji nastupují zejména závislí na pervitinu (Mravčík et al, 2013).

Stávající síť služeb pro uživatele návykových látek je schopna obsáhnout celé spektrum problémů s užíváním spojených. Nicméně jsou tyto služby nedostatečně koordinovány a vyvažovány, což má za následek nedostatečnou návaznost těchto služeb a někdy přímo i neexistenci služby v potřebné oblasti, čímž můžeme poukázat na nedostatečnou síť služeb pro rekreační uživatele drog. Dalším problémem je hluboké podfinancování služeb, které následně zanikají nebo se nerozvíjí žádoucím způsobem. (Miovský et al, 2013). Dostupnost služeb je značně nerovnoměrná, co se týče nízkoprahových programů, chybí v 21 okresech. AT ambulance neexistují v 37 okresech, substituce v 25 okresech, doléčování nenajdeme v 61 okresech, detoxifikaci v 55 okresech

a dvou krajích, lůžkovou AT péči ve čtyřech krajích a terapeutické komunity chybí ve třech krajích. Dostupnost je nejhorší v Pardubickém, Středočeském a Libereckém kraji (Mravčík et al, 2014).

System léčby je možno rozdělit do tří kategorií. První z nich jsou zařízení se statutem sociální služby a jsou provozovány zejména nestátními neziskovými organizacemi. Může se jednat o nízkoprahové služby, specializované programy ambulantní léčby, služby následné péče či terapeutické komunity. Tyto služby jsou ve většině případů zaměřeny na uživatele nelegálních drog. Druhou možností jsou zdravotnické služby, poskytující ambulantní a rezidenční léčbu jak uživatelům nelegálních, tak uživatelům legálních drog. Jedná se zejména o zařízení oboru psychiatrie, či se specializací AT. Posledním typem jsou zařízení při lůžkových odděleních nebo klinikách oborů vnitřního lékařství a pneumologie, která se specializují na léčbu závislosti na tabáku (Mravčík et al, 2014).

V České republice existuje síť služeb od primární prevence užívání návykových látek přes služby zaměřené na současné uživatele drog až po léčebná a doléčovací zařízení.

5. Epidemiologie rekreačních uživatelů drog

Rekreační užívání návykových látek v prostředí zábavy je dlouhodobým problémem (Seberžanová, Vacek, 2011). Mravčík et al (2008) poukazují na fakt, že návštěvníci hudebních akcí mají větší zkušenosti s legálními i nelegálními drogami, než je tomu v obecné populaci, což zároveň potvrzuje i výzkum roční prevalence užívání drog v populaci mladých dospělých a dospělých, podle četnosti návštěv nočních klubů v předchozím měsíci (Smith, Flatley, 2012). Z výzkumu vyplývá, že lidé, kteří nenavštěvují noční podniky, užívají drogy mnohem méně, než ti, kteří tyto podniky navštěvují. Ve srovnání s obecnou populací je v prostředí zábavy zastoupen větší počet uživatelů návykových látek, jak experimentátorů a rekreačních uživatelů, tak uživatelů, kteří návykové látky užívají aktuálně či ve větší frekvenci. Calafat et al (2003) zmiňují, že pro mladé, společensky aktivní lidi, je v dnešní době složité navštěvovat hudební akce různého druhu a zároveň nekonzumovat alkohol, nekouřit, či se vyhnout užívání dalších návykových látek.

Skařupová (2004, in Smolík, 2010) uvádí, že drogy jsou zejména v prostředí tanečních akcí velmi rozšířeny a jejich užívání je považováno za normální až žádoucí. A

dále poukazuje na fenomén, kdy se přátelé ze stejné subkultury v tomto přesvědčení utvrzují. Kalina (2008) potvrzuje, že vyzkoušet drogu v období dospívání je téměř standardem. V současnosti je na tanečních akcích trendem kombinovat různé drogy. Naopak v minulosti bylo typické užít pouze jednu látku v jeden den (Seberžanová, Vacek, 2011).

Podle průzkumu na posluchačích elektronické hudby (Tanec a drogy) jsou v dnešní době nejrozšířenějšími drogami alkohol a marihuana, dále pak extáze, pervitin, lysohlávky, poppers a LSD. Od minulé studie zrealizované v roce 2003 vzrostla celoživotní prevalence užívání kokainu a poppers. Ze stejné studie vyšlo najevo, že u návštěvníků tanečních akcí neustále přetrvává zájem o služby spojené se snižováním rizik. Respondenti uvedli, že většinu z nich (89,5 %) by od užití odradila informace, že je v tabletě obsažena možná nebezpečná substance (Mravčík, Skařupová, 2007).

S užíváním drog a alkoholu v rekreačních zařízeních je spojena řada zdravotních a sociálních problémů. Mezi ně patří akutní zdravotní problémy, jako je bezvědomí, neúmyslné zranění, agresivní chování a násilí, nebezpečný či nechtěný sex a řízení pod vlivem alkoholu či drog. Například britský Crime Survey (2010-2011) uvedl, že 44 % všech obětí násilných trestných činů uvedlo, že věří, že byl pachatel pod vlivem alkoholu (Chaplin et al, 2011 in Hasselt et al, 2012). Dalším příkladem může být výzkum SWOV (2012), který byl zaměřen na Nizozemí, kde mladí muži ve věku 18- 24 let tvoří jen 4 % obyvatelstva, zároveň představují 23 % vážně či smrtelně zraněných při dopravních nehodách v souvislosti s konzumací alkoholu, zejména během víkendových nocí. Dalším problémem, který může z prvotně rekreačního užívání drog vyvstat, je rozvoj závislosti, či poškození mozku. Mezi sociální problémy se řadí rušení veřejného klidu a obchodování s drogami (Hasselt et al, 2012).

Intervence pro rekreační uživatele drog jsou jedním z opomíjených témat, i když počet těchto uživatelů neustále stoupá, jak se můžeme přesvědčit v porovnání celoživotních prevalencí užívání návykových látek v prostředí zábavy (Seberžanová, Vacek, 2011). Na tento fakt je potřeba reagovat zavedením vhodných intervencí. Co se týče dostupnosti intervencí, jsou nespokojeni samotní návštěvníci, kdy 79 % z nich uvedlo, že nejsou s dostupností služeb na párty spokojeni (Gabrhelík, n. d.)

5.1 Rizika rekreačního užívání drog

Hlavním problémem je riziko dlouhodobého zdravotního poškození následkem například užívání amfetaminových stimulantů (Petroš, Zábanský, 2003). Dále však také rizikovost užití návykových látek při rizikových situacích, kterými párty, festivaly, či koncerty jsou. Riziko nepředstavuje samotné užití drogy, ale například i doprava z akce domů (Seberžanová, Vacek, 2011). Drápalová (in Mravčík et al, 2008) rozděluje rizika spojená s rekreačním užíváním do tří skupin:

1. Riziko úmrtí, které zahrnuje nejen úmrtí následkem akutní intoxikace, ale i následkem úrazů při intoxikaci.
2. Riziko vzniku dalších zdravotních komplikací, kam můžeme zařadit již zmíněná dlouhodobá zdravotní poškození vyplývající z užívání drog.
3. Řízení pod vlivem drog a s ním spojené dopravní nehody

5.2 Problematika poskytování služeb

Služby poskytované rekreačním uživatelům drog stojí na pomezí primární prevence a harm reduction. Poskytovateli služeb jsou terénní programy, programy primární prevence, či programy včasné intervence. U všech těchto poskytovatelů však nastává problém- buď mají standardy jinak definovanou cílovou skupinu, či překračují svůj vlastní záběr. Je tedy pouze na poskytovatelích služeb, zda se chtějí věnovat této specifické skupině uživatelů. Je malé procento služeb, které se snaží zmíněnou skupinu uživatelů obsáhnout. Problém je jednak v nedostatku financí, jednak v časové náročnosti těchto intervencí (v nočních hodinách). Tento fakt poukazuje na potřebu definování služeb zaměřených na rekreační uživatele drog a vytvoření jejich standardů (Seberžanová, Vacek, 2011).

Co se týče finančních nákladů na intervence zaměřené na rekreační uživatele drog, je poměrně složité zjistit jejich přesnou výši. Dle výroční zprávy o činnosti RVKPP (2013) bylo na projekty zaměřené na poskytování odborných a ověřených informací uživatelům drog či jiným příjemcům služeb odborné či laické veřejnosti vyčleněno z celkového rozpočtu 86350000kč celkem 160000kč. Dále bylo vyčleněno 3858000kč na kontaktní a poradenské služby sloučené s terénními programy a 1588000kč na služby primární prevence. Z výroční zprávy však není možné zjistit, jaká výše finančních prostředků byla použita právě na skupinu rekreačních uživatelů drog, protože zmíněné programy jsou primárně zaměřeny na jiné rizikové skupiny, což je problém, který jsem popisovala výše.

Služby také dále poskytují nestátní neziskové organizace vycházející ze svépomocných principů.

5.3 Východiska intervencí pro rekreační uživatele drog

Podobu intervencí do značné míry ovlivňuje setting, ve kterém se uživatelé pohybují. Nejvíce služeb určených pro rekreační uživatele drog je směřováno na taneční scénu. Z výsledků průzkumu EMCDDA (2006) vyplývá, že v zemích EU je na tanečních akcích několikanásobně vyšší prevalence v užívání drog, než je tomu v obecné populaci (Gabrhelík, n. d.).

Aby byly intervence v prostředí noční zábavy účinné, musí vycházet z následujících hledisek:

- Znalost drog a jejich účinků na člověka
- Znalost uživatelů a jejich zvyklostí
- Znalost prostředí, ve kterém jsou drogy užívány (Gabrhelík, n.d.)

Samotné intervence poté mohou vést k

- prevenci,
- snižování rizik a poškození- harm reduction,
- či k léčbě akutních život ohrožujících komplikací, které se mohou při užití drogy objevit.

Vědecké důkazy a znalecké posudky naznačují, že v zájmu s vyřešením problémů s drogami a zdravím v souvislosti s alkoholem a sociálními problémy spojenými s rekreačním užíváním drog, je zapotřebí vyváženého přístupu k prevenci, harm reduction a vymáhání práva. To může zahrnovat prevenci na uživatelské úrovni, školení pracovníků, strategie v oblasti životního prostředí, intervence zahrnující zúčastněné strany a policejní a donucovací opatření. V této souvislosti je hranice mezi preventivními a harm reduction opatřeními často rozmazaná a to co mohou některé skupiny označovat za prevenci, jiní považují za harm reduction a naopak (Hasselt et al, 2012).

Dále je potřeba uvést, že programy v prostředí noční zábavy, nabízí širší spektrum služeb a nejsou zaměřeny pouze na taneční drogy, nýbrž se jedná o služby komplexní. Do jejich soustředění spadá několik oblastí (Gabrhelík, n. d.):

- alkohol

- nelegální návykové látky, či zneužívané taneční drogy a léky, které nejsou a priori nelegální
- sexuální zdraví zahrnující také problematiku vynucovaného a nechtěného sexu
- násilí
- doprava
- nehody

5.4 Prevence versus harm reduction

Jak bylo zmíněno výše, přechod mezi prevencí a harm reduction opatřeními není vždy jasný, proto ani v této práci nechci striktně označit určité intervence pouze za prevenci či harm reduction. Některé intervence spadají do obou skupin, proto je možné nalézt dle subjektivního názoru intervence harm reduction mezi prevencí a naopak. Příkladem tohoto propojení mohou být preventivní a harm reduction intervence na uživatelské úrovni. Prevencí mohou být informační materiály, které jsou distribuovány mezi návštěvníky klubů. Jedná se nejčastěji o brožury a informační materiály o intoxikaci a s nimi souvisejícími škodami. Již v tomto ohledu je možné cítit nádech harm reduction. Jako účinný prostředek pro šíření věrohodných informací o škodách a snižování poškození při trávení volného času mohou být peer pedagogové, či webové stránky zaměřené na cílovou skupinu, kde mohou návštěvníci nalézt informace o drogách, alkoholu, možných poškozeních, mohou zde dále nalézt rady a tipy, jak se těmto poškozením vyhnout (Hasselt et al, 2012). Dalším kontroverzním tématem je testování tablet MDMA. Jedná se o harm reduction službu, pokud uživatel užije látku, která byla otestována, tedy se sníženými riziky. Nebo o prevenci, když je v tabletě zjištěna přítomnost nežádoucí látky a uživatel se rozhodne tuto tabletu vůbec neužít?

5.5 Spolupráce zúčastněných stran v problematice rekreačního užívání drog

Spolupráce organizátorů, policie a státních či nestátních organizací může usnadnit provádění účinných intervencí v prostředí nočního života. Výzkum ukazuje, že komunitní programy, které poskytují řadu koordinovaných intervencí pomocí multi- agenturního partnerství jsou účinnější, než jednotlivé zásahy. Tato partnerství mohou zahrnovat organizátory, obce, města, policii i zdravotnické orgány (Jones et al, 2011 in Hasselt et al, 2012). Počet intervencí založených na spolupráci všech složek se pomalu rozrůstá. Příkladem může být švédský projekt STAD, který zkoumal účinky programu komunitní

alkoholové prevence na násilnou trestnou činnost mezi lety 1996- 2006. Z jeho výsledků vyplynulo, že podobné intervence jsou nejen efektivní z hlediska nákladů, ale v místech, kde probíhaly, došlo ke snížení násilných činů spojených s alkoholem, což bylo pravděpodobně způsobeno školením zaměstnanců, zavedením nových postupů v podávání alkoholických nápojů, včetně stop nalévání podnapilým a také přísnějším vymáháním stávajících právních předpisů souvisejících s alkoholem (Mansdotter et al, 2007).

Jak uvádí Jones et al (2011, in Hasselt, 2012) platí, že vícesložkové intervence jsou více účinné, zejména při snižování násilí, či zamezení dopravních nehod. S tímto souhlasí i Calafat et al. (2010), kteří považují kombinované intervence za nejúčinnější. Bolier et al (2011) ve svém výzkumu uvádějí, že kombinace přístupů v prostředí noční zábavy pomáhají účinně snížit spotřebu alkoholu i nelegálních látek, pomáhají eliminovat počet zranění, násilných trestných činů a snížit přístup k alkoholu nezletilé mládeži či intoxikovaným osobám. Dále dávají důraz na nutnost dalších studií v této oblasti pro potvrzení těchto výsledků. Za nejdůležitější krok ovšem považují drogovou prevenci a vzdělávací intervence v prostředí noční zábavy.

Zajímavý výsledek podává i hodnocení odmítnutí služby zákazníkovi, který je opilý. Počet odmítnutí v oblasti intervence se od roku 2004 zvýšil z 23 % na 42 % v roce 2007 (Warpenius et al 2010 in Hasselt, 2012).

Problémy, jako je pití nezletilých, násilí uvnitř, či v okolí nočních podniků a řízení pod vlivem návykových látek jsou často nejlépe řešitelné za pomoci policie a vymáhání práva (Babor,2010, Jones et al, 2011, in Hasselt, 2012). V tomto ohledu se může zdát, že se zájmy spíše střetávají, než aby spolu subjekty spolupracovali. Názor na policejní kontroly nalévání mladistvým vyjádřil v roce 2011 dnes již bývalý ombudsman Pavel Varvařovský takto:

„Žádné zákonné ustanovení České republiky nenakazuje osobám mladším osmnácti let, že se musí takovým kontrolám podrobovat. To, co dělá policie, že dá dýchnout každému, kdo je v hospodě a je mu méně než osmnáct, a pak rozdává pokuty, žádnou prevencí potírání nalévání alkoholu nezletilým není...je to spíše efektní než efektivní. Pro mnohé mladé lidi je to první zkušenost se strážci zákona a získávají tím spíše odpor k policii než varování, aby už nepili," (ČT Brno, 2011).

Aby se policejní kontroly staly efektivními, je potřeba, aby samotní pořadatelé a provozovatelé měli zájem o bezpečné bezdrogové prostředí, spolupracovali s policií a sami si v případě pochybností ověřovali věk zákazníků, či aby dveřník mladistvým dával jiné barvy pásek, než plnoletým a dávali jasně najevo, že užívání návykových látek či nalévání alkoholu mladistvým ve svém podniku nepodporují. Neměli by mít pocit, že se policie musí bát, či že se je nebo jejich podnikání snaží policie poškodit. Mnoho problémů, ke kterým v průběhu ziskových, bezpečných a legálních akcí může dojít, lze snadno překonat za existence dobrých pracovních vztahů mezi místními policisty a pořadateli při zapojení specializovaných zařízení (Zábranský, Kubů, 2003).

V následujících kapitolách uvedu několik příkladů dobré praxe, které mohou různé subjekty naplnit, a to jak samostatně, tak se zmíněnou spoluprací s ostatními.

5.6 Intervence ze strany organizátorů

Mladí lidé, navštěvující různé párty, jsou vystaveni mnoha rizikům spojených s konzumací legálních i nelegálních látek, násilím, nebezpečným sexuálním chováním, poškozením sluchu či rizikům v souvislosti s dopravou. Tato rizika mohou vést ke zdravotním problémům, krizovým situacím, dopravním nehodám, či přenosu infekčních onemocnění. Leclercq et al (2012) dále uvádí, že na základě zkušeností lze přispět ke snížení těchto rizik tím, že se zlepší prostředí noční zábavy, zejména za pomoci provozovatelů a zaměstnanců klubů.

V této kapitole se budu blíže věnovat intervencím, které se označují za preventivní. Jedná se o intervence, které jsou poskytovány zejména ze strany organizátorů akcí. Budu vycházet zejména z návrhu závazných doporučení pro pořadatele hromadných hudebních či zábavních akcí, jež vznikl na podkladě materiálů Safer Clubbing (Webster et al., 2002) a Guidelines for Safe Dance Parties (Health Action, 1999) a který shrnuje hlavní zásady a doporučení pro zajištění většího bezpečí na podobných akcích (Zábranský, Kubů, 2003).

Provozovatelé a pořadatelé hromadných akcí jsou povinni zajistit bezpečný a zdravotně nezávadný průběh takovéto akce. Jedná se o řadu podmínek, které je pořadatel povinen zajistit pro eliminaci problémů spojených s užíváním návykových látek. Jedná se zejména o zajištění bezpečného prostředí a o omezení obchodu s ilegálními látkami.

5.6.1 Bezpečné prostředí

O povolení či nepovolení akce či provozu zařízení rozhodují zástupci lokální samosprávy. Organizátor musí doložit čestné prohlášení, ve kterém prohlašuje, že budou

dodrženy podmínky zajišťující bezpečné prostředí. Licenční zákony mají zvýšit kvalitu akcí a klubů. Tyto zákony existují ve většině evropských zemí, etiketa i stanovy se vyvíjejí dle místních potřeb, nicméně se jedná o opatření, které vedou k:

- Zlepšení podmínek nočního života co nejzdravějším způsobem
- Zvýšení povědomí zákazníků o rizikovém chování a o možnostech pro snížení rizik
- Podpoře odpovědnosti zákazníků a jejich pozitivního ladění
- Snížení rušení veřejného pořádku a násilí kolem klubů
- Spolupráci se zákazníky, nevládními organizacemi a správními orgány za účelem zvýšení bezpečnosti nočního života (Leclercq et al, 2012)

5.6.2 Opatření pro bezpečné prostředí

Hughes et al (in Hasselt et al, 2012) uvádí, že problémy s alkoholem a drogami mohou být umocněny fyzickými a sociálními faktory prostředí. Mezi tyto faktory řadí například nečisté prostředí, příliš hlasitou hudbu, stísněný prostor, či špatnou praxi zaměstnanců. Vše může přispívat k vyšší úrovni intoxikace a být podnětem pro případnou agresi, či násilí.

Co se týče intervencí, jedná se zejména o prevenci přeplnění prostoru, což je jedna z hlavních příčin úrazů a smrtí, ke kterým na tanečních akcích ve světě došlo. Opatření zajišťující přeplnění mohou být na základě monitorovacích zařízení, která mapují každého příchozího a odchozího účastníka. Tato metoda se doporučuje zejména u velkých hromadných akcí. Jedná se však o poměrně nákladný způsob. Druhou možností může být prodej omezeného počtu lístků (Zábranský, Kubů, 2003, Hasselt et al, 2012). Další možnosti nabízejí bezpečnostní pracovníci, kteří jsou často nazýváni vyhazovači. V dnešní době existuje i množství firem, které se přímo na tuto problematiku zaměřují. Například firma Red Hawk security na svých stránkách nabízí strážce u vstupu do podniků, kteří nejen kontrolují vstupenky, ale dohlíží i na přeplnění zařízení, mohou kontrolovat vnášené předměty, pomáhat řešit konflikty mezi hosty apod. Co se týče přeplnění, je potřeba brát na zřetel i lokální přeplnění. Například na záchodech, schodech u barů a podobně. Pořadatel by měl proto přemýšlet i o vhodném uspořádání prostoru (Zábranský, Kubů, 2003). Hasselt et al (2012) přikládají samotným pořadatelům akcí největší váhu, v tom smyslu, že právě oni mohou nejefektivněji předcházet rizikovým situacím.

Pro bezpečnost prostředí je potřeba zajistit i dostatečnou klimatizaci, či ventilaci prostoru, což může být ošetřeno například ventilátory, či zajištěním přirozené cirkulace vzduchu. Každý účastník by měl mít možnost akci opustit a následně se znovu vrátit, aniž by musel opakovaně platit vstupné. S tím zároveň souvisí prevence přehřátí organismu. Organizátor by měl zajistit dostatek místa pro odpočinek účastníků akce, tzn. chill out zóny s tišší a pomalejší hudbou. Tato místa jsou zároveň vhodná pro umístění doprovodných služeb a informačních stánků (Hasselt et al, 2012). Přehřátí tančících může redukovat samotný pořadatel a to střídáním rychlých a pomalých písní, či motivací viditelně znavených tanečníků k odpočinku. Velmi důležitá je i dostupnost pitné vody zdarma. Každý pořadatel by měl označit místo, kde je dostupná pitná voda zdarma, na požádání ji vydávat a mít k prodeji balení pitné vody za maloobchodní ceny (Zábranský, Kubů, 2003). Distribuci kohoutkové vody zdarma ve společenských zařízeních podporuje například společnost Veolia Voda, která připravila projekt Čerstvá kohoutková? Stačí říct!, jehož cílem je navrátit podávání kohoutkové vody do podniků, kde by ji zákazníci dostávali zdarma. Pro podporu projektu společnost nabízí podnikům, které se zapojí, zdarma karafy na vodu, informační materiály a mediální podporu. Společnost se inspirovala v zahraničí, například ve Francii, Anglii, či USA, kde je podávání pitné vody zdarma běžnou činností. Podporou konzumace vody z vodovodu se dále zabývá společnost Tapping.com, která upozorňuje na zbytečný odpad, který je spojen s konzumací balených vod a na náklady spojené s jejich transportem.

Před samotným začátkem akce je třeba krom výše zmíněného zajistit ještě další potencionálně nebezpečná místa. Jedná se o balkony, kabeláž, dekorace a další vybavení, které by mohlo způsobit úraz, včetně maximální hlasitosti reprodukované hudby či opatření proti kluzkosti podlahy (protiskluzové pásy na schodech apod). Samozřejmostí je i dostatek únikových východů a jejich bezproblémová přístupnost. (Zábranský, Kubů, 2003).

Dalším nepodcenitelným prvkem pro bezpečnost jsou například sklenice z tvrzeného skla, či plastu, se kterými se můžeme setkat zejména na venkovních akcích, jako jsou open air festivaly. Vratné plastové kelímky jsou značně odolné, mizí riziko pořezání se o rozbité sklo a zároveň jsou i ekologicky šetrné, jelikož nedochází k vyhazování zbytečně velkého množství plastových jednorázových kelímků. Organizátoři by se měli snažit předejít možným poraněním například dostatečným osvětlením schodů a jejich viditelným označením. Měli by přemýšlet i nad vybavením svého klubu, volit spíše

oblé tvary nábytku a předejít ostrým hranám. Samotný pracovník klubu nejlépe ví, jaké úrazy jsou v jeho klubu častější, a měl by se snažit jim zabránit. Zároveň by měl sledovat dění v klubu a potencionální rizikovou situaci zastavit, ať už se jedná o užívání drog v klubu, obtěžování ostatních zákazníků, či vyvolávání konfliktů mezi účastníky. Samotní organizátoři akce by se měli aktivně zajímat i o dopravu svých zákazníků na a zejména z akce, dobrou praxí mohou být svozy na místo a z místa konání zdarma. Příkladem může být Disco club Freeland, který zabezpečuje dopravu svých klientů samostatně. Časy svozů mají dostupné na svých stránkách a svozy překračují i okres, ve kterém se podnik nachází. Jelikož svozy poskytují i v Mělníku, jedná se o možnou variantu pro příznivce tohoto stylu z okolí Mělníka. Podobné služby se v tomto okrese objevují výjimečně, zpravidla pokud se jedná o jednorázovou větší akci mimo centrum města, či v přilehlých obcích.

Na bezpečnost v klubech se zaměřuje projekt Party +, který pomáhá učinit párty bezpečnější. Uvádí, že nejvíce záleží na samotných návštěvnicích akce, ale podotýká, že se s pomocí organizátorů dají rizika podstatně eliminovat. Projekt staví na následujících pilířích:

- Dostupnost materiálů na podporu zdraví a informačních letáků (letáky, špunty do uší, kondomy)
- Zlepšení infrastruktury za účelem snížení rizika zranění, či dehydratace (dostupnost pitné vody, dostatek prostoru)
- Vzdělávání zaměstnanců (první pomoc, nenásilná komunikace, stop nalévání)

Projekt nabízí pomoc s realizací bezpečnějších párty nejen majitelům klubů a organizátorům, ale i vládním či nevládním organizacím, či policii (Laclercq et al, 2012). Je patrné, že veškerá odpovědnost rozhodně neleží pouze na organizátorech, ale na celém spektru možných služeb. Pro funkční a dlouhodobě udržitelné zlepšení podmínek v nočních klubech je potřeba spolupráce všech možných stran.

Cíle opatření, které vedou k snížení rizik na tanečních akcích, jsou ve třech rovinách a pro každou ze stran mají následující benefity:

- Pro organizátory, majitele klubů a zařízení, se jedná o zvýšení jejich pozitivního obrazu. Opatření, která vytvoří ve svém klubu, je zároveň

mohou ochránit před případnými krizovými situacemi či právní odpovědností.

- Klienti získají záruku kvalitního a bezpečného místa pro zábavu
- Pro státní i nestátní instituce se jedná o participativní a udržitelnou metodiku ke snížení rizik spojených s nočním životem (Leclercq et al, 2012).

5.6.3 Omezení obchodu s ilegálními drogami

Zábranský a Kubů (2003) uvádějí, že omezení obchodu s ilegálními drogami na tanečních akcích je nezbytným úkolem pro všechny, kteří se na pořádání akce podílejí. Dále poukazují na fakt, že příležitostné užívání ilegálních drog na tanečních akcích se pro spoustu mladých lidí stalo běžnou praxí. Některé druhy hudby jsou navíc s konzumací drog spojeny více než jiné. Z výstupů bakalářské práce vyplývá, že v okrese Mělník jsou rizikovou subkulturou zejména posluchači elektronické hudby, následovaní blíže nespecifikovaným stylem (nezapadajícím do žádné ze skupin zkoumaných hudebních stylů), punkem a hip hopem (Přádová, 2013). Z výzkumu se dále můžeme dočíst, že u posluchačů elektronické hudby je oproti ostatním stylům nejvyšší procento užitých drog v posledním měsíci a roce. U příznivců elektronické hudby je zároveň nejvyšší rozpětí užívaných látek. Jako nejoblíbenější droga je uváděna marihuana (32,1 %), následovaná alkoholem (29,6 %). V porovnání s ostatními styly jsou u posluchačů elektroniky velmi oblíbeny cigarety (18,3 %) a LSD (11,7 %). Dále je poměrně vysoká obliba kokainu (2 %), extáze (1,3 %), jiných drog (2,2 %) a lysohlávek (1,4 %). Zajímavým zjištěním je i fakt, že 40,9 % příznivců rockové hudby přiznává, že mají větší chuť užít preferovanou drogu na hudební akci svého stylu (Přádová, 2013). I když je s některými hudebními směry spojena kontumace drog více než s ostatními, neměly by se tyto akce, například v domnění, že se tak předejde rizikům spojených s užíváním drog, zakazovat. Naopak je doporučena flexibilita v povolování podobných akcí, aby se zabránilo uspořádávání akcí nelegálních, na kterých je prakticky nemožné zajistit podmínky bezpečného prostředí (Zábranský, Kubů, 2003).

I když je hudební akce povolena a jsou dodrženy podmínky bezpečného prostředí, práce organizátorů zde nekončí, je potřeba, aby se organizátoři zapojili i do snahy o omezení obchodu s ilegálními drogami. Velmi efektivní jsou vstupní prohlídky před vstupem na akci. Účastníci mají být o těchto prohlídkách předem informováni, což je samotné může motivovat k tomu, aby s sebou nelegální látky nenosili. Osoby, které

vstupní prohlídky provádějí, musejí být držiteli koncese v oboru „podniky zajišťující ostrahu majetku a osob“ nebo být zaměstnanci firmy, držící takovou koncesi, jinak porušují zákon. Ostraha u vstupu nemá práva prohledávat osoby proti jejich vůli, může to však být důvod pro nevpuštění na akci. Ostraha mimo jiné kontroluje, aby se do prostor nedostali zbraně (Zábranský, Kubů, 2003).

Pokud dveřník při vstupní kontrole nalezne substanci připomínající nelegální drogu, musí tuto látku zabavit a předat organizátorovi pro bezpečné uložení a následné předání buď týmu protidrogového zařízení, či policii. Dveřník by měl dále takovému klientovi odepřít vstup na akci, a to bez ohledu na to, zda je ochotný drogu vydat. I sebelepší dveřník nemusí být schopen odhalit všechny nelegální substance, které mohou být na akci proneseny. Je proto vhodné kontrolovat méně viditelná místa, zejména chodby a záchody, zda v nich možný obchod s omamně psychotropními látkami neprobíhá. Praxe potvrzuje, že dobrý dveřník či pořadatel akce, je o pochybných situacích často informován samotnými návštěvníky akce (zábranský, Kubů, 2003). Odlišný názor zastávají Webster a Jackson (2011), kteří podporují projekt Safer Nightlife, poskytující kompletní rady pro vytvoření protidrogové politiky v klubech. Tento projekt zavádí tzv. drug amnesty boxes, což jsou kovové boxy, do kterých je možné bezpečně uložit drogy ještě dříve, než projde kontrolou u vstupu. Návštěvníci akcí mohou drogy uložit do boxů, odpadá strach z policejního postihu a zároveň ani organizátor nemusí přivolávat policii. Pro otevření boxu jsou potřeba dva klíče, kdy jeden by měl vždy mít organizátor a druhý policie. Tímto je samotný organizátor chráněn před obviněním s manipulací s drogami, jelikož se do boxu sám nedostane. Hlavními výhodami boxů je:

- Zaměstnanci mají bezpečné místo, kde mohou zlikvidovat případné nalezené látky, aniž by měli strach z trestního stíhání.
- Klub dá jasně najevo, že netoleruje užívání nelegálních drog.
- Návštěvníci mohou odložit drogu bez obav ze zatčení.
- Policie a licenční úřady se mohou přesvědčit, že v klubu existuje bezpečné místo pro uložení nelegálních drog před jejich předáním správním orgánům.
- Díky nalezeným drogám je možné monitorovat trendy v užívání, či monitorovat výskyt nových látek.

5.7 Intervence poskytované nízkoprahovými službami v místě konání akce

Jedná se zejména o distribuci informací, poradenství, distribuci kondomů, vody, vitamínů, potravin, krizové poradenství a asistenci návštěvníkům při potížích a jejich předání zdravotnickým profesionálům. Do těchto preventivních a harm reduction opatření dle EMCDDA spadá také testování tablet, prováděné v některých zemích (Seberžanová, Vacek, 2011). K tomu, aby mohly tyto intervence fungovat je zapotřebí, aby měli podporu ze strany pořadatelů akce. Pokud nemají poskytovatelé služby povolení provádět intervence v klubu, nemohou tak činit (Gabrhelík, n. d.). Velká část pořadatelů tanečních párty tyto služby standardně neposkytuje, zejména proto, že se obávají, že přítomnost pracovníků nízkoprahových center na jejich akcích povede zástupce samosprávy, či policie k podezření, že daný klub má problémy s drogami. V praxi by to však mělo fungovat naopak a samospráva, či policie by měli poskytování těchto služeb plně podporovat, jelikož vedou ke snižování poškození zdraví návštěvníků akcí. Někteří pořadatelé se zároveň domnívají, že poskytovatelé služby mohou návštěvníky obtěžovat, proto vyžadují potvrzení, že se jedná o zkušené profesionály, kteří své služby nebudou vnucovat těm, kdo o ně nemají zájem a nebudou narušovat průběh akce (Zábranský, Kubů, 2003).

Zjednodušeně můžeme tyto typy intervencí začlenit do několika kategorií:

5.7.1 Zvyšování znalostí a dovedností zaměstnanců, provozovatelů, majitelů

Úplným základem je navázání spolupráce a důvěry mezi těmito subjekty. Pokud se to podaří, je možné pracovat i na dalších krocích. Je jasné, že pracovníci v klubech se čas od času setkají s lidmi pod vlivem návykových látek, pak záleží pouze na nich, jak se zachovají. Na jejich přirozeném způsobu chování a pohledu na věc. Nejedná se o vyškolené profesionály a jejich reakce nemusí být vždy vhodná. Právě v tomto mohou pomoci vyškolení pracovníci, kteří mohou pomoci zlepšit odhad situace, vyjasnit postupy při řešení vzniklých situací, či díky tréninku vypjaté situace lépe zvládat. Mezi ně patří například nácvik odmítání, zvládání krizových situací, znalost legislativy, znalost účinků a průvodních stavů intoxikace atd. (NHT, 2010).

5.7.2 Vzdělávání návštěvníků akcí

Spočívá zejména ve zvyšování povědomí o rizicích, která se pojí s nočním životem a o možnostech jak jim předcházet. Kromě témat drog zahrnují i otázky bezpečného sexu, dopravy z místa konání akce, či strategie zvládání krizových situací, jakou může být například akutní intoxikace (NHT, 2010). Cílem protidrogového vzdělávání v prostředí

tanečních akcí je umožnit návštěvníkům lepší informovanost o tom, jaké drogy vlastně užívají, o rizicích, která podstupují, a sdělovat návody jak snížit konzumaci drog či jí učinit bezpečnější (Zábranský, Kubů, 2003). Do této kategorie řadíme všechny typy edukativně informačních programů, včetně prevence na školách, mediálních kampaní a internetových stránek, až po šíření letáků na akcích (Gabrhelík, n.d.). Informace mohou být primárně preventivní, či harm reduction charakteru. Efektivita tohoto typu intervencí je obtížně zjištělná, jelikož je o ní málo vědecké evidence (NHT, 2010). Odborníci se však shodují, že pravděpodobně nejefektivnější metodou protidrogového vzdělávání v prostředí tanečních akcí jsou postupy harm-reduction, protože jejich návštěvníci již velmi pravděpodobně drogy konzumují (Zábranský, Kubů, 2003, Kalina et al., 2008). Dále autoři zmiňují problém, kdy pořadatelé nechtějí, aby poskytovatelé služeb poskytovali informace návštěvníkům osobně. Na to reaguje Gabrhelík (n. d.), který uvádí, že během druhé vlny projektu Safer Party Tour 2009 došlo k zlepšení spolupráce mezi pořadateli a realizátory projektu.

5.7.3 Chill out zóny a další služby

Jedná se o prostor na akci, kde nehraje hlasitá hudba a kde si mohou návštěvníci odpočinout. Tento prostor je také vhodný pro poskytování intervencí a dalších doprovodných služeb, například distribuci vody zdarma, ochranných pomůcek- zejména kondomů a špuntů do uší, či potravin a vitaminů. Všechny tyto služby přispívají k navázání bližšího kontaktu s cílovou skupinou. V chill out zónách probíhají také základní zdravotní ošetření či krizové intervence. Často žádanou službou je i testování hladiny alkoholu z dechu, a to zejména řidiči, kteří chtějí opustit akci. V tomto případě je vhodné až nutné službu spojit s před- a po-testovým poradenstvím (Seberžanová, Vacek, 2011).

V klidových zónách se můžeme setkat i s alternativními podpurnými aktivitami, jejichž cílem je odpoutat pozornost od nepříjemných zážitků způsobených užitím drogy. Ve většině případů se jedná o artedílny, či videoprojekci (Seberžanová, Vaček, 2011).

Další hojně diskutovanou službou je testování tablet extáze. Služba byla založena na předpokladu, že příměsi v tabletě mohou být pro potencionálního uživatele velmi nebezpečné. Cole et al. (in Calafat et al., 2010) však uvádí, že nelegální drogy jsou častěji falšované benigní látkami, jako jsou například cukry. Dále uvádí, že nebezpečné příměsi jsou stále méně časté. Argumentem proti je i to, že testy nemohou zjistit koncentraci, ani odhalit látky potenciálně nebezpečné. Ve světě se objevily i názory, že testování tablet může poskytovat falešnou jistotu, že otestovaná látka je bezpečná (Calafat et al., 2010).

Proti tomu se hájí poskytovatelé služby, kteří odmítají, že tablety pouze testují, ale kladou důraz zejména na pre-testové a post-testové poradenství. Klienty informují o možných rizicích, poskytují jim všechny možné informace, aby se následně sami mohli rozhodnout, zda tabletu chtějí užít. Z výzkumu také vyplývá, že polovina uživatelů, kteří si nechali otestovat tabletu extáze, uvedla, že případná informace o přítomnosti nebezpečné látky v tabletě by je odradila od jejího užití (Mravčík et al., 2008 in Gabrhelík, n. d.).

Argumentem ve prospěch intervence je i to, že pomáhá dostat se do kontaktu se skrytou populací uživatelů drog a navázat je na službu, či jim poskytnout harm reduction intervence. Pro tento typ služby byl zlomový rok 2005, kdy došlo k výraznému snížení počtu těchto programů. Důvodem byl vládní požadavek, aby nestátní neziskové organizace z přidělených dotací nehradily jednak služby testování obsahu tablet syntetických drog, ani mzdy testujících pracovníků (Mravčík et al., 2008, in Gabrhelík, n. d.). Díky tomuto vládnímu opatření většina neziskových organizací veškeré aktivity v prostředí noční zábavy zcela utlumila.

5.7.4 Příklad dobré praxe

Příkladem dobré praxe v České republice je projekt Hard&Smart společnosti Podané ruce o. p. s.. Jedná se o terénní službu poskytující služby v prostředí nočního života. Program vychází z obecných principů harm reduction a safer clubbing a jeho smyslem je prevence a předcházení rizikovému chování, či zmírnění negativních důsledků spojených s užíváním drog. Služba se zaměřuje na rekreační uživatele drog v prostředí zábavy, na experimentátory, ale i na neuživatelé, kteří jsou ohroženi rizikovým prostředím, ve kterém se pohybují. Pracovníci se setkávají s následujícími problémy klientů:

- Akutní ohrožení zdraví a života (předávkování, dehydratace, hypertermie, nevolnost, serotoninový syndrom)
- Akutní psychické potíže (psychóza, zmatenost, panika, bad trip)
- Zdravotní či psychické potíže dlouhodobějšího rázu
- Problémy sociálního a trestněprávního rázu (Mašková, 2012)

Služba je realizována prostřednictvím informačního stánku a chill out zóny v brněnských klubech, kde pracovníci poskytují informace (ústně, plakáty, letáky), poradenství či krizovou intervenci. Klienti mohou využít chill out zóny, bezplatně doplnit tekutiny či cukry z distribuovaného ovoce. Dále jsou poskytovány kondomy jako prostředek k zamezení šíření pohlavních chorob a špunty do uší k ochraně sluchu. Služba

v budoucnu plánuje pořízení alkohol- testeru pro zvýšení bezpečnosti na silnicích a omezení dopravních nehod a snaží se dosáhnout i dalších cílů:

- Zlepšit informovanost cílové skupiny a zvýšit povědomí o zásadách zdravého životního stylu
- Získat důvěru klientů v odbornou pomoc
- V případě zájmu zprostředkovat kontakt s dalšími odbornými zařízeními (Mašková, 2012)

Projekt Hard&Smart vychází ze zkušeností ze zahraničí (Party +, Check it!, apod.), kdy se služby zaměřují na oblast rekreačního užívání drog a nočního života. Pracovníci spolupracují s klubem Fléda a společně se snaží naplnit pravidla bezpečných párty dle NEWIP (Mašková, 2012).

Standardy udržované projektem NEWIP:

- Klub musí mít informační stánek s nabídkou letáků o zdravotních rizicích spojených s nočním životem.
- Podnik podporuje prevenci řízení pod vlivem alkoholu či drog.
- Klub či diskotéka nabízí volný přístup k pitné vodě
- Pracují zde vyškolení zaměstnanci, kteří znají pravidla bezpečnosti, první pomoci a ví, jak řešit konflikty.
- Hosté mají možnost koupit si kondom v automatu nebo od obsluhy.
- K dispozici jsou špunty do uší pro zaměstnance i pro hosty. Klub dodržuje hlukové limity.
- Klub poskytuje informace o dopravě (MHD, taxi služby apod.). Podnik zajišťuje i odvoz podnapilých osob.
- Návštěvníci mají k dispozici dobře vybavenou chill-out zónu s kvalitním odvětráváním, možností posedět a odpočinout si. Nabídku doplňuje prodej potravin z automatu nebo v baru v chill-out zóně.
- Bar má dobře viditelnou nabídku nealkoholických nápojů.
- V klubu je bezpečná šatna pro ukládání osobních věcí.

5.8 Intervence ze strany policie a samosprávy

Ideálem je vytvořit most porozumění mezi odborníky a politiky tak, že by národní politika a legislativa odpovídaly potřebám nočních podniků. Aby se toto mohlo podařit, je

nezbytné znát potřeby cílové populace, což se nemůže podařit, pokud sami podnik nenavštíví. Dále je nutná spolupráce se všemi zúčastněnými stranami, jak s pořadateli, tak s nízkoprahovými službami, s médii, i se samotnými návštěvníky klubů. Ti nejlépe mohou reflektovat, která služba by byla v daném místě vhodná, proto je důležité monitorovat názory návštěvníků na zajištění bezpečného prostředí na různých lokálních akcích. Samospráva je dále schopna poskytnout podporu projektům a prostředky pro jejich uskutečnění a to nejen financemi, ale i oprávněním, či poskytnutím kontaktů, například na poskytovatele nízkoprahových služeb (Allart et al., 2011). Samospráva udává povolení pro realizaci akcí a dávají pořadatelům jasné instrukce, jak tato povolení získat. Dále zajišťuje jejich monitoring a ujistěje se, že akce probíhají v souladu s právními předpisy. V ideálním případě by zástupci samosprávy měli pořadatelům podávat doporučení jak zajistit a zachovat bezpečné prostředí na tanečních akcích, motivovat je k využívání služeb protidrogových center a profesionálních zdravotníků a ke spolupráci s policií ve snaze zamezit distribuci a obchodu s drogami (Zábranský, Kubů, 2003).

Problémy, jako je pití nezletilých, násilí uvnitř nebo vně nočních podniků a řízení pod vlivem alkoholu je často nejlépe řešitelné prostřednictvím policie a vymáhání práva. Opatření mohou zahrnovat policejní návštěvy nočních podniků s vysokým rizikem, kontroly ověřování věku, pro zajištění, že se v podniku nenalévá mladistvým, a použití sankcí (včetně zrušení provozních licencí). I když bylo prokázáno, že tato opatření jsou účinná v souvislosti s alkoholem a souvisejícími problémy, tak studie také naznačují, že se jejich pozitivní účinky mohou rychle snížit, pokud nejsou prováděny pravidelně (Babor, 2010; Jones et al, 2011, in Hasselt et al., 2012).

1. Informuje návštěvníky o jejich právech.
2. Spolupracuje s policií a dalšími úřady při zajištění dostatečné komunikace o potenciálně nebezpečných akcích.
3. Motivuje pořadatele k zajištění bezpečného transportu domů.
4. Monitoruje názory návštěvníků na zajištění bezpečného prostředí na různých lokálních akcích.
5. Monitoruje provoz v zařízeních, provozujících akce hromadné zábavní/hudební akce během hodin s nejvyšší obsazeností.

5.9 Doprava

Výše se práce zabývala zejména bezpečností účastníků na samotných akcích. Nicméně velmi rizikové je i opouštění akcí, na které je potřeba brát zřetel. Nejčastěji mohou hrozit následující rizika:

- řízení pod vlivem alkoholu nebo ilegálních drog.
- opuštění akce za účelem vyhledání lékařské pomoci kvůli míře intoxikace
- opuštění akce v takovém stavu intoxikace, který jedince ohrožuje vznikem úrazu nebo vyvoláním násilného útoku proti jeho osobě (Zábranský, Kubů, 2002).

Je potřeba, aby poskytovatelé informací o drogách, provozovatelé, či jiné další osoby informovali návštěvníky o rizicích s opouštěním akce. Vhodné jsou informace o jízdních řádech, dostupná čísla na ověřené taxi služby, či samotné zajištění dopravy provozovateli akcí. Pokud si odpovědná osoba všimne, že akci opouští návštěvník ve značně intoxikovaném stavu, zejména pokud je sám, měl by se s ním pokusit navázat kontakt a nabídnout mu zdravotnickou pomoc či zprostředkování kontaktu s někým blízkým, kdo by jedince mohl bezpečně dopravit domů. Vhodné je i zainteresování lokální samosprávy či protidrogového koordinátora tak, aby mohli zprostředkovat poskytnutí veřejné dopravy na místo a z místa konání akce v pozdějších hodinách (zábranský, Kubů, 2002).

Co se týče řízení pod vlivem drog, vyjádřil se Pplk. Blažejovský takto:

„Lze odůvodněně očekávat, že problém řízení motorových vozidel pod vlivem návykových látek bude gradovat. Díky postoji dnešní generace teenagerů zejména vůči kanabinoidním návykovým látkám bude s tím, jak budou tito mladí lidé získávat řidičská oprávnění, narůstat počet řidičů, kteří usednou za volant pod vlivem takových látek.“
(Benediktová, 2009).

Howat et al. (2004) uvádějí, že důvody, které vedou k řízení za volantem pod vlivem, jsou komplexní. Aby se toto chování změnilo, je potřeba změn v několika oblastech, v oblasti vzdělávání, tedy výchově ke zdravému životnímu stylu, v oblasti životního prostředí, kdy je potřeba zajistit jinou alternativu dopravy, a v neposlední řadě v oblasti politických rozhodnutí, což se může týkat zdaňování, sankcí, a také podpůrných propagačních programů v oblasti médií. O rizikovosti usedání za volant pod vlivem drog hovoří i Vorlová (2008), která uvádí, že relativní riziko smrtelné dopravní nehody řidiče stoupá na dvojnásobek s každým zvýšením koncentrace etanolu v jeho krvi o 0,2 g/kg.

Relativní riziko při koncentracích etanolu 0,5–0,9 g/kg je asi 9× vyšší a při koncentracích přes 1,5 g/kg asi 300–600× vyšší než při koncentraci nulové. Vliv drog na schopnost řídit motorové vozidlo je uváděn jako podstatně menší než u alkoholu, například pro kanabinoidy je toto riziko uváděno 3,32× vyšší než bez jejich vlivu. Z výsledků jiné práce se zase můžeme dočíst, že pod vlivem alkoholu se v průměru za 10 let stane každá dvacátá dopravní nehoda, dále, že v posledních letech je přibližně každá dvacátá nehoda pod vlivem OPL smrtelná (Trávníček, 2014).

5.10 Role médií a internetu

Na roli médií a internetu se zaměřuje například výzkum Slatera et al. (2006), který poukazuje na fakt, že média mají značnou roli v lidském vnímání světa. Autoři v průběhu dvou let podrobovali dostupná média obsahové analýze zaměřené na zjištění, do jaké míry média upozorňují na problematiku užívání alkoholu v souvislosti s násilnou trestnou činností, dopravními nehodami, či jinými mimořádnými událostmi. Díky podkladům ze strany policie dospěli k názoru, že média značně tato rizika podhodnocují. Jako hlavní důvod uvádí, že nedostatečná informovanost lidí v těchto tématech je způsobena neustále opakujícími se příběhy, které jsou pro média nezajímavá. Z výzkumu dále vyplývá, že závisí na příběhu, zda bude v médiích zveřejněn. Autoři věří, že zveřejňování všech příběhů, kde hrají drogy alkohol či jiné drogy, může změnit lidský názor na jejich užívání a ovlivnit tak chování společnosti, včetně podpory protidrogové politiky. Tuček (2013) se dále zabývá postoji společnosti k vybraným návykovým látkám. Zjišťuje, že dotazovaná společnost je velmi shovívavá ke konzumaci alkoholu (94 %) i tabáku (73 %). Oproti minulému šetření se i zvýšila shovívavost k marihuaně a to o více než třetinu a autor předpokládá, že její tolerance se bude v následujících letech dále zvyšovat. Zajímavé bylo i zjišťování postojů veřejnosti k rizikovosti vybraných návykových látek. Rizikovost užívání již při prvním užití marihuany si uvědomuje pouze 23 % dotazovaných, dalších 82 % respondentů vidí možné riziko konzumace až při dlouhodobém, pravidelném užívání. Co se týče alkoholu a tabáku, jejich rizikovost je vnímána povětšinou pouze při pravidelném dlouhodobém užívání. U tabáku si dokonce 6 % dotazovaných myslí, že není rizikový vůbec.

Jiráková a Köpplová (2007) na média nazírají jako na specifický typ sociální komunikace, která, stále významnějším způsobem, ovlivňuje podobu společenského, politického i kulturního života současné společnosti. Montagne (2011) připomíná, že média nejsou jen noviny, či televize, ale patří sem i reklamy, marketingové kampaně a

v dnešní době zejména internet a na něm vše dostupné. Lidé se často nechávají médií ovlivnit, například i v tom, který prací prášek zakoupí. Co se týče užívání drog, z výzkumu vyplynulo, že například děti začínají experimentovat s cigaretami díky tomu, že se snaží napodobit chování, které vidí ve filmech (Montagne, 2011).

Miovský (2007) uvádí, že média se významně podílí na tom, jak lidé svět vnímají. Toto tvrzení podporuje Kultivační teorie, která udává, že čím víc jedinec sleduje televizi a média, tím více se začne jeho názor podobat názoru médií. Nunez-Smith et al. (2010) ve svém výzkumu uvádí, že média mají souvislost se zvyšováním rizika zahájení kouření i užívání dalších drog.

Z výše uvedeného vyplývá, že média nás mohou ovlivňovat více, než si sami uvědomujeme. Je třeba zvážit, zda by se toto ovlivňování nedalo využít. Tedy ukazovat v médiích rizikovost drog, předkládat nezkreslené údaje, odsunout pořady, které jsou nevhodné pro děti do pozdějších hodin, což by mělo správně fungovat, problém však je, když je zmíněný pořad vysílán po dvaadvacáté hodině s varováním o nevhodnosti pro děti a mládež a poté je druhý den pouštěn v dopolední repríze. V poslední době výzkumník pozoruje, že se v televizních novinách stále častěji objevují témata ze soukromého života celebrit, s tímto přichází myšlenka, jestli by tento vysílací čas nešel využít konstruktivněji.

5.11 Představení regionu Mělnicko

Mikroregion Mělník leží v severní části středních Čech a je rozložen kolem soutoku Labe a Vltavy. Svoji jižní hranicí sousedí s Prahou, na západě s Kladenskem, na východě s Mladoboleslavskem, na severozápadě s okresem Litoměřice a na severu s okresem Česká Lípa. Svoji rozlohou 701 km² zaujímá okres Mělník 10. místo ve Středočeském kraji a představuje 6,4 % z jeho rozlohy. V současné době náleží do okresu 69 obcí. Z celkového počtu obcí má 7 statut města (Mělník 19,3 tis. obyvatel, Kralupy nad Vltavou, Neratovice, Kostelec nad Labem, Veltrusy, Mšeno, Liběchov). Počtem obyvatel 104 tisíc (8 % obyvatel kraje) se Mělnicko řadí mezi 6 okresů kraje, které vykazují více než sto tisíc obyvatel. Hustota zalidnění 149 obyvatel na km² je v kraji čtvrtá nejvyšší. Průměrný věk v okrese je čtyřicet let (ČSÚ, 2014).

Z celkového počtu obyvatel spadá 12448 osob do skupiny mladistvých a mladých dospělých (věk 15-24), (Strategie prevence kriminality, středočeský kraj 2009-2012). NMS (2013) uveřejnilo, že počet problémových uživatelů drog na 1000 obyvatel ve věku 15- 64 let je ve středočeském kraji 1,1-3. Jelikož okres Mělník spadá do středočeského kraje, je

pravděpodobné, že výsledky budou podobné. Nejvíce je uváděno užívání pervitinu, dále subutexu (Grolmusová, Mravčík, 2013). Co se týče rekreačního užívání drog v prostředí zábavy, je možné vycházet z výsledků bakalářské práce Prádové (2013), která zjistila, že nejvíce rekreačních uživatelů drog se vyskytuje v subkultuře posluchačů elektronické hudby. Nejpreferovanějšími drogami, které jsou užívány v prostředí zábavy, jsou alkohol, marihuana, LSD, pervitin, extáze a lysohlávky. Z dat získaných od poskytovatelů terénní adiktologické služby v okrese Mělník v rámci diplomové práce, je počet rekreačních uživatelů návykových látek odhadován v řádech stovek.

V okrese je 8,15 % nezaměstnanost, což představuje šestou nejvyšší nezaměstnanost ve střeđočeském kraji. Z hlediska kvality životního prostředí patří okres Mělník k nejvíce postiženým oblastem ve středních Čechách a v řadě ukazatelů patří k nejhorším v republice. Hlavní příčinou je chemický průmysl a výroba energie. Okres Mělník je však zároveň místem s řadou kulturních památek a je zde značný turistický ruch. Od Prahy je vzdálen cca 30 kilometrů, řada obyvatel dojíždí za prací a je na Prahu napojena.

Počet pohostinských provozoven v okrese Mělník, které jsou navštěvovány za účelem zábavy, není jednoduché přesně zjistit, jelikož se jejich počet často mění. Některé provozovny nově vznikají, jiné se zavírají. V současné době je v Mělníku okolo padesáti pěti provozoven. Jedná se o služby pohostinství, non stopy a kluby s reprodukovanou i živou muzikou. Taneční parties v okolí Mělníka jsou většinou zaměřeny na techno posluchače, probíhají nejčastěji na loukách, či polích a jejich počet nelze určit, nicméně jejich frekvence v letních měsících je vysoká. Posluchač této muziky si může přijít na své, aniž by musel opouštět okres, téměř každý víkend. Dále v okrese v letních měsících probíhají také festivaly a akce pořádané městy či obcemi. O zajištění kulturních zážitků se stará také mělnické sdružení MEKUL.

6. Praktická část

6.1 Východiska

Ze zahraničních studií vyplývá, že dochází ke zvýšenému užívání drog v prostředí tanečních akcí, což potvrzuje výzkum provedený mezi mladými lidmi, kteří tráví dovolenou na Ibize. Výzkum potvrzuje, že se mezi těmito lidmi výrazně mění vzorce chování v souvislosti s užíváním drog. Zatímco v normálním životě užije extázi 5x a vícekrát v týdnu 2,9% respondentů, během návštěvy Ibizy jejich počet stoupne na 42,6% (Bellis at al, 2000). Stejný výzkum poukazuje na fakt, že intervence k minimalizaci škod jsou vzácné, i když jsou zde zdravotní rizika výrazně zvýšena.

Prevalence užívání drog se během celého života mezi návštěvníky tanečních akcí v ČR neustále zvyšuje (Petroš, Zábranský, 2003, Mravčík, Skařupová, Orliková, 2008). Zvyšuje se současně i přijatelnost užívání některých drog, zejména konopných (Blahut, 2014). Z výzkumné studie NMS (2011) vyplývá, že v souvislosti s užíváním nealkoholových drog stoupá počet dopravních nehod a úmrtí s nimi spojených (Grohmannová et al, 2011). Z výzkumu, který byl zaměřený na zjištění prevalence užívání drog u členů různých hudebních subkultur v okrese Mělník, vyplývá, že množství rekreačních uživatelů drog je na Mělnicku poměrně vysoké. Respondenti z 98% (194) odpověděli, že alespoň jednou v životě rekreačně užili drogu. Při zjišťování průměrného počtu užitých drog v celoživotní prevalenci vyšlo, že nejvíce zkušeností s drogami mají příznivci elektronické hudby, nicméně i příznivci jiných hudebních směrů poměrně často drogy rekreačně užívají. Nejpreferovanější drogou pro všechny hudební směry je alkohol a marihuana, alkohol preferuje 68,4% respondentů, marihuanu preferuje 19,7% z celkového počtu 198 respondentů. Alkohol je nejoblíbenější hlavně u příznivců punku (46,1%) a rocku (46,5%). Marihuanu preferují hlavně posluchači hip hopu (42,9%) a jiného, blíže nespecifikovaného hudebního stylu (43,9%). Dalšími látkami, které jsou často užívány, jsou LSD (12% posluchačů elektronické hudby ho označilo za nejvíce preferovanou drogu), pervitin (preferuje 8% posluchačů disco), extáze (preferuje 3,6% posluchačů disco) a lysohlávky (preferuje 1,4% posluchačů elektroniky) (Přádová, 2013). Skupina rekreačních uživatelů drog je však oproti ostatním typům uživatelů drog značně opomíjena. Intervence jsou nedostatečné a pro velké procento rekreačních uživatelů nedostupné, či o nich uživatelé ani nevědí (Mravčík et al, 2008).

Pro potencionální poskytovatele služeb neexistují metodické materiály ani právně zakotvené standardy. Z toho důvodu je málo služeb, zaměřených na tuto rizikovou

skupinu. Ani na provozovatele tanečních akcí nejsou kladeny zvýšené nároky, které by snížily rizikovost těchto akcí (Petroš, Zábranský, 2003).

Je potřeba zmapovat výskyt substancí mezi rekreačními uživateli drog, zjistit charakteristiky těchto uživatelů a jejich zvyklosti a postoje. Částečnou odpověď na tuto otázku poskytuje výzkum provedený v okrese Mělník, z jehož výsledků vyplývá, že nejoblíbenějšími drogami mezi účastníky párty jsou alkohol (preferuje ho 68,4% respondentů) a marihuana (preferuje jí 19,7% respondentů z celkového množství 198 dotazovaných). Dalšími hojně preferovanými drogami jsou LSD, pervitin, extáze, cigarety a lysohlávky (Přádová, 2013).

Z výše uvedeného vyplývá, že lidé mají tendence více užívat návykové látky v prostředí zábavy. Chybí nám však zpětná vazba od těchto uživatelů, která by napomohla k vytvoření vhodné a účinné intervence právě mezi skupinou rekreačních uživatelů drog.

6.2 Cíle výzkumu

Cíle výzkumu vycházejí z výsledků bakalářské práce, která byla zaměřena na zjištění, jaké drogy preferují příznivci různých hudebních subkultur na Mělnicku a zjištění, která hudební subkultura je nejvíce riziková v souvislosti s užíváním návykových látek. Cílem diplomové práce je zjistit a analyzovat potřeby skupiny rekreačních uživatelů drog na Mělnicku. Primárním cílem je odpovědět na základní otázky potřeb, představ a očekávání potenciálních uživatelů intervencí pro rekreační uživatele drog, odborníků z oblasti léčby a prevence a dalších subjektů dle vztahu k problematice.

Výstupem tohoto výzkumu bude nejen diplomová práce, ale i zpětná vazba pro respondenty. Zpětná vazba bude ve formě článku, který bude shrnovat hlavní poznatky práce a bude uveden na neoficiálních webových stránkách Mělníka. Konkrétně na www.melnicek.cz.

Výsledek práce by zároveň mohl být podnětem pro zavedení intervencí pro rekreační uživatele drog, či alespoň pro zahájení diskuzí o těchto intervencích, jelikož práce bude předložena protidrogové koordinátorce města Mělníka.

6.3 Výzkumné otázky

Tematickým jádrem diplomové práce je analýza potřeb, které je podřízeno získávání ostatních údajů. Jedná se tedy především o snahu zjistit:

1. Jak je vnímáno rekreační užívání drog v oblasti Mělnicka samotnými rekreačními uživateli drog, provozovateli podniků, policejními složkami, protidrogovou koordinátorkou a dostupnými adiktologickými službami?
2. Existuje potřeba zavedení služeb pro rekreační uživatele drog v okrese Mělník?
3. Jaká podoba služby pro rekreační uživatele drog se jeví jako nejvhodnější pro případnou realizaci v okrese Mělník (mobilní zařízení, kamenné zařízení, otevírací doba, místo realizace aj.)
4. Jak by vypadala ideální spolupráce zúčastněných stran?

6.4 Analýza potřeb

Analýza potřeb je jedním ze základních nástrojů používaných při plánování. Institut evaluací a sociálních analýz (2012) uvádí, že analýza potřeb je typem evaluace, která umožňuje identifikovat rozpor mezi aktuálním stavem a cílovými potřebami. Analýza potřeb může být realizována rámci studie proveditelnosti, kdy přispívá k přípravě rozhodnutí o nutnosti dané intervence. V tomto případě je hlavním cílem prováděné analýzy potřeb poskytnout informace o faktické potřebnosti daného programu, identifikovat očekávání zainteresovaných stran a zmapovat kontext, v němž by případná intervence byla realizována. Významným výstupem analýzy potřeb je mj. návrh kritérií a standardů, na jejichž základě budou později posuzovány efekty realizovaného intervenčního programu. Analýza potřeb napomáhá identifikovat relevantní indikátory pro evaluaci efektů dané intervence (INESAN, 2012). Příjemci informací získaných při realizaci analýzy potřeb se stávají jednak samotní uživatelé služeb, pracovníci služeb, koordinátoři těchto služeb a samozřejmě v neposlední řadě objednatelé těchto služeb, respektive donátoři těchto služeb. V duchu komunitního plánování služeb jsou data získaná během analýzy prospěšná zadavatelům, poskytovatelům i uživatelům služeb (Janouškovec, 2013).

Dle WHO (2000) je využití analýzy potřeb u adiktologické klientely vhodné při hodnocení:

- kapacity léčebných služeb v komunitě nebo regionu v závislosti na prevalenci a incidenci poruch spojených s užíváním psychoaktivních látek,
- vhodné kombinace požadovaných služeb, které by reagovaly na rozličné potřeby týkající se poruch spojených s užíváním psychoaktivních látek,

- koordinace služeb v rámci systému péče za účelem zajištění snazší dostupnosti tohoto systému, hladkého přechodu mezi jeho jednotlivými komponenty a správného postupu ve follow-up fázi.

6.5 Volba metodologie a metody

Pro analýzu potřeb byla použita kvalitativní metodologie. Důvodem pro výběr byla snaha získat individuální názory a zkušenosti respondentů. Výzkum bude probíhat terénní formou, kdy bude výzkumník navštěvovat respondenty v jejich přirozeném prostředí.

Pro získávání dat byla zvolena metoda polostrukturovaného interview. Reichel (2009) uvádí, že polostrukturovaný rozhovor dává více prostoru pro vytvoření přirozeného kontaktu mezi tazatelem a informantem. Polostrukturovaný rozhovor se vyznačuje tím, že je předem připravený soubor otázek, ale není striktně stanoveno jejich pořadí. Formulace otázek se mohou mírně lišit, je však nezbytné, aby byly zodpovězeny všechny. Tato varianta rozhovoru v zásadě kombinuje výhody a minimalizuje nevýhody volného/nestrukturovaného a strukturovaného interview (Reichel, 2009).

Moderovaný individuální rozhovor (konkrétně forma polostrukturovaného interview) byl zaznamenáván na záznamový arch. U zástupců policie, samosprávy a adiktologických služeb působících v okrese Mělník byl z rozhovoru zároveň pořízen audiozáznam.

Zvolená forma rozhovoru dává prostor pro další rozvíjení tématu, působí přirozeněji a dává možnost pro další doptávání, sloužící k rozvoji položené otázky. Dále poskytuje dostatek prostoru, kdy mohou být případné nejasné otázky dovysvětleny.

Sběr dat byl prováděn v přirozeném prostředí všech respondentů. U zástupců policie a samosprávy byl rozhovor proveden na jejich pracovištích, stejně tak jako rozhovor s majiteli podniků. V podnicích byly dále provedeny rozhovory s rekreačními uživateli drog. Pouze rozhovor s adiktologickou službou neprobíhal v jejich obvyklém pracovišti, jelikož se jedná o službu, která v okrese Mělník nemá kamenné zázemí. Rozhovor proběhl v restauračním zařízení. Jednalo se o poměrně proměnlivé prostředí s různými specifiky a nároky. Vždy byly rozhovory získávány se snahou zajistit dostatečné soukromí se snahou minimalizovat rušivé vlivy okolí.

6.6 Metoda získávání dat

6.6.1 Identifikace zdrojů dat

Účastníky výzkumu lze rozdělit na čtyři základní skupiny:

1. Rekreační uživatelé drog v okrese Mělník
2. Provozovatelé podniků, klubů a jiných společenských zařízení v okrese Mělník
3. Pracovníci z oblasti adiktologických služeb působící v okrese Mělník
4. Pracovníci Policie ČR, Městské policie, protidrogová koordinátorka pro okres Mělník

Kritéria pro zařazení do studie:

1. Rekreační uživatelé drog v okrese Mělník

Respondenti, kteří užívají drogy rekreačně, kdy jsou návykové látky užívány příležitostně v prostředí zábavy a takové užívání není častější než 1x týdně a osoba není na návykové látce závislá

Odhadovaný věk do 35 let

Souhlas s účastí na výzkumu

2. Provozovatelé podniků, klubů a jiných společenských zařízení v okrese Mělník

Provozování podniků i v nočních hodinách v okrese Mělník déle než jeden rok

Souhlas s účastí na výzkumu

3. Pracovníci z oblasti adiktologických služeb působící v okrese Mělník

Služba aktivně působí v okrese Mělník

Praxe pracovníka delší než jeden rok

Souhlas s účastí na výzkumu

4. Pracovníci Policie ČR, Městské policie, protidrogová koordinátorka pro okres Mělník

Pracovní pozici v okrese Mělník zastávají déle než rok

Souhlas s účastí na výzkumu

6.6.2 Nominační technika

Všichni účastníci výzkumu byli vybíráni metodou záměrného výběru. U první skupiny se jednalo o výběr na základě dostupnosti v kombinaci s účelovým výběrem, kdy výzkumník navštěvoval různé podniky v okrese Mělník a oslovoval potencionální respondenty. V každém zařízení, které bylo navštíveno, bylo cílem získat minimálně dva rozhovory. Podmínkou bylo, že účastníci výzkumu nesedí u jednoho stolu, čímž se výzkumník snažil předejít zkreslení výsledků, kdy se respondenti navzájem přátelí a mohou vykazovat podobné vzorce chování. Při plánování rozhovorů výzkumník vycházel z koncepce Garyho Barkera (Barker, 2000) a Steinara Kvaleho (Kvale, 1996), kdy jsou prostřednictvím rozhovoru zkoumání členové určitého prostředí, určité specifické sociální skupiny s cílem získat stejné pochopení jednání, kterým disponují členové dané sociální skupiny. Rozhovory byly zaznamenávány do záznamového archu. Celkem bylo pro účely získání rozhovorů navštíveno devět zařízení a osloveno 20 potencionálních respondentů, ze kterých jich 14 splňovalo kritéria pro výběr a s rozhovorem souhlasilo, tři respondenti účast na výzkumu odmítli a tři kritéria pro výběr nesplňovali.

Respondenti z druhé skupiny museli splňovat výše zmíněné podmínky pro výběr. Výběr byl účelový na základě dostupnosti. Cílem bylo, aby byly zastoupeny podniky jak v centru, tak na okraji města i s různým hudebním zaměřením tak, aby bylo možno postihnout co nejširší typovou skupinu respondentů. Zmínění provozovatelé byli osloveni osobně, telefonicky či emailem. Na základě jejich souhlasu účasti na výzkumu dále proběhl strukturovaný rozhovor.

Zástupci třetí a čtvrté skupiny byli oslovováni na základě dostupnosti. Byli osloveni všichni, kteří se během výkonu práce setkávají s rekreačními uživateli drog. Respondenti byli kontaktováni emailem, na základě jejich odpovědi proběhla osobní schůzka a rozhovor.

6.6.3 Analýza dat

Fixace dat

Pro fixaci dat od protidrogové koordinátorky, Městské a Státní policie a adiktologické služby byl použit audiozáznam. Rozhovory byly nahrávány ve větší části na diktafon, jednou byl použit mobilní telefon s aplikací diktafonu. V tomto případě bylo zařízení uvedeno do režimu letadlo, což zaručovalo, že nebudeme během rozhovoru rušeni případným telefonátem. Audiozáznam byl pořizován na základě informovaného souhlasu respondentů. Důležité body byly zároveň zaznamenávány do záznamového archu. Miovský (2006) uvádí jako jednu z hlavních výhod audiozáznamu jeho autentičnost a nestrannost. Po skončení rozhovoru si výzkumník může kdykoliv rozhovor znovu poslechnout a zajistit tak, že žádné informace nebudou ztraceny, díky čemuž audiozáznam plní důležitou funkci při kontrole validity. Pořizování audiozáznamu výzkumníkovi dává možnost aktivně naslouchat, nepsat si do záznamového listu vše, co respondent říká, což umožňuje příjemnější komunikaci.

Fixace dat získaných od provozovatelů zařízení a od rekreačních uživatelů drog byla provedena pomocí záznamového archu. Audiozáznam byl v tomto případě vyloučen díky specifickému prostředí, kde sběr dat probíhal. Jednalo se většinou o restaurační a jiná zařízení, kde se vyskytuje více rušivých vlivů, které by mohly záznam znehodnotit. Dalším důvodem byly přechodí zkušenosti výzkumníka, kdy respondenti nechtěli poskytnout rozhovor, když by byl nahráván. Důvodem byla jejich obava z výstupu z anonymity. V případě použití pouze záznamového archu byli respondenti více uvolnění a poskytovali více informací včetně konkrétních příkladů.

Všem respondentům byly v úvodu rozhovoru poskytnuty informace o diplomové práci a jejím zaměření, byl vysvětlen pojem rekreačního užívání, což zajišťovalo, že všichni respondenti měli stejné podmínky při vstupu do rozhovoru.

Metody zpracování a analýzy dat

1. Data získaná polostrukturovaným rozhovorem zachycena formou audiozáznamu:

- Audiozáznamy byly přepsány do textové podoby, následně byla provedena redukce I. řádu (vynechání nepodstatného – slovní vaty, výrazů, které narušují plynulost) a II. řádu.
- Dále byla provedena redukce transkribované verze rozhovoru.

- Jako metoda analýzy dat byla zvolena metoda zakotvené teorie, kdy je teorie vytvářena a ověřována pomocí shromažďování údajů a analýzou údajů. Tato metoda je charakteristická několika typickými znaky (Švaříček, Šedřová, 2007):
 - Základem není popis zkoumaných jevů, ale generalizace teorie, která je zakotvená v datech
 - Je charakteristická vyšší rovinou abstrakce, která se váže ke vztahům mezi proměnnými
 - Jedná se mimo jiné o dynamický popis dění, kdy se výzkumník soustředí zejména na sociální procesy, které utvářejí lidské interakce
 - S literaturou se pracuje tzv. ex post, a to až po nalezení pravidelností, které chtějí výzkumníci s literaturou porovnat, aby nedošlo k ovlivňování vznikajících výsledků
 - Dbá se na požadavky „dobré vědy“ – shoda, srozumitelnost, obecnost a kontrola (Strauss, Corbin, 1999)
 - Základem je princip konstantní komparace

Strauss a Corbinová (1999) o zakotvené teorii dále uvádějí: *"Zakotvená teorie je teorie induktivně odvozená ze zkoumání jevu, který reprezentuje. To znamená, že je odhalena, vytvořena a prozatím ověřena systematickým shromažďováním údajů o zkoumaném jevu a analýzou těchto údajů. Proto se shromažďování údajů, jejich analýza a teorie vzájemně doplňují. Nezačínáme teorií, kterou bychom následně ověřovali. Spíše začínáme zkoumanou oblastí a necháváme, ať se vynoří to, co je v této oblasti významné."* (s. 23)

2. Data získaná polostrukturovaným rozhovorem bez audiozáznamu

- Metoda prostého výčtu, kterou Miovský (2006 in Janouškovec, 2013) označuje jako metodu, která je na hranici kvalitativního a kvantitativního přístupu, neboť prostřednictvím této metody vyjadřujeme vlastnost daného jevu, která se týká např. toho, v jakém poměru výskytu byl tento jev k jinému jevu nebo jak často se tento jev vyskytuje.

6.6.4 Etika

Etika je základem kvalitního výzkumu, jak uvádí Kalina (2013) „*Co není etické, není kvalitní*“. Základem výzkumu je neohrozit a nepoškodit respondenty ani výzkumníka (Miovský in Šťastná, 2010). Během výzkumu jsou dodržována základní etická pravidla, mezi která patří dobrovolnost, respekt k účastníkům, zajištění anonymity, bezpečného prostředí pro poskytnutí dat, právo na informace a právo odstoupit od výzkumu. (Ferjenčík in Šťastná, 2010).

Všichni respondenti se zúčastnili výzkumu dobrovolně. Před začátkem rozhovoru byli všichni respondenti seznámeni se svými právy (právo přerušit účast, zničit záznamový arch, nahrávku). Pokud se respondent rozhodl výzkumu anonymně zúčastnit, snažil se výzkumník zajistit bezpečný prostor pro poskytnutí interview ve smyslu minimalizace rušivých vlivů a odposlechu rozhovoru třetí osobou. Pokud respondent svými odpověďmi vystoupil z anonymity, byla anonymita zajištěna mlčenlivostí ze strany výzkumníka. V práci nejsou uvedena ani žádná konkrétní místa, která by mohla vést k identifikaci podniků.

Před začátkem rozhovoru všichni respondenti poskytli informovaný souhlas s účastí na výzkumu ústní formou. V případě nahrávaných rozhovorů je tento souhlas dále zaznamenán v audionahrávce.

Nahrávky byly po jejich přepisu smazány. Záznamové archy byly bezpečně archivovány a budou užity pouze pro potřeby této práce.

6.7 Popis výzkumného souboru

Polostrukturované rozhovory proběhly celkem se čtrnácti respondenty, kteří splňovali kritéria pro zařazení do skupiny rekreačních uživatelů návykových látek. Byly osloveny další tři osoby, které kritéria pro zařazení do skupiny rekreačních uživatelů drog nespĺňovali, z toho důvodu byli z výzkumu vyloučeni, jelikož výzkum je zaměřen na analýzu potřeb rekreačních uživatelů návykových látek a cílem bylo získat data od této skupiny uživatelů. Dva respondenti do skupiny rekreačních uživatelů nespĺňovali, jelikož splňovali kritéria závislosti a jeden respondent uvedl, že žádné návykové látky neužívá. Dále byli osloveni další tři potencionální respondenti, kteří rozhovor odmítli.

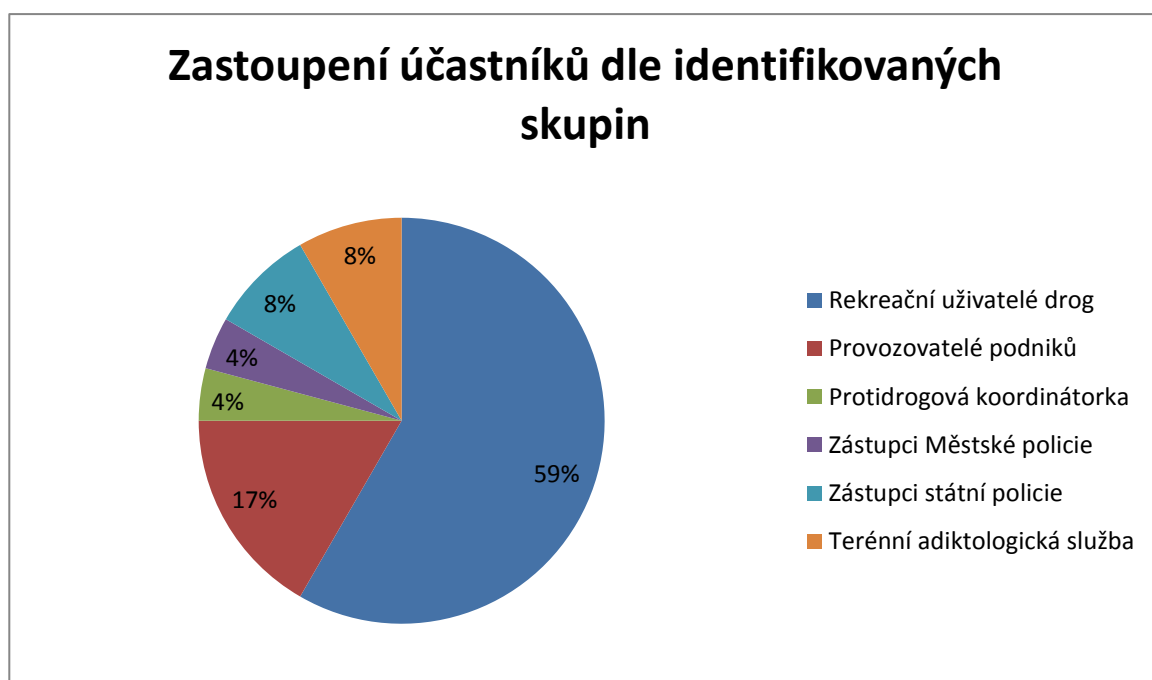
Respondenti byli oslovováni v restauračních zařízeních a barech v okrese Mělník. Oslovováni byli respondenti, kteří dle výzkumníkova mínění spadali do věkové skupiny do třiceti pěti let. Jako další kritérium výběru výzkumník volil oslovování těch respondentů, kteří seděli. Bližší informace o kritériích výběru jsou uvedeny výše.

Dále byli osloveni provozovatelé podniků, kteří mají otevřeno v nočních hodinách a je pravděpodobné, že se jedná o zařízení, která jsou vyhledávána za účelem zábavy. Celkem bylo osloveno šest provozovatelů. Z toho s účastí na výzkumu souhlasili čtyři. Jednalo se o dvě zařízení, která jsou situována poblíž centra města a dvě zařízení, která jsou od centra více vzdálena.

Pro účely výzkumu byli dále osloveni zástupci městské policie, státní policie (rozhovor poskytovali dva zástupci současně, kteří se v odpovědích vzájemně doplňovali), protidrogová koordinátorka a terénní adiktologická služba působící v okrese Mělník (rozhovor poskytli dva její zástupci současně, kteří se ve svých odpovědích navzájem doplňovali). Všichni výše uvedení s účastí na výzkumu souhlasili a následně proběhl polostrukturovaný rozhovor nahrávaný na diktafon. Oslovena byla i AT ordinace, která účast na výzkumu odmítla, jelikož se se skupinou rekreačních uživatelů téměř nesetkává.

Celkem se tedy výzkumu zúčastnilo dvacet čtyři respondentů, jejich zastoupení shrnuje graf č. 1.

Graf č. 1: Zastoupení účastníků dle identifikovaných skupin

Pro bližší popis skupiny rekreačních uživatelů drog výzkumník uvádí jejich rozdělení dle pohlaví (tabulka č. 2) a věku (tabulka č. 3). Celkem se výzkumu zúčastnilo devět mužů a pět žen. Průměrný věk respondentů je dvacet čtyři let, přičemž maximum bylo třicet sedm let a minimum šestnáct let.

Tabulka č. 2: Rozdělení rekreačních uživatelů drog dle pohlaví

Pohlaví	Počet respondentů	Počet v %
Žena	5	35,7%
Muž	9	64,3%

Tabulka č. 3: Rozdělení rekreačních uživatelů drog dle věku

Věk		
Průměrný	maximum	Minimum
24	37	16

Pro **blíží popis souboru provozovatelů podniků** výzkumník uvádí jejich věk a délku praxe (tabulka č. 4). Celkem se výzkumu zúčastnili čtyři provozovatelé. Nejmladšímu z nich je 37 let s délkou praxe 6 let, nejstaršímu 53 let s délkou praxe 24 let.

Tabulka č. 4: Rozdělení provozovatelů podniků dle věku a délky praxe

	Věk	Délka praxe (v letech)
1	37	6
2	44	17
3	53	24
4	48	14
průměr	45,5	15,25

Pro bližší popis skupiny složené ze zástupců policie, protidrogové koordinátory a zástupců adiktologické služby je v tabulce č. 5 uveden jejich věk a délka praxe v současném zaměstnání. Nejstaršímu respondentovi je 55 let s délkou praxe 30 let a nejmladšímu 25 let s délkou práce 3,5 roku. Průměrný věk je 37, 5 let a průměrná délka praxe je 14,1 let.

Tabulka č. 5: Rozdělení pracovníků města, policie a adiktologické služby dle věku a délky praxe.

	věk	Délka praxe (v letech)
Protidrogová koordinátorka	55	30
Státní policie (2 zástupci)	43	20
	31	5
Terénní adiktologická služba (2 zástupci)	31	7
	25	3,5
Městská policie	40	19
Průměr	37,5	14,1

7. Výsledky

Výsledky výzkumu jsou rozděleny na tři kategorie. Do první kategorie spadají odpovědi rekreačních uživatelů, do druhé odpovědi provozovatelů podniků a do třetí odpovědi zástupců státní správy, samosprávy a adiktologické služby. První skupina hodnotí reálnou situaci, jak ji respondenti subjektivně vnímají, druhá a třetí shrnuje odpovědi zúčastněných stran, které se mohou na zlepšení situace v oblasti rekreačního užívání podílet včetně hodnocení současné situace a potřeb do budoucna.

7.1 Výsledky získané od rekreačních uživatelů drog

První otázka směřovala ke zjištění, **jak respondenti vnímají rekreační užívání návykových látek a jestli ho považují za rizikové** (graf č. 2). Z celkového počtu čtrnácti dotazovaných považuje rekreační užívání drog za rizikové osm respondentů (57%). Několik respondentů považuje za rizikové každé užití drogy. Respondenti se často obávají neočekávaných účinků drogy či její záměny za jinou látku. Objevily se i názory, že jedinec, který se jindy chová racionálně, se pod vlivem drogy může chovat rizikově. V tomto ohledu byl zmiňován nechráněný pohlavní styk a možnost výtržnictví. „...*může to být riziko, nikdy si nemůžeš být jistá, že je to to, co ti řekli a vždy to může udělat něco jiného*“. Čtyři respondenti (29%) rekreační užívání drog za rizikové nepovažují. Uvádějí, že pokud droga není užívána častěji, žádná rizika subjektivně nevnímají. Několik z nich vnímá rekreační užívání drog jako formu odreagování a rizika, která by mohlo užití drogy přinášet, negují. Poslední dva respondenti (14%) nedokázali otázku odpovědět.

Graf č. 2: Zjištění, zda respondenti považují rekreační užívání drog za rizikové

Dále bylo zjišťováno, **jak často se respondenti chodí bavit do klubů/ podniků/ hospod**. Nejčastější byla odpověď několikrát do měsíce, kterou označilo šest respondentů. Následovala odpověď několikrát v týdnu, kterou označili čtyři respondenti. Méně než jednou za měsíc uvedli dva respondenti, stejně tak jako odpověď každý den.

Následný soubor otázek byl zaměřen na **zjištění subjektivního vnímání bezpečnosti prostředí v podnicích** (graf č. 3). Většina respondentů (10) uvedla, že pokud si zažádají o pitnou vodu zdarma, provozovatel jim jí poskytne. Tito respondenti nemají problém si o vodu v případě potřeby zažádat. Objevili se i zkušenosti několika respondentů, že provozovatelé dle vlastního uvážení, když vidí, že je jedinec intoxikován, vodu nabízejí sami. Respondenti, kteří odpověděli, že provozovatelé vodu zdarma nedávají, se s její nabídkou ze strany provozovatel nesetkali a sami si o ni povětšinou nikdy nezkusili říct. Když mají o vodu zájem, většinou si koupí balenou, aby předešli subjektivnímu pocitu naštvání obsluhy. Zároveň se však objevila zkušenost, že i když si respondent o vodu z vodovodu řekl, byla mu účtovaná: *„tam, kam nejčastěji chodím, vodu zdarma nedávají. Mají tam Titanic- to je voda z kohoutku s citrónem za tři koruny.“* Jiný respondent uvedl, že si o pitnou vodu nikdy neříká, jelikož si s sebou v rámci snižování škod nosí malou lahev s vodou, kterou si v případě potřeby na toaletách doplní.

Dále bylo zjišťováno, zda se dle názoru respondentů v podnicích nenalévá silně podnapilým, či intoxikovaným. Většina z oslovených (10) si myslí, že se těmto jedincům nalévá alkohol dále. Důvodem pro zamezení dalšímu nalévání je uváděno zejména agresivní chování. Pokud jedinec agresivně nevykazuje, obsluha nemá problém mu i přes silnou intoxikaci prodat další dávku alkoholu. Z odpovědí respondentů, kteří odpověděli negativně, je možné vyvodit, že se s odmítnutím poskytnutí alkoholu v klubech setkali. Důvodem bylo nejčastěji neadekvátní chování jedince, který buď obtěžoval ostatní hosty, choval se agresivně, či vypadal, že je mu nevolno.

Únikové východy dle většiny (8) dotazovaných označeny nejsou. Značná část respondentů si nevybavuje, že by se s jejich označením v zařízeních setkala. Další část uvádí, že by toto označení bylo zbytečné, jelikož má zařízení pouze jeden vstup. U této otázky dva respondenti uvedli, že značení i dalších míst je mnohdy neadekvátní. Tito respondenti znají zařízení, kde nejsou označeny, krom únikových východů, dále toalety.

S monitoringem toalet je většina zákazníků (10) nespokojena. Nejčastěji si ztěžují na nedostatečné zajištění hygieny. Uvádějí, že vnímají, že obsluha povětšinou toalety

kontrolovat nechodí. Uváděným důvodem je nedostatek času, kdy se musí věnovat zákazníkům a na monitoring ani údržbu toalet jim nezbyvá prostor. Respondenti se však shodují v tom, že tato situace se mění dle zařízení, které navštíví. Několik respondentů uvedlo místa, kde vnímají, že je monitoring spojený s údržbou toalet standardem.

S ventilací prostoru je opět většina respondentů (12) nespokojena. Vesměs uvádí, že nevnímají situaci ze strany provozovatelů jako dostatečně řešenou. Shodují se, že zejména, pokud je v zařízení povoleno kouření, je pouze větrání oken a dveří nedostatečné. V zimě je větrání nepříjemné, jelikož do zařízení proudí chladný vzduch, v létě je naopak v zařízeních přílišné horko, které někteří provozovatelé nedostatečně řeší stojanovými ventilátory. Respondenti uvedli, že pokud chtějí čerstvý vzduch, musí zařízení mnohdy alespoň na čas, opustit. Šest dotazovaných v souvislosti s touto skutečností uvedlo, že opuštění zařízení jim nevadí a mají ho spojené s konzumací marihuany.

Naopak všichni respondenti se shodují na tom, že pokud si zaplatí vstup na akci, mohou se po jejím opuštění znovu, bezplatně vrátit. Několik z nich uvedlo, že pokud by to v zařízeních nefungovalo, byl by to pro ně důvod je nenavštěvovat. Nejčastější formou označení návštěvníka, který má vstup zaplacený je buď razítko, označení lihovou fixou, či páska okolo zápěstí.

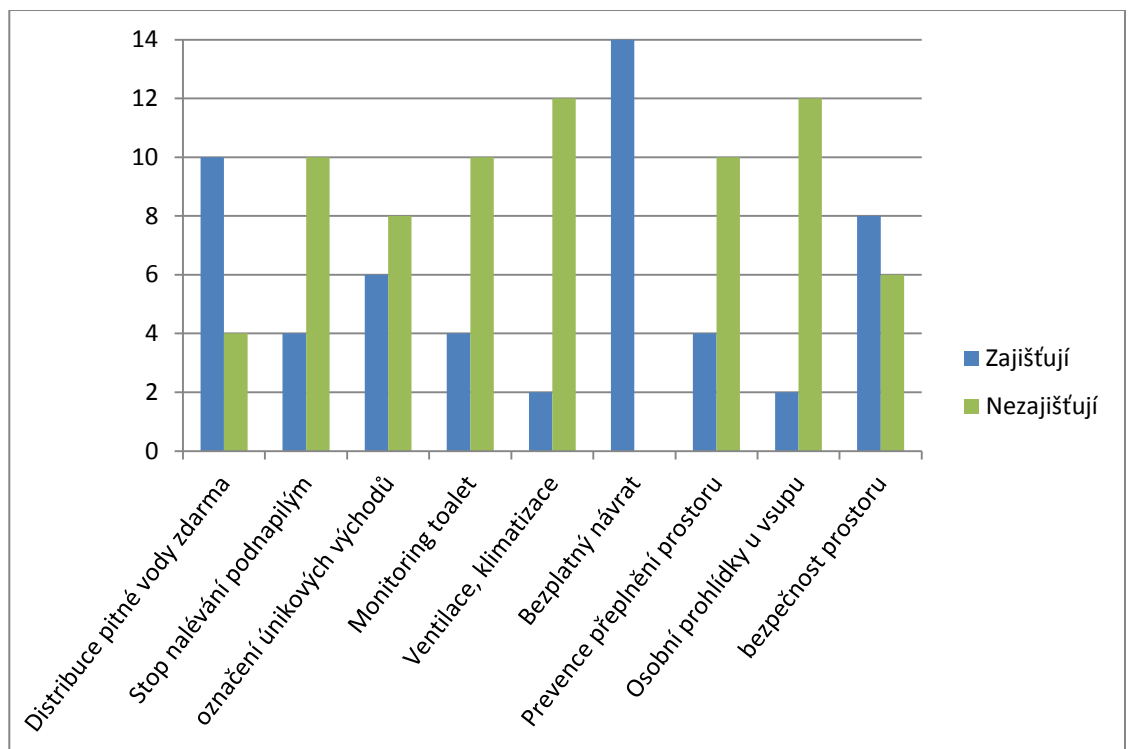
S prevencí přeplnění prostoru se setkali pouze dva respondenti. Ostatní ji negují. Většinou uvádějí, že k přeplnění prostor natolik, aby musel být zamezen vstup dalším návštěvníkům, nedochází. Mají pocit, že je v místě tolik podniků, že se koncentrace lidí rozprostře. Pokud přijdou na místo, kde již není prostor k sezení, většinou sami odcházejí jinam.

S osobními prohlídkami u vstupu se setkali dva respondenti. Nicméně uvádějí, že pouze v případě konání větších akcí. Standardem to není nikde. „*Kontrolují během vinobraní, ale že by se to dělo normálně v hospodách, tak to ne*“ Dle několika výpovědí je možné vyvodit, že respondenti jsou s tímto stavem spokojeni. „*...naštěstí to nedělají, pokud si někdo bude chtít něco dovnitř pronést, tak si stejně poradí a ostatní to akorát obtěžuje*“ „*Prohlídky jsou jeden z důvodů, proč nemám rád festivaly, je to akorát zbytečná buzerace a zabírá to čas.*“

Poslední otázka z této kategorie byla zaměřena na subjektivní vnímání bezpečnosti prostoru v zařízeních. Osm respondentů uvedlo, že je dle jejich názoru prostor ve většině

případů bezpečný. Jsou osvětleny schody, neobjevují se ostré hrany a počet toalet je odpovídající. Zbylí respondenti vidí v tomto ohledu příležitost pro zlepšení. Zejména v případě toalet. Dále jeden respondent uvedl, že by v některých zařízeních změnil rozložení stolů, aby více vyhovovalo zákazníkům: „*občas je špatně řešeno rozložení stolů, pokud se chce člověk zvednout a jít na záchod musí se proplétat mezi dalšími stoly či uhýbat před šipkaři nebo hráči fotbalku.*“

Graf č. 3: Co dle respondentů provozovatelé v podnicích zajišťují

V otázce číslo šest výzkumník zjišťuje, **jaká část provozovatelů se dle názoru respondentů zajímá o bezpečí prostředí v podniku.** Odpovědi na tuto otázku se různí. Pouze dva respondenti se domnívají, že se o bezpečnost prostředí v podniku zajímá každý provozovatel. Tři respondenti si myslí, že se jedná o větší část, pět respondentů zvolilo odpověď menší část, dva respondenti odpověděli, že spíše výjimky a jeden se domnívá, že nikdo. Jeden z oslovených odpověděl následovně: „*Jde o to, co se myslí tou bezpečností. Pokud to znamená to, že nechtějí, aby se jim tam lidi prali a ničili věci, tak každý. Jestli jde o to, aby si nikdo nerozbil hlavu o nízká futra, tak to neřeší nikdo.*“

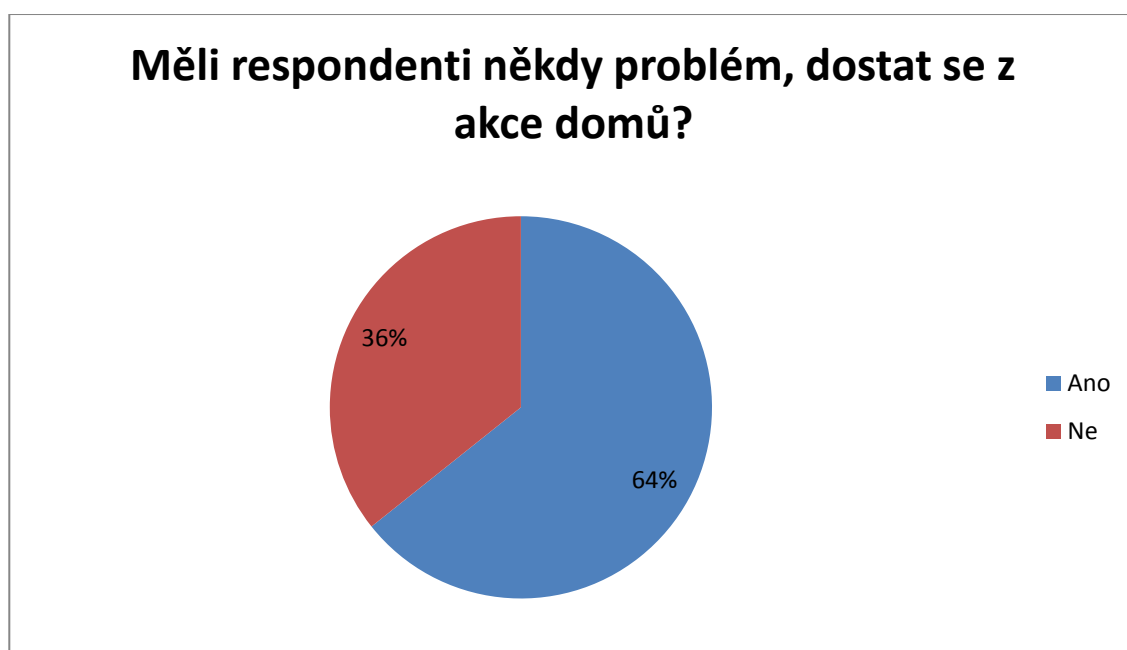
Poslední otázka vztahující se k bezpečnosti prostředí zjišťovala **vlastní návrhy respondentů, jak by se dala zajistit větší bezpečnost prostředí v podnicích ze strany provozovatelů.** S vlastními návrhy přišlo osm z dotazovaných. Uvádějí, že pokud by bylo

zajištěno vše, na co se dotazovalo v předchozích otázkách, byl by stav ideální. Dále se od jednoho respondenta objevilo přání, aby byla v klubu zajištěna prevence před agresivním chováním, ideálně, aby byl přítomen vyhazovač, či někdo jiný, kdo by řešil, aby se v klubech neděly rvačky. Jedna respondentka zmínila, že by uvítala, kdyby si provozovatelé více hlídali, komu náleží alkoholický nápoj, uvítala by, kdyby nebylo naléváno silně podnapilým, či intoxikovaným a aby byl více hlídán věk hostů, čímž by se předešlo problému nalévání mladistvým. Opětovně bylo poukázáno na neadekvátní prostředí toalet a nedoplňování toaletního papíru. Další respondentka uvedla, že i když je v podniku více toalet, stává se, že je pro zákazníky otevřen pouze jeden, což je nedostatečné.

Následný blok otázek byl zaměřen na dopravu. Nejprve byli respondenti tázáni, **jak se nejčastěji přesouvají domů, či na jinou akci**. Na tuto otázku se respondentům hůře odpovídalo. Nicméně z odpovědí vyplývá, že nejčastěji se přesouvají pěšky, autem, nebo využívají taxi. Uvádějí, že způsob, jakým akci opustí, se mění v závislosti na náladě, jejich aktuálním stavu, množství peněz, které mají k dispozici a příležitosti která se naskytne (zda je na akci někdo známý, s kým by se mohl svézt). Objevily se i názory, že odchody nejsou natolik důležité, jako se na samotnou akci dostat.

Následovala otázka zjišťující, jestli **měli respondenti někdy problém, dostat se z akce domů** (graf č. 4). Devět respondentů (64%) odpovědělo, že ano. Problémy uvádějí zejména, pokud jsou více vzdáleni od místa bydliště. Uvádějí, že pokud míří na vzdálenější místa, předem si domlouvají, kdo pro ně přijede, či jak jinak akci opustí. Nicméně ne vždy se jim odvoz domů podaří předem zajistit a řeší ho až v případě, že se z akce chtějí dostat pryč. Další problémy, které respondenti zmiňují, se váží ke stupni intoxikace. Několik z nich uvedlo, že se nebyli schopni sami přesunout a muselo jim pomáhat okolí.

Graf č. 4: Měli respondenti někdy problém, dostat se z akce domů?

Otázky číslo dvanáct a třináct zjišťovaly, **jaký mají respondenti názor na současný stav veřejné dopravy v nočních hodinách, jestli je dostatečná a zda by jí případně využili.** Dvanáct ze čtrnácti respondentů odpovědělo, že veřejná doprava dostatečná není. Stěžují si, že doprava končí velmi brzy, v nočních hodinách žádné spoje nejedí. Dále uvádějí, že by jim zavedení hromadné dopravy v nočních hodinách v mnohé ulehčilo, nemuseli by předem domlout, kdo pro ně přijede, či kdo bude řidič. Jeden respondent poukázal na to, že je jednodušší dostat se o půlnoci z Prahy do Mělníka, než z Mělníka do blízkého okolí. Zbylí dva respondenti na otázku, zda je současný stav veřejné hromadné dopravy v nočních hodinách dostatečný, odpověděli, že neví, jelikož chodí pěšky a o tento způsob dopravy se nezajímají.

Veřejnou dopravu by využilo devět z respondentů. Ostatní by ji nevyužili z důvodů, že domů chodí pěšky, či raději volí možnost odvozu taxi službou, která je odveze přímo tam, kam potřebují, aniž by museli docházet na zastávku v přesný čas.

Odpověď na otázku, **zda mají respondenti ve svém okolí někoho, kdo někdy akci opouštěl autem či na kole pod vlivem návykové látky,** byla u všech dotázaných stejná. Každý odpověděl kladně. „*No znám, párkrát se to stalo i mě, kor, když se počítá i kolo*“ „*Známy sice nepije, ale hulí, řídí pořád.*“ „*...jednou se mi stalo, že jsem se pohádala s přítelem, ten nasedl do auta a odjel. No a samozřejmě naboural, protože chlatal i hulil.*“ „*Jo, takové lidi ve svém okolí mám, občas to dělají stále.*“

Poslední otázka zaměřená na dopravu dávala respondentům **možnost uvést vlastní návrhy, které by mohli zlepšit dopravu do míst a z míst konání akce**. Respondenti nejčastěji uváděli možnost zavedení veřejné hromadné dopravy v nočních hodinách. Minimálně alespoň jeden spoj okolo půlnoci. Dále poukazují na možnost zavedení svozů od pořadatelů akcí, se kterými se v jiných místech setkali.

Poslední soubor otázek byl zaměřen na služby zaměřené na rekreační uživatele drog. Nejprve byly služby představeny a následně respondenti odpovídali na otázky. První z nich byla, **zda se sami respondenti, či někdo z jejich okolí, ocitli v situaci, kdy by uvítali/ potřebovali pomoc od ostatních v souvislosti s užíváním návykových látek a zjištění o jakou situaci se jednalo**. Osm respondentů odpovědělo kladně. Jednalo se nejčastěji o situace, kdy se respondenti opili, či užili marihuanu a bylo jim nevolno. Názor výzkumníka, proč bylo nejčastěji hovořeno o těchto látkách a ne o jiných, i když z výzkumu Přádové (2013) vyplývá, že jiné látky jsou také hojně užívány, je blíže rozebrán v diskuzi. Respondenti, kteří tuto situaci negovali, odpovídali, že se jim nestalo, že by se přestali ovládat, či nevěděli, co dělají a co se s nimi děje. Jiný respondent uvedl, že pokud je silně intoxikován, od nikoho pomoc nechce, chce pouze, aby ho nechali v klidu, než se ze stavu sám probere.

Na otázku, zda se respondenti v okrese Mělník setkali s nějakou službou, zaměřenou na užívání návykových látek na akcích, byly zjištěny následující odpovědi: Celkem se se službou zaměřenou na rekreační užívání návykových látek na akcích setkal jeden respondent, který uvedl, že se na větších akcích pořádaných městem vyskytují záchranné služby. Ostatní respondenti se s žádnou službou, která by byla poskytována v místě konání akcí, v okrese Mělník nesetkali. Popisují, že pokud se se službou setkali, bylo to v rámci open air festivalů, konkrétně se jednalo o rozdávání informačních brožur, kondomů či chill out zóny.

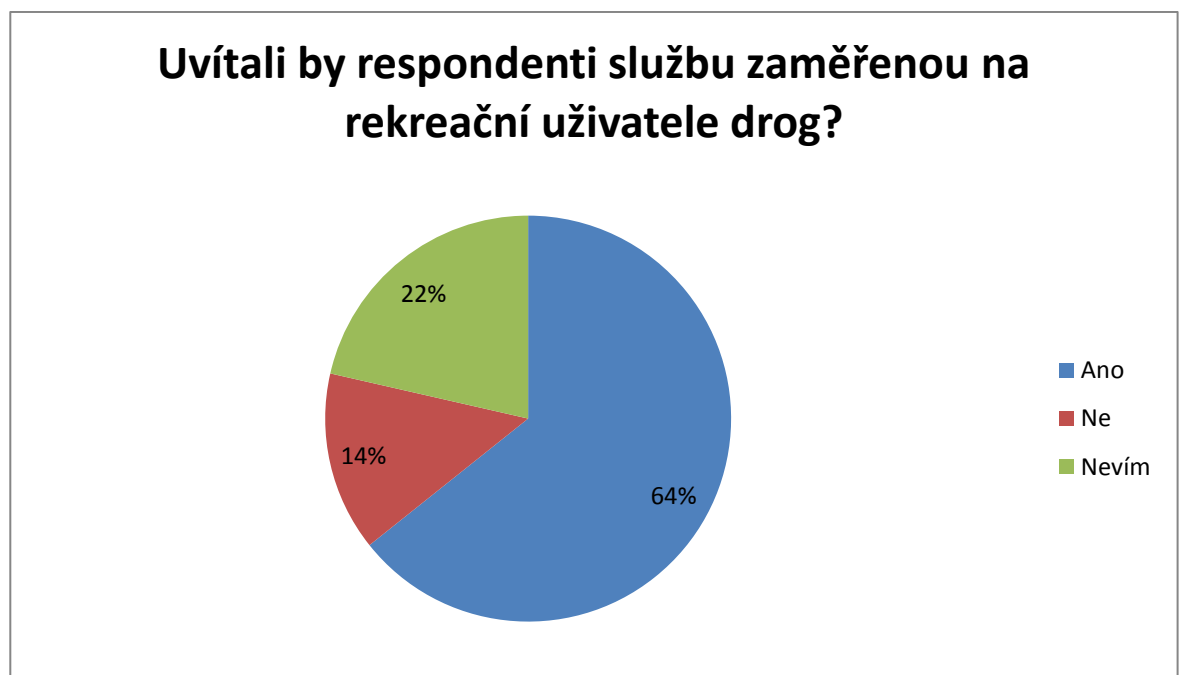
Dále byla položena otázka, **zda by respondenti uvítali nějakou službu zaměřenou na rekreační uživatele drog** (graf č. 5), **případně jakou**. Z celkového počtu čtrnácti respondentů se devět z nich vyjádřilo, že by podobnou službu uvítali. Z odpovědí respondentů není jednoznačné, o jakou službu by se mělo jednat, nicméně nejvíce z nich by preferovalo služby snižující rizika poškození. Několik respondentů uvedlo obavu z komunikace s pracovníky a z jejich snahy o ovlivnění jejich chování. Obavy z přístupu pracovníků by mohli vést až k tomu, že by službu vůbec nevyužili. „...ale žádné promluvy

do svědomí“ „Záleží na tom, jaký by tam dělali lidi, když to nebudou žádný moralisti, tak klidně.“ Z odpovědí vyplývá, že přístup pracovníků je klíčový. Respondenti by uvítali mladé lidi, kteří je nebudou moralizovat a hodnotit. Z nabízených možností by respondenti uvítali v první řadě možnost testování hladiny alkoholu. Dále by uvítali poskytování informací, krizovou intervenci a distribuci kondomů. V závislosti na úvodním rozhovoru, kdy byly respondentům služby blíže představovány, se několik z nich vyjádřilo, že by se jim líbila služba testování tablet. Dále se objevila odpověď, kdy by respondent uvítal, kdyby poskytovali alespoň základní potravinový servis. K tomu uvádí: „*mně nejvíc pomůže, když něco sním, hned je mi líp. Jenomže v klubech mají povětšinou tak brambůrky a nikam jinam se mi bud' jít nechce, nebo na to už nemam. Kdyby měli něco k snědku, určitě bych za nimi zašel.*“

Respondenti, kteří uvedli, že by o podobnou službu zájem neměli (2), odpověděli následovně: „*Já nic takového nepotřebuju, sama mám dostatečné znalosti a umím se ohlídat.*“ „*Víc než nějakou takovou službu bych bral radši zlepšení dopravy.*“

Ti respondenti, kteří uvedli, že nevědí, jestli by taková služba byla v okrese Mělník vhodná, poukazují na fakt, že zde nikdy podobná služba nebyla a že lidé se často stydí při objevování nového. Dále uvádějí, že její zřízení by se mělo nejprve vyzkoušet, včetně toho, jak by služba fungovala a kolik lidí by ji využilo.

Graf č. 5: Uvítali by respondenti službu zaměřenou na rekreační uživatele drog?

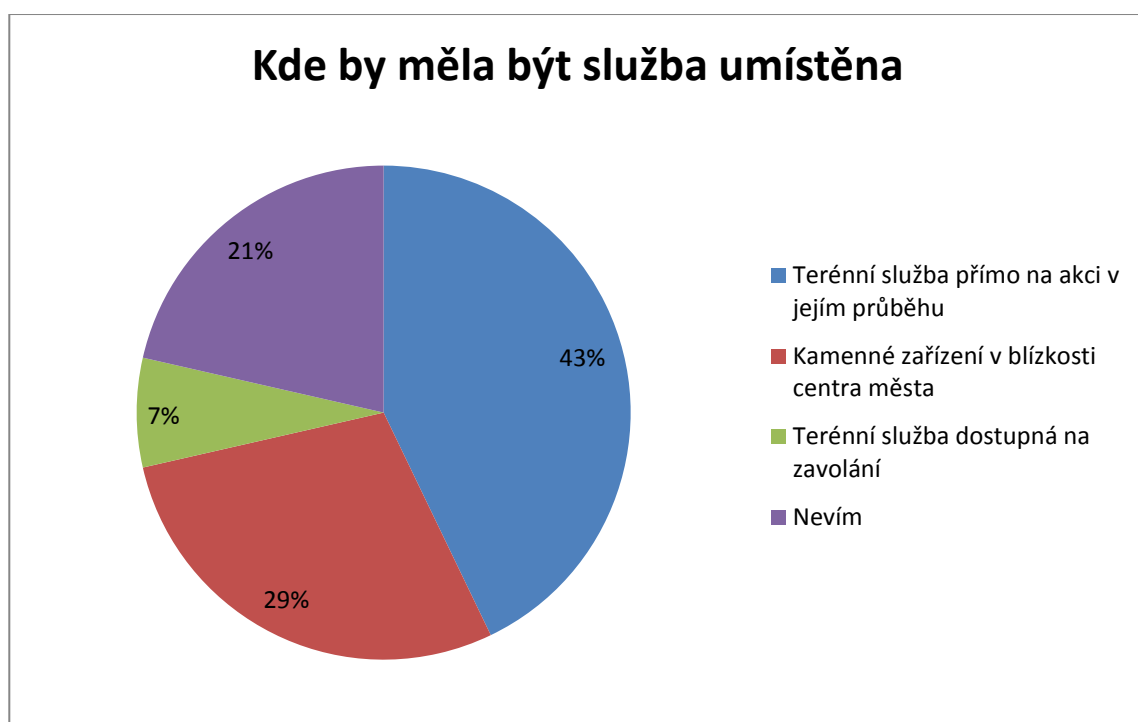
Poslední otázka byla zaměřena na zjištění, **kde by případná služba zaměřená na rekreační uživatele drog měla sídlit a v jakém čase by měla mít otevřeno** (graf č. 6). Nejvíce respondentů (6) uvedlo, že by jako nejvhodnější volili službu, která by byla dostupná přímo na akci během jejího konání. Uvedli možnost, že by v klubu mohli distribuovat nějaké předměty, jako například kondomy, a pak být například ještě chvíli před klubem, kam by za nimi mohli klienti v případě potřeby přijít. Jeden respondent uvedl, že i kdyby měl potřebu pracovníky kontaktovat, nechtěl by, aby ho při rozhovoru s nimi někdo další poslouchal, proto by chtěl, aby bylo zajištěno i nějaké bezpečné prostředí.

Čtyři respondenti by volili jako vhodnější formu kamenné zařízení v blízkosti centra města, kam by mohli v případě potřeby zajít. Otevírací doba by měla být opět v nočních hodinách, zejména o víkendu. I zde se objevil názor, že by respondent nechtěl, aby byl při komunikaci s pracovníky viděn další osobou. Jeden respondent dodává, že by v klubech měl být leták, který by službu představoval a uváděl, kde přesně sídlí.

Jeden z respondentů uvedl jako nejvhodnější formu terénní službu, která by chodila po městě a v klubech by byla dostupná na zavolání. *„Asi, aby nějak procházeli městem. Když by bylo potřeba, aby dorazili, třeba do nějaké hospody, nebo na koncert, tak by se jim zavolalo.“*

Tři z dotázaných na tuto otázku odpověděli, že nevědí a uvedli, že by bylo vhodné nejprve vyzkoušet, jaká forma by nejvíce vyhovovala, či jestli by podobná služba byla vůbec nutná.

Graf č. 6: Nejvhodnější umístění služby zaměřené na rekreační uživatele drog

7.2 Výsledky získané od provozovatelů podniků

Celkem se výzkumu zúčastnili čtyři provozovatelé podniků. První otázka byla rozdělena na více částí a zjišťovala, **jestli měli provozovatelé podniků v minulosti problém se zákazníky pod vlivem návykových látek, jestli se jedná o časté situace a zda rekreační užívání drog vnímají jako problém.** Všichni oslovení odpověděli na tyto otázky kladně. Se zákazníky pod vlivem návykových látek se setkávají téměř denně. Nejčastěji se dle jejich názoru jedná o uživatele pod vlivem alkoholu a marihuany. Situaci vnímají jako problematickou zejména u mladých dospělých. „*jsou mladí, snaží se na sebe upozornit, být in. Jenomže občas vypadají vážně hrozně. Hlavně holky, když večer přijde hezká holka a nad ránem odchází jako zombie.*“ „*Já je chápu, nebyl jsem jiný, ale někteří to vážně přehánějí.*“ „*Nevím, jestli je to vyloženě problém, zkouší experimentovat a občas se to prostě nesejde, pak dělají hlouposti a můžou někomu nebo i sobě ublížit.*“ Nejčastěji se jednalo o nevhodné chování rušící ostatní hosty, úrazy vzniklé v souvislosti s užíváním návykových látek a agresivní chování. V souvislosti s tímto chováním byli respondenti alespoň jednou nuceni volat policii. Respondenti se shodují, že se nejčastěji jedná o klienty, kteří do zařízení pravidelně nechodí. S pravidelnými klienty zvládají podobné situace řešit domluvou.

Další otázka byla zaměřena na zjištění, **jak se provozovatelé zajímají o bezpečnost klientů v podniku**. Všichni z dotazovaných odpověděli, že se o bezpečnost zajímají. Některá bezpečnostní opatření jsou daná zákonem, nicméně se snaží bezpečnost i dále zvyšovat. V souvislosti s tím, uvádějí, že se snaží předcházet potyčkám, či případně situace uklidňovat. Jeden z respondentů dále uvádí, že prošel zdravotnickým kurzem, což již několikrát při pomoci zákazníkům využil. Jeden z respondentů uvedl, že bezpečnost podniku je pro něj prioritou, že vnímá, že jde o jméno nejen samotného podniku, ale i jeho vlastní.

Otázka číslo tři byla zaměřena na zjištění, **co doposud provozovatelé pro zajištění bezpečnosti zákazníků ve svých podnicích dělají** (odpovědi na tuto otázku shrnuje graf č. 7).

Všichni oslovení na požádání poskytují pitnou vodu zdarma. Tři ze čtyř oslovených nenalévají podnapilým, či klientům, kteří vykazují známky akutní intoxikace. Jeden respondent uvedl, že těmto klientům nalévá dále, pokud nevykazují známky agrese. Únikové východy má označeny polovina dotazovaných. Co se týče monitoringu toalet v souvislosti s možným užíváním návykových látek, kontrolují je dva ze čtyř provozovatelů. Jeden z respondentů k monitoringu toalet uvedl následující: „*Nemám čas v průběhu večera kontrolovat toalety, jelikož jsem na provozu sama*“. Podobně odpověděl i další provozovatel, který toalety kontroluje pouze v případě, že mu zákazníci nahlásí problém. Většinou se jedná o úklid, či doplnění toaletního papíru.

K otázce ventilace či klimatizace v souvislosti s prevencí přehřátí klientů provozovatelé uvedli, že tuto ventilaci zajišťují větráním zařízení- otevřením oken a dveří. Klimatizaci žádné zařízení nevládní. Současnou situaci považují za dostatečnou všichni dotazovaní. Zmiňují, že klimatizace by byla velmi drahá a nevyplatila by se.

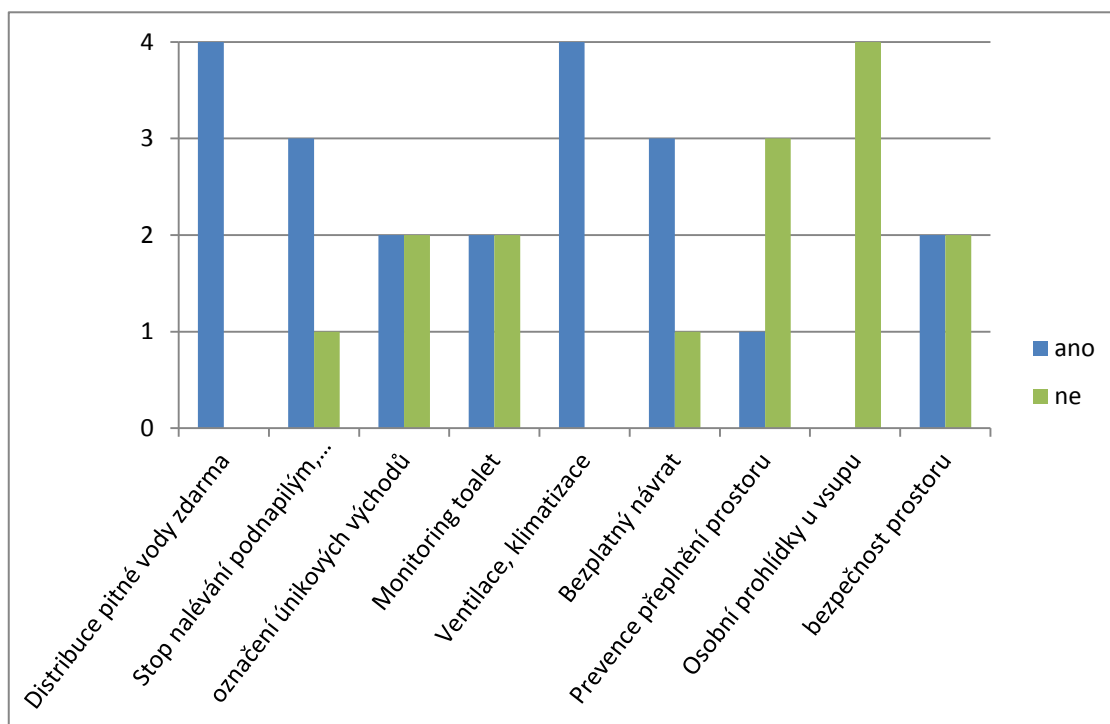
Všichni dotazovaní svým klientům umožňují, aby se po zaplacení vstupu mohli na akci bezplatně vrátit, pokud jí opustí. Jeden z dotazovaných vypověděl, že akce s placeným vstupem nepořádá, nicméně pokud by je v budoucnu plánoval, tuto možnost by klientům zajistil. Platící klienti jsou označeni nejčastěji razítky, či pomocí fixy. V souvislosti s tímto byla respondentům položena otázka, zda zamezí vstup do zařízení dalším zákazníkům, pokud je prostor plně zaplněn. Na tuto otázku odpověděl kladně jeden provozovatel. Další uvedli, že to není nutné, jelikož sami klienti, když vidí, že je klub zaplněn a není si kam

sednout, tak většinou sami odcházejí. Jiný provozovatel uvedl, že se mu doposud nestalo, že by byl prostor natolik přeplněn, aby tuto situaci musel řešit.

Žádný z provozovatelů nezajišťuje osobní prohlídky při vstupu do zařízení v souvislosti se zajištěním zbraní, či drog. Uvádějí, že se obávají možnosti, že by si zákazníci mohli myslet, že jim nedůvěřují, či že by je mohli odradit od další návštěvy. Dále bylo zmíněno, že pokud si chce zákazník dovnitř něco přinést, tak by se mu to pravděpodobně povedlo i přes kontroly.

V souvislosti se zajištěním bezpečného prostředí byla položena otázka, zda jsou v zařízení používány sklenice z tvrzeného skla, což většina dotazovaných negovala. Jeden z respondentů uvedl: „*Mám ušáky (půllitr s uchem, pozn. autora), které jsou celkem pevné.*“ Dále otázka směřovala na zjištění, zda se v zařízení vyskytují ostré hrany, či mají vybavení zaobleno. Tři za čtyř provozovatelů uvádějí, že se v zařízení ostré hrany ani dekorace nevyskytují. „*...když se tak rozhlížím, nic ostrého nevidím, i hrany stolů jsou zaobleny, ale ani nevím, jak to vzniklo.*“ Jeden z provozovatelů uvedl následující: „*...některé dekorace jsou celkem ostré. Zároveň se jedná o dekorace, které jsou poměrně drahé, do budoucna mám v plánu je od hostů nějak oddělit.*“ Poslední otázka v této skupině zjišťovala, zda je v zařízení dostatečný počet toalet. Všichni respondenti odpověděli, že dle jejich názoru je jejich počet dostatečný.

Graf č. 7 Co dělají provozovatelé pro zajištění bezpečnosti zákazníků.

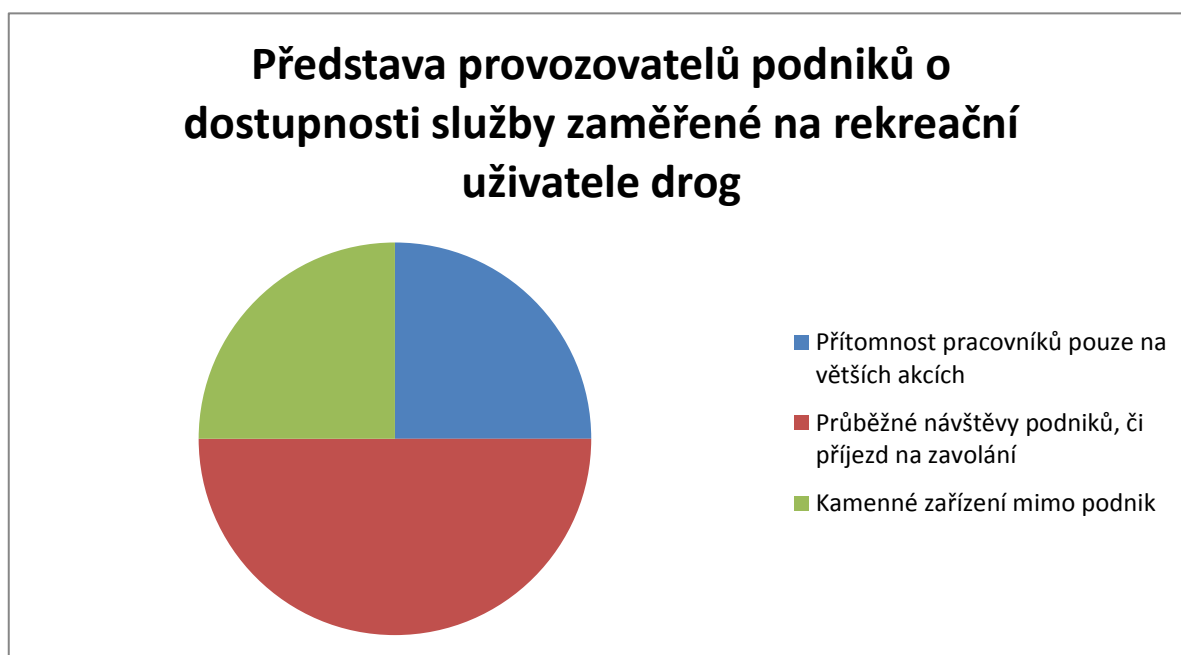
Otázka č. 4 měla zjistit, **zda mají provozovatelé ve svých podnicích místo, kde si mohou zákazníci odpočinout a kde hudba hraje méně hlasitě.** Respondenti shodně odpověděli, že takové místo v podniku nemají. Důvodem je zejména malý prostor provozovny, kde by podobné místo nebylo možné umístit. Všichni respondenti v tomto ohledu zmiňují, že buď vlastní zahrádku, předzahrádku, či je dostatek místa před podnikem.

Další otázka byla zaměřena na zjištění, **jaká opatření provozovatelé do budoucna plánují, ve smyslu zajištění bezpečnějšího prostředí.** Dva respondenti odpověděli, že žádné změny do budoucna nechystají, jelikož necítí, že by byly potřeba. Další dva mají v budoucnu v plánu určité změny. Jeden provozovatel by chtěl pro zákazníky zajistit tvrzené plastové kelímky, které by oproti záloze používal při větších akcích. Uvádí, že by to pomohlo ke snížení množství odpadu po akci. Další provozovatel chce zajistit dekorace, které mají ostré doplňky pomocí plexiskla. Důvodem je nejen zajištění bezpečnějšího prostředí pro hosty, ale také ochrana samotných dekorací.

Předposlední otázka zjišťovala, **jaké mají provozovatelé zkušenosti s ostatními zúčastněnými stranami při řešení rekreačního užívání drog a zda by v této oblasti něco změnili.** Z výpovědí respondentů vyplývá, že se v tomto ohledu setkávají pouze se zástupci policie. Respondenti nemluví o spolupráci, nýbrž o kontrolách. Převládá subjektivní pocit, že se o spolupráci nejedná. *„tak to slyším prvně, že by to byla spolupráce. „Když přijde policie na kontrolu, narušuje to atmosféru. I když lidé nic neudělali, stejně z nich mají respekt.“ „Kolikrát jsou zástupci policie arogantní, to se pak špatně spolupracuje“* Provozovatelé dále uvádějí, že velmi záleží na osobě policisty, který právě slouží, že někdy jejich návštěva proběhne bez problémů, jindy mají pocit, že se k zákazníkům i k nim samotným chovají povýšeně. Dále však někteří respondenti uvedli, že v případě nezbytnosti se na policii sami obracejí. *„pokud se něco semele, tak jim volám, to je pak jiná situace, snažíme se společně nějak situaci vyřešit. Jejich příjezdem se situace vždy částečně uklidní.“* Co se týče změn, které by si provozovatelé představovali, jedná se o lepší přístup policie ve smyslu rovnějšího přístupu, aby neměli provozovatelé pocit, že se nad nimi povyšují. Jeden respondent uvedl, že by se policie měla chovat v uniformě stejně, jako když v civilu přijde do restaurace na oběd. Převládá pocit, že se tak ze strany policie neděje.

Poslední otázka směřovala ke zjištění, **jestli by provozovatelé uvítali službu zaměřenou na rekreační uživatele, jak by tato služba měla vypadat**. Respondenti shodně odpověděli, že by službu uvítali. „*Bylo by mi to příjemnější, než když přijede policie a straší mi hosty.*“ „*...nebráním se tomu, hlavně ti mladí občas vypadají hrozně, třeba by jim to prospělo.*“ Podobu služby si respondenti představují rozdílně. Dva z nich by uvítali, kdyby zástupci této služby jejich podnik průběžně navštěvovali, či přijeli na zavolání. Službu by v tomto ohledu měla poskytovat informace o účincích a rizicích drog, měla by vyhodnocovat, zda je některý ze zákazníků ve stavu, kdy potřebuje pomoc od pracovníků, včetně jejich zklidnění a tuto pomoc mu dále poskytnout. Jeden z nich dále hovoří o distribuci kondomů za poplatek. Tím, že by byly kondomy zpoplatněny, by chtěl předejít tomu, aby je zákazníci kupovali pouze v případě potřeby, a aby si je nebrali jen tak, a později je v podniku rozbalené nerozhazovali, či nafukovali. Další z respondentů by preferoval kamenné zařízení. Od kamenného zařízení by provozovatel očekával, že bude šířit informace, poskytovat špunty do uší, či kondomy na požádání. Jeho klient bude mít možnost si promluvit s pracovníky v klidném a bezpečném prostředí mimo klub. Poslední dotazovaný uvedl, že by preferoval jejich přítomnost pouze na větších akcích (graf č. 8). Dále je uvedeno, že by bylo vhodné, kdyby služba poskytovala možnost změření hladiny alkoholu v krvi, znala postupy první pomoci v případě akutní intoxikace a byla schopna zklidňovat zákazníky, kteří se pod vlivem drogy chovají agresivně.

Graf č. 8: Představa provozovatelů podniků o dostupnosti služby zaměřené na rekreační uživatele drog.

7.3 Výsledky získané od zástupců samosprávy, státní správy a adiktologické služby

Jak výzkumník výše zmiňuje, do této kategorie spadají odpovědi získané od protidrogové koordinátorky, terénní adiktologické služby a městské a státní policie.

První otázka byla zaměřena **na zjištění, zda rekreační uživatelé spadají do cílové skupiny respondentů a na co se při práci s nimi zaměřují**. Všichni respondenti odpověděli, že se s touto skupinou setkávají, nicméně se na ni cíleně nezaměřují. Protidrogová politika města je zaměřena zejména na prevenci rizikového chování u dětí a mladých dospělých. Programy probíhají v rámci prevence na školách, kterou zajišťuje nejčastěji městská policie, služby prevence kriminality a také besedy, které zajišťují adiktologické služby. Dle slov protidrogové koordinátorky služba zaměřená přímo na rekreační uživatele drog v okrese Mělník v minulosti neexistovala a v současné době se zatím neplánuje, jelikož nejsou dostupná data o její potřebě ani o její případné podobě. V tomto ohledu koordinátorka kladně hodnotí záměr této práce, která by mohla poskytnout důležitá data.

Terénní adiktologická služba se se skupinou rekreačních drog setkává v rámci oslovování, pokud s těmito jedinci naváže kontakt, jedná se o poskytování informací o návykových látkách, o jejich případné nelegálnosti a rizicích. Služba dále uvádí, že by tuto skupinu uživatelů ráda obsáhla, nicméně nemají informace, jak by tuto službu hodnotili samotní uživatelé a co jim mohli nabídnout, aby je to oslovilo.

Zástupci městské i státní policie uvádějí, že nerozlišují, zda se jedná o rekreačního či jiného uživatele drog. Popisují, že v tomto ohledu jsou vázáni zákonem, zejména §30 Zákona o přestupcích. Rizikovému chování se snaží v rámci prevence předcházet, nicméně v případě trestného činu, či přestupku jsou povinni toto chování zdokumentovat a právně ohodnotit.

Další otázka byla zaměřena **na zjištění, jak respondenti vnímají rekreační užívání drog v okrese Mělník, a pokud ho vnímají jako problém, zda je dostatečně řešen**. Všichni respondenti vypověděli, že vnímají rekreační užívání drog jako problém. Shodují se, že problematické může být každé užití drogy, jak ve smyslu toho, jak se jedinec chová v intoxikaci, tak v možném rozvoji závislosti. Respondenti vyjma zástupců státní policie vnímají, že se rekreační užívání zvyšuje a věk prvního užití drogy naopak snižuje. V tomto ohledu mluví zástupci městské policie a protidrogová koordinátorka

zejména o užívání alkoholu a marihuany. Terénní adiktologická služba přidává užívání tanečních drog, pervitinu a mefedronu, jehož užívání je pro okres Mělník specifické, i když se počet jeho uživatelů začíná postupně snižovat: „*v poslední době se s uživateli mefedronu tak často nesetkáváme, to může být způsobeno například odchodem dealera této látky jinam, či tomuto dealerovi vypadl primární zdroj*“. Nikdo z oslovených nevyklučuje ani užívání dalších drog, poukazují na specifikum drogové scény v okrese Mělník, která je značně uzavřená, s čímž souvisí i obtížné navazování kontaktů a získávání informací o drogové situaci.

Kromě zástupců státní policie, kteří uvádějí, že je problém oproti jiným regionům na relativně dobré úrovni, všichni zúčastnění považují problém za nedostatečně řešený. Zástupci státní policie uvádějí, že díky práci, kterou odvádějí společně s dalšími službami, zejména se službami prevence kriminality, se problematiku daří držet v únosných mezích. Ostatní respondenti mají opačný pocit. Jak bylo zmíněno výše, uvádějí, že se počet rekreačních uživatelů zvyšuje a jejich věk se snižuje. Zástupci terénní adiktologické služby naznačují, že někteří jedinci často ani nevědí, jakou drogu si vzali, či kombinují různé látky, aniž by znali možná rizika. Zástupce městské policie dále udává, že každé závislé užívání drog bylo nejprve rekreačním, čímž upozorňuje na riziko vzniku závislosti.

Všichni respondenti uvedli, že by bylo vhodné zavedení služby, která by byla zaměřena na rekreační uživatele drog. Dále bylo zjišťováno, **jaká podoba služby se pro působení v okrese Mělník jeví jako nejvhodnější**. Byly získány shodné odpovědi, které preferují mobilní zařízení, či terénní službu, která bude reagovat na změny prostředí. Níže je uvedena odpověď jednoho z respondentů:

„Pokud by došlo k zřízení podobné služby, přikláním se k mobilní formě zařízení. Drogová scéna se často mění, uživatelé mění místa, která navštěvují, což může být spojeno i s otevíráním, či zavíráním podniků. Aby služba byla účinná, musí být schopna na tyto změny reagovat a být schopna se jim přizpůsobit.“

„Pokud by se intervence v klubech nelíbily provozovatelům, je možné je poskytovat venku na ulici. Jde zejména o samotné rekreační uživatele, proto by se služba měla co nejvíce přizpůsobit jejich potřebám. Určitě by se ale jednalo o práci v nočních hodinách a v blízkosti rizikových akcí. Přístup k nim by měl být rovný, spíše kamarádský, peer, či podobný.“

Co se týče podoby služby v tom, co by měla potencionálním klientům nabízet, názory nejsou jednoznačné. Ze zkušenosti terénní adiktologické služby vyplývá, že pokud navází kontakt s rekreačním uživatelem drog, jedná se většinou o kontakt jednorázový. Pracovníci mají pocit, že nemají této skupině co nabídnout, většinou se soustředí na předávání zajímavých informací o drogách, například k čemu byla droga v minulosti používána, či se snaží poukázat na její rizika, včetně kombinace více látek najednou. Zároveň se však ze strany služby se objevil zájem tuto cílovou skupinu obsáhnout: *„Rádi bychom se na ně zaměřili, myslím, že by to bylo atraktivní nejen pro nás, ale i pro město a rodiče dětí.“* *„Přístupů může být více, vše ale stojí na financích, kapacitě služeb a lidech, kteří by tuto práci zodpovědně dělali. Myslím, že do naší práce tito jedinci spadají, kdo jiný by to měl dělat, když ne my (pozn. autora: terénní adiktologická služba). Sami se toho nezříkáme, ba naopak. S rozšířením kapacity bychom to mohli zvládnout. Otázka je, jestli by o tuto službu byl zájem. Nejen ze strany města, ale i potencionálních klientů. V tomto případě by byla vhodná analýza potřeb. Zmapovat rizikové akce, učit se z příkladů dobré praxe, jak intervenovat a co jim nabízet.“*

Ostatní respondenti této skupiny si službu představují jako terénní službu, či jinou službu, která by byla schopná se přesouvat na místa, kde by byla využita a potřebná. Hovoří o možnostech informačního stánku a zajištění chill out zóny, kde by si její klienti mohli odpočinout, bezplatně doplnit tekutiny. Zástupce městské policie si v tomto případě vzpomíná na nevyužitou maringotku, která v minulosti sloužila jako nízkoprahové zařízení pro děti a mládež. *„Maringotka je zařízena, v současnosti nevyužita a náklady na její přizpůsobení klientele by nemusely být vysoké.“* Všichni oslovení si uvědomují, že služba by klientům musela nabízet něco, co by je přimělo službu navštívit, dále uvádějí, že před tím, než by služba měla pevné zázemí, bylo by vhodné, aby navštěvovala různé kluby a navazovala kontakty, tím by mohla předcházet tomu, že by se potencionální klienti nestyděli jí navštívit. Pracovníci služby by se měli snažit navázat s potencionálními klienty přátelský vztah, bez mentorování a odsuzování. Mohli by dále distribuovat například kondomy, či špunty do uší, či kontrolovat hladinu alkoholu v krvi.

Dalším bodem práce byl záměr zjistit, **jak v současné době vypadá spolupráce zúčastněných stran a jak by měla vypadat v budoucnu a co by jednotliví respondenti subjektivně potřebovali, pokud by se chtěli na cílovou skupinu zaměřit.**

Zástupci státní policie vnímají současnou spolupráci jako funkční se všemi složkami. Takto spolupráci vnímá i protidrogová koordinátorka, nicméně pouze v době krize. Ostatní respondenti popisují jako funkční spolupráci pouze s některými složkami. Všichni oslovení, krom adiktologické služby, narážejí na problém ze strany provozovatelů, kteří dle jejich názoru, nejsou spolupráci nakloněni a problém si neuvědomují. Aby se respondenti mohli zaměřit na skupinu rekreačních uživatelů, zmiňují zejména nutnost získání financí pro tuto potřebu, dále zavedení týmu, který by propojoval zúčastněné strany a v neposlední řadě spolehlivé a důvěryhodné pracovníky.

7.4 Výzkumné otázky- odpovědi

Celkem byly položeny čtyři výzkumné otázky. V následující kapitole se na ně výzkumník na základě získaných informací od respondentů pokusí odpovědět.

1. Jak je vnímáno rekreační užívání drog v oblasti Mělnicka samotnými rekreačními uživateli drog, provozovateli podniků, policejními složkami, protidrogovou koordinátorkou a dostupnými adiktologickými službami?

Z výše uvedených výsledků je možné vyvodit, že většina z dotazovaných odpověděla, že rekreační užívání drog považují za problém. Co se týče respondentů, jedná se o 8 z nich (57%). Další čtyři respondenti rekreační užívání drog za problém nepovažují a dva z nich (14%) odpověděli, že nevědí. Riziko vidí zejména ve snížené schopnosti ovládat se, v možnosti nechráněného pohlavního styku, v možném výtržnictví pod vlivem látky, v neočekávaných účincích drogy a v riziku přechodu do závislostního chování.

Všichni oslovení provozovatelé podniků považují rekreační užívání drog za problematické, zejména u mladých dospělých. Se zákazníky pod vlivem návykových látek se setkávají téměř denně. Největší problém spatřují mezi mladými dospělými v souvislosti s užíváním alkoholu a marihuany. Nejčastěji se setkávají s úrazy vzniklými v souvislosti s užitím návykové látky, s nevhodným chováním rušícím ostatní hosty a agresivním chováním. V souvislosti s výše uvedeným, byl každý provozovatel nucen alespoň jednou volat policii. Nejčastěji kvůli klientům, kteří nejsou pravidelnými hosty. S pravidelnými zákazníky se většinou podobné situace daří řešit domluvou.

Zástupci městské policie, terénní adiktologické služby a protidrogová koordinátorka uvedli, že rekreační užívání drog považují za problém, který není dostatečně řešen, jelikož počet rekreačních uživatelů stále stoupá a jejich věk se snižuje. Rizika dále

spatřují v rizikovém chování jedince pod vlivem drog, v možném rozvoji závislosti a v nevědomosti uživatelů o účincích drog a rizicích jejich kombinování. Mezi nejproblematictější látky řadí respondenti této skupiny opět alkohol a marihuanu, dále taneční drogy, pervitin a mefedron. Pouze zástupci státní policie považují problém, v porovnání s ostatními okresy, za dostatečně řešený.

2. Existuje potřeba zavedení služeb pro rekreační uživatele drog v okrese Mělník?

Z odpovědí většiny respondentů vyplývá, že službu by uvítali. Samotní rekreační uživatelé drog popisují, že minimálně osm ze čtrnácti respondentů se někdy ocitlo v situaci, kdy oni sami, či někdo z jejich okolí, potřebovali pomoc od ostatních v souvislosti s užíváním návykových látek. Nejčastěji se jednalo o stavy, kdy bylo respondentům nevolno z účinků drog. Zároveň všichni oslovení odpověděli kladně na otázku, zda se oni sami, či někdo z jejich okolí choval rizikově pod vlivem návykové látky. Každý respondent zároveň uvedl, že on sám, či někdo z jeho okolí řídili auto, či odjel na kole, pod vlivem některé z návykových látek. Devět z dotazovaných se přímo vyjádřilo, že by službu uvítali.

Oslovení provozovatelé podniků shodně odpověděli, že by bylo vhodné zavedení podobné služby, vede je k tomu fakt, že se s rekreačními uživateli návykových látek setkávají téměř denně. Stejně tak odpověděli i zástupci městské policie, terénní adiktologické služby i protidrogová koordinátorka. Ti vnímají problém rekreačního užívání za podceněný.

3. Jaká podoba služby pro rekreační uživatele drog se jeví jako nejvhodnější pro případnou realizaci v okrese Mělník (mobilní zařízení, kamenné zařízení, otevírací doba, místo realizace aj.)? Co by měla služba případně poskytovat?

Z výpovědí respondentů vyplývá, že by službu tohoto typu uvítali. Služba by měla být zaměřena na rekreační uživatele všech typů drog, nicméně pravděpodobně by se jednalo zejména o uživatele alkoholu a marihuany, jelikož z výsledků vyplývá, že je užívání těchto látek nejvíce rozšířeno.

Nejvíce respondentů z řad rekreačních uživatelů (6) uvedlo, že by jako nejvhodnější volili službu, která by byla dostupná přímo na akci během jejího konání, Pracovníci by se měli volně pohybovat mezi návštěvníky klubu, případně jim zajistit bezpečný prostor pro komunikaci bez přítomnosti třetích osob. Čtyři respondenti by volili jako vhodnější formu

kamenné zařízení v blízkosti centra města, kam by mohli v případě potřeby zajít. Jeden z respondentů uvedl jako nejvhodnější formu terénní služby, která by chodila po městě a v klubech by byla dostupná na zavolání. Ostatní respondenti odpověděli, že nevědí. Všichni respondenti z řad rekreačních uživatelů drog se shodli, že služba by měla mít otevřeno v nočních hodinách a fungovat zejména o víkendech či v době konání větších akcí. Služby, které by měla poskytovat, by dle jejich názoru měly být spíše informačního a harm reduction charakteru. Za klíčový považují přístup pracovníků, který by neměl být hodnotící, či moralizující. Uvedli, že by uvítali zejména testování hladiny alkoholu v krvi, dále například distribuci kondomů, informačních letáků, poradenství, či základní potravinový servis.

Představa provozovatelů podniků o dostupnosti služeb zaměřených na rekreační uživatele drog je rozdílná. Dva ze čtyř by se přikláněli k variantě, kdy by zástupci této služby jejich podnik průběžně navštěvovali, či přijeli na zavolání. Další z respondentů by preferoval kamenné zařízení. Poslední dotazovaný uvedl, že by přítomnost pracovníků ve svém podniku preferoval pouze při konání větších akcí. Představa provozovatelů o poskytovaných službách zahrnuje poskytování informací o účincích a rizicích drog, poskytování pomoci, či zklidňování zákazníků, kteří jsou pod vlivem a měření hladiny alkoholu v krvi. Jeden z respondentů uvedl, že by pracovníci mohli nabízet kondomy za poplatek, aby si je kupovali lidé, kteří je doopravdy potřebují a ne aby je dostávali všichni a později je pohazovali po podniku.

Zástupci policie, terénní služby a protidrogová koordinátorka se shodují v preferenci mobilní formy zařízení, která by reagovala na aktuální situace a přizpůsobovala se potřebám rekreačních uživatelů. Otevírací doba se zdá opět nejvhodnější v nočních hodinách. Co se týče služeb, které by služba nabízela, názory nejsou jednoznačné. Ze zkušeností terénní adiktologické služby vyplývá, že je nezbytné tuto cílovou skupinu nějak zaujmout, nabídnout jim něco, co je přiměje službu využívat. Terénní adiktologická služba zároveň vyslovila zájem tuto cílovou skupinu obsáhnout, pokud by byla podobná služba pro zástupce města i pro rekreační uživatele drog atraktivní a podařilo by se zjistit její možnou podobu. Zástupce městské policie poukazuje na možnost využití maringotky, která dříve sloužila jako nízkoprahové zařízení pro mládež. Respondenti si představují, že by služba mohla dále fungovat formou informačního stánku, mohla by zajišťovat chill out zóny na větších akcích a poskytovat tak prostor pro

odpočinek a případné doplnění tekutin. Dále uvádějí možnou distribuci kondomů, špuntů do uší, provádění kontrol hladiny alkoholu v krvi, či zajištění bezpečného opouštění akcí.

4. Jak by vypadala ideální spolupráce zúčastněných stran?

Ze strany respondentů vyšlo najevo, že by uvítali, kdyby se některá ze zúčastněných stran zajímala o zlepšení dopravy na místa i z míst konání akce. Vyslovili přání zlepšení veřejné hromadné dopravy v nočních hodinách, či pro zajištění svozů provozovateli podniků.

Co se týče provozovatelů, nemluví o spolupráci, nýbrž o kontrolách ze strany policie. S jinými zúčastněnými stranami se v rámci zájmu diplomové práce nesetkávají. Převládá subjektivní pocit, že se o spolupráci nejedná. Dále však popisují, že v případě nutnosti zavolání policie do podniku se jejich přístup mění a společně se snaží vzniklou situaci řešit. V budoucnu by si představovali zlepšení komunikace mezi nimi a policií a domluvení se s nimi na postupech spolupráce.

Kromě zástupců státní policie, kteří vnímají spolupráci zúčastněných stran jako funkční mezi všemi složkami, mají ostatní respondenti ze skupiny pocit, že by bylo vhodné spolupráci lépe organizovat. Ideální řešení vidí v zavedení týmu, který by propojoval zúčastněné strany. Několik z respondentů uvedlo, že komunikace mezi nimi je nedostatečná. Dále je kladen důraz na získání potřebných financí a spolehlivých pracovníků. Jak bylo zmíněno výše, terénní adiktologická služba by měla zájem zaměřit se na skupinu rekreačních uživatelů drog, nicméně by k tomu potřebovala rozšířit tým pracovníků a získat finance.

8. Diskuze

V České republice jsou intervence zaměřené na rekreační uživatele drog v začátcích. V současné době se však jedná o čím dál více diskutovaný problém. Důvodem je to, že se prevalence užívání návykových látek mezi návštěvníky tanečních akcí v ČR neustále zvyšuje ((Petroš, Zábranský, 2003, Mravčík, Skařupová, Orliková, 2008), stejně jako přijatelnost užívání, zejména konopných, drog (Blahut, 2014). Česká republika je v uplatňování přístupů zaměřených na rekreační uživatele drog oproti světu pozadu. Některé služby, které jsou v zahraničí standardně poskytovány, se v ČR setkaly s nepochopením. Doposud nebyly realizovány, či fungovali pouze s obtížemi. Příkladem může být testování tablet extáze. Dalším problémem je absence metodických materiálů a právně zakotvených standardů, které by potenciálním poskytovatelům umožnili jednodušší vstup do řešení této problematiky. Nabízí se otázka, zda je důvodem pro neexistenci těchto služeb jejich nepotřebnost, nezájem ze strany uživatelů, či odmítání služeb společenskými limity.

Ze získaných výsledků však vyplývá, že by zúčastněné strany i samotní rekreační uživatelé tento typ služby uvítali. Jedná se o opravdový zájem o tuto službu, nebo mohlo při sběru dat, či jejich interpretaci dojít k jejich zkreslení? Každý výzkumný projekt, včetně tohoto, se potýká s jistými limity a omezeními. Prvním z nich je, že data, získaná z tohoto výzkumu mají kvalitativní povahu, z toho důvodu není možné je jednoduše zobecňovat. V práci byly zachyceny rozhovory relativně malého počtu respondentů, který není pro populaci rekreačních uživatelů drog reprezentativní. V práci dále nebyl zjišťován názor jiných skupin, jako například občanů dané lokality, kteří by se nepochybně mohli k podobným službám vyjádřit, či by se mohl získat jejich názor na problematiku rekreačního užívání drog, jak ji oni sami vnímají. Vzhledem k možnostem a rozsahu diplomové práce se jedná pouze o část úplné analýzy potřeb. Pro získání podrobnějších a přesnějších výsledků by bylo zapotřebí provést rozsáhlejší výzkum a použít i další dostupné metody.

Validita získaných informací byla zvýšena tím, že výzkumník čerpal z více zdrojů. Jednalo se o data získaná z odborné literatury, dále o data získaná od rekreačních uživatelů drog, provozovatelů podniků a od zástupců terénní adiktologické služby, protidrogové koordinátorky a zástupců policie. Výzkumník se snažil omezit případné ovlivnění pravdivosti výpovědí jednotlivých účastníků výzkumu tím, že sběr dat probíhal v jejich přirozeném prostředí, dále se výzkumník snažil o eliminaci rušivých vlivů, což spočívalo

v zajištění bezpečného prostoru, kde mohl rozhovor probíhat bez přítomnosti třetích osob. Zajištění bezpečného prostředí bylo však náročné zejména v podnicích, kde byla data získávána od samotných rekreačních uživatelů, jelikož nebylo možné rozhovor provádět, aniž by na nás nepůsobilo okolí. Jejich výpovědi mohli být, dle výzkumníkova názoru, zkresleny nejvíce. Někteří z respondentů ze skupiny rekreačních uživatelů drog mohli být ve chvíli rozhovoru pod vlivem některé z návykových látek. Všichni respondenti z ostatních skupin dále předem věděli, že rozhovor proběhne a mohli se na něj dle vlastního uvážení připravit, či o problematice přemýšlet. Toto nebylo rekreačním uživatelům umožněno, jelikož se jednalo o předem nejasné kontakty, kdy byli respondenti vybíráni výzkumníkem na místě.

Každý výzkum, který je prováděn kvalitativní formou, poskytuje dobrou validitu a naopak nízkou reprezentativitu dat. Typ výzkumu kvalitativní povahy byl volen zejména proto, že cílem výzkumníka bylo identifikovat a interpretovat pohledy respondentů na danou problematiku, tedy na rekreační užívání drog v okrese Mělník.

Z hlediska porovnání získaných dat s teoretickou částí práce, kdy jsou zjišťována data o problematice rekreačního užívání a jejím rozšíření, nepřináší studie žádná překvapivá zjištění. Ze sedmnácti respondentů spadá do skupiny rekreačních uživatelů čtrnáct z nich. Jedná se tedy o 82,4%. Tento fakt podporuje teoretické východisko, že je rekreační užívání drog ve společnosti značně rozšířeno (Blahut, 2014). Nicméně oproti výzkumu, který byl zaměřen na zjištění prevalence užívání drog u členů různých hudebních subkultur v okrese Mělník (Přádová, 2013), je procento rekreačních uživatelů nižší. Ve zmíněném výzkumu se jednalo o 98% shodu respondentů, že alespoň jednou v životě rekreačně užívali drogu. V tomto smyslu se může jednat nejen o možnost, že se rekreační užívání snižuje, ale například o možnost, že respondenti, kteří byli osloveni pro současný výzkum, mohli v minulosti drogu rekreačně užít, nicméně se za rekreačního uživatele v současnosti nepovažují. K možnému tvrzení, že se nejedná o snížení počtu rekreačních uživatelů, dále přispívá i velmi důležitý fakt, proč zbylí tři respondenti do skupiny rekreačních uživatelů nespádají. Jeden z nich žádné návykové látky neužívá a další dva splňují kritéria pro problémové až závislé užívání.

Představa respondentů o případné podobě služby není oproti poznatkům získaných z odborných literatur rozdílná. Odborná literatura hovoří o kombinacích prevence a harm reduction přístupu (Mašková, 2012). Respondenti neposkytují tak podrobné návrhy, jako

se můžeme dočíst v literatuře, nicméně by volili typ služby s podobnými preferencemi. V tomto názoru se odpovědi všech respondentů shodují.

Dále jsou v diskuzi rozebrána jednotlivá specifika odpovědí mezi skupinami. Rozdíly mezi odpověďmi je možné vidět zejména v hodnocení spolupráce mezi provozovateli a skupinou pracovníků správy. Tyto skupiny evidentně nemají dobré zkušenosti z minulosti. Ani jedna strana spolupráci nehodnotí kladně a obě vyslovují obavy, že v budoucnu ke zlepšení nedojde. Obě strany mají subjektivní pocit, že ta druhá má v práci s klienty odlišný zájem. Policie se domnívá, že provozovatelé užívání drog jako problém nevnímají, či že toto chování podporují. Naopak provozovatelé se domnívají, že policie se spolupracovat nesnaží, pouze chce provozovatele nachytat při něčem protizákonném. Do budoucna spatřuje výzkumník jako vhodné, aby došlo například ke školení provozovatelů podniků i strážníků policie o možnostech společné spolupráce, čímž by mohlo dojít ke zklidnění současného stavu.

V diskuzi je dále nezbytné uvést, že většina respondentů (12 ze 14) z řad rekreačních uživatelů poukazuje na nedostatečnost dopravy v nočních hodinách. Zlepšení dopravy však žádný z respondentů z jiných skupin nezmínil. Zmínili však, že by bylo vhodné provádět v rámci služby pro rekreační uživatele dechové zkoušky pro zjištění hladiny alkoholu v krvi. Z toho vyplývá, že o dopravě smýšleli, nicméně potřebu zavedení dalších autobusových linek nemají, či doposud nevědí o zájmu o ní z řad rekreačních uživatelů. V tomto ohledu by bylo zajímavé provést výzkum, kolik z obyvatel Mělníka a okolí, by zvýšení počtu linek v nočních hodinách uvítalo a využívalo.

Dalším tématem, které je vhodné v diskuzi zmínit je, že všechny zmíněné skupiny, včetně samotných uživatelů, nejčastěji hovořili o užívání alkoholu a marihuany. Jiné odpovědi se objevovaly málokdy. Důvod spatřuji zejména v tom, že výzkumník nechtěl znát všechny látky, které respondenti rekreačně užívají. Z toho důvodu je možné, že hovořili o látkách, které jsou společensky více tolerované. Že se mezi rekreačními drogami užívají i jiné drogy potvrzují zástupci terénní adiktologické služby i výsledky bakalářské práce Přádové (2013).

Z odpovědí respondentů vyplývá, že by jako nejvhodnější formu služby volili mobilní terénní službu, která by reagovala na potřeby uživatelů a byla schopná se dle potřeby přemísťovat. Tuto formu služby podporují i data získaná z odborných literatur. Například NEWIP (Allard et al, 2011), či u nás projekt Hard&Smart, jež vychází ze

zkušeností ze zahraničí (Mašková, 2012). Nicméně se objevily i odpovědi, které preferují kamenné zařízení v blízkosti centra města. Tato možnost se jeví jako více problematická. Kulturní akce, koncerty, festivaly a další akce navštěvované za účelem zábavy, většinou nejsou pouze v centru města. Využívání služby by v tomto případě bylo značně omezeno. Stejně tak, jako by byla služba nedostupná i v přilehlých městech, či obcích v okrese.

Výsledky výzkumu by mohly být zajímavé pro jejich případné využití v praxi. Většina respondentů vyjádřila o službu zájem. Služba by měla být dostupná co největší skupině lidí, proto je nejvhodnější mobilní terénní služba. Dle názoru rekreačních uživatelů její funkčnost ovlivní zejména samotní pracovníci, proto je vhodné volit jedince, kteří se dokáží cílové skupině přiblížit, tedy mladé lidi, ideálně muže a ženu, kteří budou mít potřebné znalosti a budou mít o podobnou práci zájem a co je nejdůležitější, budou mít ke klientům přátelský přístup bez hodnocení a moralizování. Služba by měla dále potencionálním klientům poskytnout něco, co je zaujme a přiměje k využití služby. Krom poskytování informací se jedná zejména o distribuci materiálů, které klienti využijí. V první řadě pitná voda, možnost základního potravinového servisu, distribuce kondomů, špuntů do uší, měření hladin alkoholu v krvi apod. V tomto smyslu by bylo vhodné vycházet z příkladů dobré praxe, kde podobné programy již fungují (Hard&Smart, Mašková, 2012). Později je možné je částečně modifikovat, aby vyhovovali cílové skupině v daném místě.

Kromě odpovědí na výzkumné otázky přinesl výzkum i další zajímavá zjištění, například informace pro provozovatele, jak klienti vnímají jejich přístup a co by si přáli v podnicích zlepšit a také, jak se tento názor mění od názoru jich samotných. Dále se jedná o již výše zmíněnou možnost zlepšení spolupráce mezi podnikateli a správou města a dále také o možnosti zavedení diskuzí o případném zavedení linek hromadné dopravy v nočních hodinách.

Výzkum by dále mohl být zajímavý pro potřeby protidrogové koordinátorky a adiktologické služby, jež obě vyslovily zájem, že by byly rády seznámeny s výsledky. Adiktologická služba dokonce naznačila, že by tuto skupinu uživatelů ráda obsáhla. V práci je uvedeno, jak by si všichni oslovení službu ideálně představovali, z těchto výsledků je možné začít diskuzi o její případné skutečné podobě. V této souvislosti by mohl pomoci i návrh využití maringotky, která je pro práci s lidmi uzpůsobena a jejíž případná přestavba by nemusela být tolik nákladná.

Pro ujištění se, že je o službu zaměřenou na rekreační uživatele drog v okrese zájem, by výzkumník doporučoval doplnění výzkumu kvantitativním výzkumem, který by mohl napomoci k získání reprezentativních dat a ujištění, zda je realizace služby v okrese vhodná a zda byla by využívána či nikoliv.

9. Závěr

V diplomové práci se podařilo odpovědět na výzkumné otázky. Práce přinesla informace, které doposud v okrese Mělník nebyly zjišťovány. Na základě získaných informací je možné začít diskutovat, zda by bylo vhodné přemýšlet o zavedení podobné služby. Ze zahraničních zkušeností je zřejmé, že intervence zaměřené na cílovou skupinu lze hodnotit jako účinné a přínosné. Z výpovědí většiny respondentů vyplývá, že rekreační užívání drog považují za problém a službu s tímto záměrem by uvítali. Rekreační uživatelé drog, se kterými byl proveden rozhovor, ve většině uvádějí, že by podobnou službu za jistých podmínek využili. Těmito faktory jsou například její dostupnost v místě akce, otevírací doba, přístup pracovníků a nabízené služby.

Co se týče podoby služby, závěr není zcela jednoznačný. Významná část respondentů se však přiklání k variantě mobilního zařízení, které by reagovalo na potřeby uživatelů. Hlavní náplní práce pracovníků by poté bylo šíření informací o drogách, jejich rizicích, distribuce ochranných pomůcek (špunty do uší, kondomy), poskytování krizové intervence, poradenství, pitné vody či základního potravinového servisu. Za důležité zjištění může být považován fakt, že adiktologická služba působící v okrese by měla zájem zaměřit se na zmíněnou cílovou skupinu a zástupce městské policie vyslovil myšlenku, že by se jako zázemí služby dala využít maringotka, která v minulosti sloužila jako nízkoprahové zařízení pro děti a mládež.

Aby mohlo dojít ke zlepšení spolupráce mezi zúčastněnými stranami v souvislosti se zaměřením na cílovou skupinu, je respondenty uváděn zájem o zavedení týmu, který by zúčastněné strany propojoval, zajímal se o šíření informací a jejich interpretaci. Zájem o zlepšení spolupráce mají nejen mezi sebou, ale i s provozovateli podniků, kteří by také rozšíření spolupráce uvítali.

Neočekávaný výsledek, který z práce vyplynul, je zjištěný, že téměř všichni respondenti z řad rekreačních uživatelů nejsou spokojeni se současným stavem veřejné hromadné dopravy. Uvítali by, kdyby došlo k navýšení spojů, minimálně jeden spoj okolo půlnoci.

10. Použitá literatura

Allard, M., et al. (2011) 10 Things you should know for implementing a Safer Nightlife Label. *NEWIP*, Retrieved 16, 2015 from <http://www.nuit-blanche.ch/wp/wp-content/uploads/2014/07/newip-party-10-things-should-know.pdf>

Barker, G. (2000). *Metody rychlého posuzování zneužívání drog ve společnosti. Boskovice: Nakladatelství Albert.*

Bellis, M. A., et al. (2000). Ibiza uncovered: changes in substance use and sexual behaviour amongst young people visiting an international night-life resort. *International Journal of Drug Policy*, 11(3). Retrieved January 21, 2015 from <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0955395900000530>

Benediktová, V. (2009). Alkohol a návykové látky nejen za volantem. *Policie České republiky*. Retrieved May 22, 2015, from <http://www.policie.cz/clanek/alkohol-a-navykovye-latky-nejen-za-volantem.aspx>

Blahut, M. P. (2014). Drogy za volantem- rizikové osobnostní charakteristiky řidičů s problematickým průběhem řídičské praxe. *Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta*. Retrieved June 16, 2015 from http://psych.upol.cz/wp-content/uploads/2014/01/2014_Blahut_Drogy-za-volantem-rizikov%C3%A9-osobnostn%C3%AD-charakteristiky-%C5%99idi%C4%8D%C5%AF-s-problematick%C3%BDm-pr%C5%AFb%C4%9Bhem-%C5%99idi%C4%8Dsk%C3%A9-praxe.pdf

Bolier L., Voorham L., Monshouwer K., van Hasselt N., Bellis M..(2011) Alcohol and drug prevention in nightlife settings: a review of experimental studies. Retrieved March 31, 2015, from <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/21936624>

Calafat, A. et al. (2010). Prevention Interventions in Recreational Setting. *Council of Europe*. Retrieved April 10, 2015, from <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1705481>

Calafat, A., & Koller, M. (2003). Enjoying the nightlife in Europe: the role of moderation. *Valencia: Irefrea*.

Calafat, A., Gómez, C., Juan, M., & Becoña, E. (2007). Weekend Nightlife Recreational Habits: Prominent Intrapersonal "Risk factors" for Drug Use?. *Substance Use*,

vol. 42(issue 9), pp. 1443-1454. Retrieved from:

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=s3h&an=26655885&scope=site>

ČT Brno (2011) Ombudsman zpochybnil razie proti nalévání alkoholu mladistvým. Retrieved March 31, 2015, from <http://www.ceskatelevize.cz/zpravodajstvi-brno/zpravy/147374-ombudsman-zpochybnil-razie-proti-nalevani-alkoholu-mladistvym/>

Downs, D. (2013). ADHD and Marijuana: Whole Lotta Self-Medication Going On. Smell the truth. Retrieved January 27, 2015, from <http://blog.sfgate.com/smellthetruth/2013/11/14/adhd-and-marijuana-whole-lotta-self-medication-going-on/>

Gabrhelík, R. (n. d.) Taneční drogy- Prevence a léčba. *Praha: Centrum adiktologie*

Grohmannová, K., Grolmusová, L., Chominová, P. (2011) Zaostřeno na drogy 6/2011, Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Úřad vlády ČR.

Grolmusová, L., Mravčík, V. (2013). *Zaostřeno na drogy 8/2013. Praha: Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti*

Hasselt, N., Hughes, K., Burkhart, G., Gyarmathy, V.,A., (2012) Responding to drug use and related problems in recreational settings, *European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA)*.

Howat, P., Sleet, D., Elder, R., & Cock, B. M. (2004). Preventing Alcohol-Related Traffic Injury: A Health Promotion Approach. *Traffic Injury Prevention, 5(3)*,

INESAN. (2012). Analýza potřeb (Needs Assessment). Retrieved June 2, 2015, from <http://www.inesan.eu/cz/evaluace/typy-evaluaci/analyza-potreb-needs-assessment>

International Harm Reduction Association (IHRA), (2010). Co je harm reduction? *Stanovisko mezinárodní asociace pro harm reduction*, Retrieved July, 7, 2015 from http://www.ihra.net/files/2010/06/01/Briefing_What_is_HR_Czech.pdf

Janouškovec, V. (2013). Aplikační místnosti pro uživatele drog - analýza potřeb, *Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, 1. Lékařská fakulta, Centrum adiktologie*.

Järvinen, M., & Ravn, S. (2011). From recreational to regular drug use: qualitative interviews with young clubbers. *Sociology of Health & Illness, vol. 33(issue 4)*, pp. 554-569. Retrieved from: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1467-9566.2010.01303.x>

- Jiráček, J., Köpplová, B. (2007). Média a společnost, *Praha: Portál*.
- Kalina, K (2013) Psychoterapeutické systémy a jejich uplatnění v adiktologii. *Praha: Grada Publishing, a.s.*
- Kalina, K. et al. (2008). Základy klinické adiktologie. *Grada Publishing, a.s.*
- Kalina, K. et al. (2001). Mezioborový glosář pojmů z oblasti drog a drogových závislostí. *Úřad vlády ČR*. Retrieved January 27, 2015, from http://www.drogy-info.cz/index.php/publikace/glosar_pojmu/0_mezioborovy_glosar_pojmu/mezioborovy_glosar_pojmu_z_oblasti_drog_a_drogovych_zavislosti
- Krajská hygienická stanice (2008) Organizační struktura: Mělník, *Praha*. Retrieved July, 12, 2015 from http://www.khsstc.cz/obsah/melnik_70_1.html
- Kučerová, H. (2013) Psychiatrické minimum. *Grada Publishing, a.s.* Retrieved January 27, 2015 from https://books.google.cz/books?id=XFrXAgAAQBAJ&pg=PA131&lpg=PA131&dq=experimentov%C3%A1n%C3%AD+s+drogami&source=bl&ots=SmkhpsnSwb&sig=Eb0Q5QnrDqdPbu-bG3p9-MUpmrA&hl=cs&sa=X&ei=93rHVITIDsW_ygOohYGwCg&ved=0CFYQ6AEwCA#v=onepage&q=experimentov%C3%A1n%C3%AD%20s%20drogami&f=false
- Kvale, S. (1996). Interviews. London, Thousand Oaks, *New Delhi: SAGE Publications*
- Leclercq, D. et al. (2012). Safer Nightlife Labels and Charters Good Practice Standards. Retrieved March 27, 2015, from http://newip.safernightlife.org/pdfs/safer_party_labels/NEWIP_L_standards-final_20.12-A4.pdf
- Mansdotter et al. (2007). A cost-effectiveness analysis of alcohol prevention targeting licensed premises. *European Journal of Public Health, 17 (6)*
- Mašková, L. (2012) Hard and smart. *Podané ruce o. p. s.* Retrieved April 9, 2015, from <http://www.hardandsmart.podaneruce.cz/o-klubu/>
- McGrath, Y., Sumnall, H., McVeigh, J., Bellis, M. (2007). Prevence užívání drog mezi mladými lidmi: Přehled dostupných informací. *Praha, Úřad vlády ČR*, Retrieved

February 17, 2015 from http://www.drogy-info.cz/index.php/publikace/navykove_latky/monografie/prevence_uzivani_drog_mezi_mladyimi_lidmi_prehled_dostupnych_informaci

Miovský, M. (2006). Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. *Praha: Grada*

Miovský, M. (2006). Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. *Praha: Grada.*

Miovský, M. (Ed.) (2013). Koncepce sítě specializovaných adiktologických služeb v České republice. *Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze.*

Miovský, M. et al (2007) Primární prevence rizikového chování ve školství. *Praha, Scan.*

Miovský, M., et al. (2013) Koncepce sítě specializovaných adiktologických služeb v České republice. *Společnost pro návykové nemoci ČLS JEP Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze*, Retrieved February 17, 2015 from http://snncls.cz/wp/wp-content/2013/10/Koncepce_sluzeb__verze_4_5_2013.pdf

Montagne, M. (2011). Drugs and the Media: An Introduction. *Substance Use & Misuse, 46(7)*,

Mravčík, V. et al. (2013). Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2012, *Praha: Úřad vlády České republiky*. Retrieved February 3, 2015 from http://www.drogy-info.cz/index.php/publikace/vyrocnizpravy/vyrocnizprava_o_stavu_ve_vecech_drog_v_cr_v_r_2012

Mravčík, V. et al. (2014). Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2013, *Praha: Úřad vlády České republiky*. Retrieved February 3, 2015 from http://www.drogy-info.cz/index.php/publikace/vyrocnizpravy/vyrocnizprava_o_stavu_ve_vecech_drog_v_cr_v_r_2013

Mravčík, V., Skařupová, K. (2008) Tanec a drogy. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, *Praha: Úřad vlády ČR.*

Mravčík, V., Škařupová, K., & Orliková, B. (2008). Rekreační užívání drog: Užívání drog v prostředí zábavy a existující intervence v ČR. (Zaostřeno na drogy 3). Praha: Úřad vlády ČR.

Nešpor, K. (2002). Závislost na návykových látkách a související poruchy. *Projekt MZ ČR zpracovaný ČLS JEP za podpory grantu IGA MZ*. Retrieved February 4, 2015 from https://www.google.cz/?gfe_rd=cr&ei=D8PRVNr1AcbEcNj8gOAN#q=u%C5%BE%C3%ADv%C3%A1n%C3%AD+drog+diagnostick%C3%A9+kategorie+mkn+10&spell=1

NEWIP. (2012). Safer Party Labels. Retrieved March 27, 2015, from <http://newip.safernightlife.org/safer-party-labels>

Nunez-Smith, M. et al (2010). Media Exposure and Tobacco, Illicit Drugs, and Alcohol. *Substance abuse*.

Orliková, B. (2009) Léčebné programy, *Sananim o.s.*, Retrieved February 24, 2015 from <http://www.drogovaporadna.cz/pomoc-a-lecba/lecebne-programy.html>

Orliková, B. (2009) Streetwork, K-centra, *Sananim o.s.* Retrieved February 18, 2015 from <http://www.drogovaporadna.cz/pomoc-a-lecba/streetwork,-k-centra.html>

Petroš, O., & Zábranský, T. (2003). Rekreační užívání drog- zásadní výzva. *Zaostřeno Na Drogy, 2003(05)*. Retrieved November 7, 2014, from http://www.drogy-info.cz/index.php/publikace/zaostreno_na_drogy/2008_zaostreno_na_drogy/zaostreno_na_drogy_2008_03_cislo_3_2008

Přádová, K. (2013) Prevalence užívání drog u členů různých hudebních subkultur: dotazníková sonda na Mělnicku, *Bakalářská práce (Bc.)*. Univerzita Karlova v Praze, 1. Lékařská fakulta, Centrum adiktologie.

Představení projektu. (n.d.). Retrieved March 20, 2015, from <http://www.kohoutkova.cz/o-projektu/predstaveni-projektu/>

Radimecký, J. (2006). Proč lidé užívají drogy, *Centrum adiktologie*. Retrieved January 27, 2015, from <http://www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/69/28/Proc-lide-uzivaji-drogy>

Seberžanová, P., & Vacek, J. (2011). Adiktologické služby v prostředí zábavy. *Zaostřeno Na Drogy, 2011(02)*. Retrieved November 7, 2014, from <http://www.drogy->

info.cz/index.php/publikace/zaostreno_na_drogy/2011_zaostreno_na_drogy/zaostreno_na_drogy_2011_02_cislo_2_2011

Slater, M. D., Long, M., & Ford, V. L. (2006). Alcohol, Illegal Drugs, Violent Crime, and Traffic-Related and Other Unintended Injuries in U.S. *Local and National News. Journal Of Studies On Alcohol, 67(6)*.

Smith, K., Flatley, J. (2012), Drug misuse declared: findings from the 2010/11 *British Crime Survey, Home Office, London*.

Smolík, J. (2010) Subkultury mládeže- Uvedení do problematiky. *Praha: Grada*

Strauss, A., J. Corbin. 1999. Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky zakotvené teorie. *Boskovice: Color Print*

Šťastná, L. (2010). Analýza potřeb klientů nízkoprahových zařízení v Praze. *Univerzita Palackého v Olomouci, Katedra psychologie Filozofické fakulty, disertační práce*.

Švaříček, R., Šed'ová, J. (2007). Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. *Praha: Portál*.

The Healthy Nightlife Toolbox (HNT), (2010). The Healthy Nightlife Toolbox. Retrieved April 14, 2015 from http://www.hnt-info.eu/File/Handbook_printversion%20100804_DEF.PDF

Titcomb, A., L., (2000). Evaluation Concept Sheet, The University of Arizona, Retrieved January 28, 2015 from <https://extension.arizona.edu/evaluation/sites/extension.arizona.edu/evaluation/files/docs/needs.pdf>

Trávníček, D. (2014). Vliv alkoholu a jiných psychotropních látek v dopravě. *Vysoké učení technické v Brně, diplomová práce*. Retrieved May, 22, 2015 from <https://dspace.vutbr.cz/xmlui/bitstream/handle/11012/34336/Hlavn%C3%AD%20dokument%20Tr%C3%A1vn%C3%AD%20vn%C3%AD%20C4%8Dek.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Tuček, M. (2013). Postoj veřejnosti ke konzumaci vybraných návykových látek – květen 2013. Retrieved May 22, 2015, from http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7036/f3/ob130620.pdf

Vorlová, K. (2009). Drogy, alkohol a řízení, *Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích*. Retrieved May, 22, 2015 from <http://casopis-zsfju.zsf.jcu.cz/prevence-urazu-otrav-a-nasili/clanky/1~2008/15-drogy-alkohol-a-rizeni>

Webster, R., Jackson, P. (2011) Drugs at the door, Guidance for venues and staff on handling drugs, *London Drug and Alcohol Policy Forum*

WHO (2000). Analýza potřeb – sešit 3. *Geneva: WHO*

WHO/ ÚZIS ČR. (2014). Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním psychoaktivních látek F10-F19. *Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR*. Retrieved February 4, 2015, from <http://www.uzis.cz/cz/mkn/F10-F19.html>

Wilson, H., Bryant, J., Holt, M., & Treloar, C. (2014). Normalisation of recreational drug use among young people: Evidence about accessibility, use and contact with other drug users. *Health Sociology Review, vol. 19(issue 2)*. Retrieved from: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.5172/hesr.2010.19.2.164>

Zábranský, T. (2003). Drogová epidemiologie. *Olomouc: Univerzita Palackého*.

Zábranský, T., Kubů, P. (2003) Bezpečnější tanec. *Praha: Sekretariát Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky*.

11. Přílohy

Příloha č. 1: Mapa znázorňující okres Mělník

ADMINISTRATIVNÍ ROZDĚLENÍ OKRESU MĚLNÍK - STAV K 1.1.2008

Průměrný počet obyvatel obce = 1 416

Největší: 1. Mělník = 19 012
2. Kralupy nad Vltavou = 17 091
3. Neratovice = 16 296
Nejmenší: 1. Kanina = 39
2. Dolní Zimof = 64
3. Újezdec = 97

Průměrná rozloha obce (ha) = 1 016

Největší: 1. Vysoká = 2 841
2. Mšeno = 2 670
3. Mělnické Vtelno = 2 629
Nejmenší: 1. Dolní Zimof = 161
2. Újezdec = 237
3. Kozomin = 272

Počet obyvatel v obci

NÁZEV MĚSTA

Název městyse

Název ostatních obcí

Příloha č. 2: Otázky pro polostrukturované interview s rekreačními uživateli drog

Vaše odpovědi budou sloužit k analýze potřeb rekreačních uživatelů drog na Mělnicku a jeho výsledky budou použity pouze pro studijní účely. Rozhovor je anonymní, nikde nebude uvedeno, kdo otázky zodpovídal. Poskytnutí rozhovoru je dobrovolné a můžete s ním kdykoliv přestat. Děkuji za váš čas, který jste zodpovídání otázek věnovali.

1. Jste muž/žena?
2. Kolik vám je let?
3. Existuje několik typů užívání drog. Jedním z nich je rekreační užívání, což znamená, že jsou návykové látky užívány příležitostně na párty, koncertech, festivalech, apod. Takové užívání není častější než 1x týdně a osoba není na návykové látce závislá. Považujete se za rekreačního uživatele drog, včetně alkoholu?
4. Jak vnímáte rekreační užívání drog? (je/není rizikové, proč?)
5. Jak často se chodíte v posledním roce večer bavit do klubů/ podniků/ hospod?

Bezpečnost prostředí

6. Každý provozovatel podniku by měl dbát na bezpečnost svých klientů a předcházet tak možným úrazům. Co podle vás provozovatelé podniků v Mělníku a okolí splňují:
 - prevence přeplnění prostor (nepouští na akci další zákazníky, když je prostor plně zaplněn)
 - nenalévají silně podnapilým, či intoxikovaným
 - zajištění čistého prostředí, toalet
 - možnost po zaplacení vstupu akci opustit a opět se bezplatně vrátit
 - dostatečná ventilace vzduchu (větrání, klimatizace)
 - dostupnost pitné vody zdarma (na požádání)
 - zajištění bezpečného prostředí (osvětlení schodů, vyznačení únikových východů, dostatek toalet, oblé rohy)
 - Prohlídky u vstupu na akci (zajištění zbraní, drog)
7. Kolik z provozovatelů se, dle vašeho názoru, o bezpečnost prostředí v podniku zajímá? Z jakého důvodu si to myslíte?
8. Máte nějaké návrhy, jak by se dala zlepšit bezpečnost podniků, co by pořadatelé měli/ mohli zajišťovat?

Doprava

9. Pokud opouštíte akci, jak se nejčastěji přesouváte domů, či na jinou akci?
10. Měl/a jste někdy problém dostat se z akce domů? Pokud ano, o jakou situaci se jednalo?
11. Jak řešíte odchody, či přesuny z místa akce? (Domlouváte se předem s přáteli, jak akci opustíte, kdo bude řidič, kdo pro vás přijede?)
12. Co si myslíte o veřejné dopravě v okrese Mělník v nočních hodinách? (je/ není dostatečná?)
13. Využíváte/ využili byste možnost veřejné dopravy? Proč?
14. Znáte z vašeho okolí někoho, kdo z párty odjížděl autem či na kole pod vlivem návykové látky?
15. Máte nějaké návrhy, jak by se dala zlepšit doprava z míst konání akce (Vlastní návrhy, co by mohlo zajistit město, provozovatelé klubů/barů/hospod)?

Služby

V České Republice existují služby zaměřené na rekreační uživatele drog. Jedná se o **služby preventivní** (poskytování informací o drogách a bezpečném sexu, rozdávání letáků, kondomů, poradenství...), **služby snižující rizika poškození** (testování tablet extáze, klidové zóny s dostupnou vodou zdarma...) a **služby léčící případné život ohrožující komplikace**, které se mohou po užití drog objevit.

16. Byli jste vy, nebo někdo z vašeho okolí v situaci, kdy byste uvítali/ potřebovali pomoc od ostatních v souvislosti s užíváním návykových látek? Co to bylo za situaci?
17. Setkali jste se někdy v okr. Mělník s nějakou službou, která by byla zaměřena na užívání návykových látek na akcích? O jakou službu se jednalo?
18. Uvítali byste některou z výše uvedených služeb? Popřípadě jinou službu, která se vám jeví jako vhodná? Jakou?
19. Kde by podle vás měla tato služba být, aby pro vás byla dostupná a kdy by měla mít otevřeno?

Děkuji za pomoc s vyplněním dotazníku. Napadá vás ještě něco, co byste chtěli doplnit?

Příloha č. 3: Otázky pro polostrukturované interview s provozovateli podniků

1. Měl/a jste někdy problém se zákazníky pod vlivem (Agrese, úrazy, nevhodné chování rušící ostatní hosty...)?
2. Zajímáte se o bezpečnost svých klientů ve Vašem podniku?
3. Co pro jejich bezpečnost doposud děláte?
 - Distribuce pitné vody zdarma na požádání
 - Stop v nalévání podnapilým, agresivním...
 - Označení únikových východů
 - Monitoring toalet (v souvislosti s možným užíváním drog)
 - Ventilace, klimatizace, prevence přehřátí
 - Mohou po zaplacení vstupu akci opustit a následně se bezplatně vrátit
 - Prevence přeplnění prostoru (nepouštíte na akci další zákazníky, když je prostor plně zaplněn)
 - Osobní prohlídky u vstupu (zbraně, drogy)
 - Bezpečnost prostoru (používání sklenic z tvrzeného skla, oblé rohy, dostatek toalet)
4. Máte v podniku místo, kde hraje hudba slaběji a kde si mohou zákazníci odpočinout?

5. Jaká opatření do budoucna plánujete?
6. Uvítal byste pomoc ze strany města, policie? Jak by taková pomoc mohla vypadat?
7. Uvítali byste službu, která by byla zaměřena na rekreační uživatele drog? Byli byste ochotní s touto službou spolupracovat?

Příloha č. 4: Otázky pro polostrukturované interview s pracovníky
v adiktologických službách

1. Jak vnímáte, jako služba, problematiku rekreačního užívání návykových látek v okrese Mělník?
2. Dal by se odhadnout počet rekreačních/příležitostných uživatelů drog v okr. Mělník?
3. Zaměřuje se Vaše služba i na skupinu rekreačních uživatelů drog? Jak často působíte v okolí Mělníka?
4. Jak by se rekreační užívání drog mělo z Vašeho pohledu nejlépe řešit?
/ Myslíte, že by bylo vhodné v okr. Mělník zřídit službu zaměřenou na rekreační uživatele drog? Jak by tato služba měla vypadat?
5. Co byste jako terénní služba potřebovali, pokud byste v této oblasti chtěli podnikat větší intervence? Jaké by bylo potřeba zajistit podmínky? (ze strany provozovatelů podniků, samosprávy, policie...)

Příloha č. 5: Otázky pro polostrukturované interview s protidrogovou
koordinátorkou

1. Jaká cílová skupina je prioritou pro protidrogovou politiku města? Patří do této skupiny i rekreační/ příležitostní uživatelé drog?
2. Jak vnímáte, jako protidrogová koordinátorka, problematiku rekreačního užívání návykových látek v okrese Mělník?
3. Jaké služby jsou pro uživatele návykových látek v okrese Mělník provozovány a jaká je jejich dostupnost? Jsou tyto služby dle Vašeho názoru dostatečné?
4. V současné době neustále stoupá počet rekreačních uživatelů drog. Je některá ze služeb cílena na populaci rekreačních/ příležitostných uživatelů drog? O jakou službu se jedná?
5. Pokud ne, existovala taková služba v minulosti, či se plánuje?

6. Jak by měla, dle vašeho názoru, vypadat vhodná služba zaměřená na skupinu rekreačních uživatelů drog?
7. Spolupracujete v rámci prevence rekreačního užívání návykových látek s policií, provozovateli podniků, či s jinou službou zaměřenou na cílovou skupinu?
 - a. Jak by taková spolupráce mohla z Vašeho pohledu vypadat?
8. Co byste jako protidrogová koordinátorka potřebovala, pokud byste chtěla v této oblasti podnikat intervence? Jaké by bylo potřeba zajistit podmínky? (ze strany provozovatelů podniků, samosprávy, policie, nízkoprahových služeb)
9. Jak pro Vás, jako pro protidrogovou koordinátorku, budou zajímavé výsledky výzkumu, který je v současné době prováděn a je zaměřen na skupinu rekreačních uživatelů drog?

Příloha č. 6: Otázky pro polostrukturované interview se zástupci policie

1. Jak často se policie setkává s uživateli pod vlivem drog, včetně alkoholu?
2. Zaměřuje se policie i na cílovou skupinu rekreačních uživatelů drog?
3. V jaké situaci se s uživateli drog jako celek policie nejčastěji setkáváte?
4. Provádíte kontroly podniků, zda nenalévají mladistvým?
5. Je dle vašeho názoru rekreační užívání drog, včetně alkoholu (kdy jsou návykové látky užívány příležitostně na párty, koncertech, festivalech a takové užívání není častější než 1x týdně a osoba není na návykové látce závislá) v okrese Mělník problémem a je tento problém dostatečně řešen?
6. Jak postupujete jako policie, když se setkáte s intoxikovaným člověkem? (rozdíly za volantem, na ulici)
7. Spolupracujete v rámci prevence rekreačního užívání návykových látek s protidrogovou koordinátorkou, provozovateli podniků, či s jinou službou zaměřenou na cílovou skupinu?
8. Co byste jako městská policie potřebovali, pokud byste v této oblasti chtěli podnikat intervence? Jaké by bylo potřeba zajistit podmínky (ze strany města, RVKPP, provozovatelů podniků, protidrogové koordinátorky)?